

**TURUN
YLIOPISTO**
Oikeustieteellinen
tiedekunta

”Ymmärretään kaikki kuoliaaksi”

Ruotsin tie eduskuntakeskusteluissa 2020–2022

Rikollisuus, kontrolli ja valta

OTM-tutkielma

Meri Pisilä

28.2.2023

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Oikeussosiologia ja kriminologia

Tekijä: Meri Pisilä

Otsikko: ”Ymmärretään kaikki kuoliaaksi” – Ruotsin tie eduskuntakeskusteluissa 2020–2022

Ohjaaja: Anne Alvesalo-Kuusi

Sivumäärä: 71 sivua

Päivämäärä: 28.2.2023

Vuoden 2020 loppupuolelta alkaen termillä Ruotsin tie alettiin suomalaisessa keskustelussa viitata enenevässä määrin kulkuväylän sijaan tietyntyyppiseen Ruotsissa tapahtuneeseen negatiiviseksi miellettyyn kehityskulkuun, jonka ei haluttu tapahtuvan Suomessa. Termin merkityssisältö ei kuitenkaan ollut tarkkarajainen ja keskustelijat vaikuttivat puhuvan osittain eri ilmiöistä. Tämä tutkimus pyrki selvittämään minkälainen merkityssisältö eduskunnassa esitetyissä puheenvuoroissa syksyn 2020 ja 2022 välillä annettiin Ruotsin tielle ja taustoittavasti tutkimuksessa tarkasteltiin sitä, ketkä Ruotsin tiehen viittasivat ja missä yhteyksissä sekä vertaillaan sitä, miten Ruotsin tielle annettu merkitys suhteutuu tilastoihin, tutkimuksiin sekä moraalipaniikkiin.

Tutkimuksen aineistona toimivat eduskunnassa Ruotsin tiestä esitetyt puheenvuorot, joita esitettiin tarkastelujaksolla 82. Ruotsin tietä käsitteleväksi puheenvuoroksi laskettiin suoraan sanaparin Ruotsin tiehen sisältävät puheenvuorot sekä osa sellaisista puheenvuoroista, jotka sisälsivät hakusanan ruots* tai länsinaap*. Aineistoa analysoitiin teemoittelemalla. Tämän jälkeen teemojen avulla havaittua kokonaismerkitystä tarkasteltiin suhteessa tilastoihin, toiseuttamiseen ja moraalipaniikkiin.

Tutkimuksessa havaittiin, että 79 % aineiston puheenvuoroista oli perussuomalaisten ja kokoomuksen esittämiä. Ruotsin tiestä puhuttaessa viitattiin seitsemään yläteemaan, jotka olivat maahanmuutto, laiton toiminta, eriytyminen, jengiytyminen, lapset ja nuoret, pääkaupunkiseutu sekä talous. Teemojen, viittausyhteyksien tilastojen, tutkimuksen ja moraalipaniikin kautta muodostuva Ruotsin tien kokonaismerkitys viittasi siihen, että Ruotsin tie on poliittisesti väritynyt huoli.

Avainsanat: ruotsin tie, moraalipaniikki, toiseuttaminen, jengiytyminen, maahanmuutto, nuorisopolitiikka, kriminaalipolitiikka, turvallisuus, pääkaupunkiseutu, eriytyminen

Sisällys

”Ymmärretään kaikki kuoliaaksi”	I
Lähteet.....	V
Liitteet.....	XIV
1 Johdanto.....	1
2 Tutkimuksen lähtökohdat.....	5
2.1 ”Ruotsin tie” – ilmiön tausta	5
2.1.1 Ruotsin tie: termi ja sen synty.....	5
2.1.2 Ruotsi ja jengit	6
2.1.3 Ruotsi rikostilastojen valossa	7
2.1.4 Yhteiskunnalliset muutokset Ruotsissa	9
2.2 Aikaisempi tutkimus	12
2.2.1 Puhetapojen tutkimus	12
2.2.2 Moraalipaniikkiteoria	14
2.3 Keskeiset käsitteet.....	16
3 Tutkimusaineisto ja menetelmät.....	18
3.1 Tutkimusaineiston rajaus	18
3.2 Tutkimusote ja tutkimuksen kulku.....	21
3.3 Tutkimusetiikka sekä henkilötietojen suoja	24
4 Ruotsin tie eduskuntakeskusteluissa	26
4.1 Viittausyhteydet	26
4.1.1 Puheenvuorojen esittäjät	26
4.1.2 Asiakohdat	28
4.2 Teemat	30
4.2.1 Yläteemat.....	30
4.2.2 Yläteemoista esitetyt puheenvuorot puolueittain	32
4.2.3 Maahanmuutto.....	35
4.2.4 Laiton toiminta	38
4.2.5 Eriytyminen	42
4.2.6 Jengiytyminen.....	44
4.2.7 Lapset ja nuoret.....	47
4.2.8 Pääkaupunkiseutu	49
4.2.9 Talous.....	52

5	Merkitys kokonaisuutena	55
5.1	Ruotsin tie ja Suomen nykytilanne tilastoissa	55
5.2	Ruotsin tie ja toiseuttaminen	57
5.3	Ruotsin tie ja moraalipaniikki	60
6	Johtopäätökset	68

Lähteet

Kirjallisuus

- Alasuutari, Pertti, Laadullinen tutkimus 2.0. Vastapaino, Tampere 2011.
- Bocskor, Ákos, Anti-Immigration Discourses in Hungary during the 'Crisis' Year: The Orbán Government's 'National Consultation' Campaign of 2015. *Sociology*, 52(3), s.551–568.
- Cohen, Stanley, *Folk Devils and Moral Panics*. Kolmas painos, Routledge 2002.
- Eronen, Riitta, Toiseus, naiseus, prinsessuus. *Hiidenkivi* 6/1999.
- Gooden, Erich - Ben-Yehudan, Nachman, *Moral Panics: The Social Construction of Deviance*. Toinen painos, Wiley 2009.
- Huot, Suzanne - Bobadilla, Andrea - Bailliard, Antoine - Laliberte Rudman, Debbie. *Constructing undesirables: A critical discourse analysis of 'othering' within the Protecting Canada's Immigration System Act*. *International Migration* 2015, volume 54 (2), s.131-143.
- Husa, Jaakko - Jyränki, Antero, *Valtiosääntöoikeus*. Helsingin Kamari Oy ja tekijät, 2. uudistettu painos 2021.
- Julkunen, Raija, *Muuttuvat hyvinvointivaltiot : eurooppalaiset hyvinvointivaltiot reformoitavina*. Jyväskylän yliopisto 2017.
- Kallinen, Timo - Kinnunen, Taina, Klein, Malcom W. – Maxson, Cheryl L., *Street Gang Patterns and Policies*. Oxford University Press, 2006.
- Koltola, Ilari (toim.) 2021. *Rikollisuustilanne 2020: rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa*. *Katsauksia* 49/2021. Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.
- Koskela, Hille, *Pelkokierre – Pelon politiikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkitilasta*. Gaudeamus Helsinki University Press, Tampere 2009
- Leinfelt, Fredrik - Rostami, Amir, *The Stockholm Gang Model: PANTHER*. Stockholm Gang Intervention and Prevention Project, 2009-2012. Elanders Sverige AB 2012.
- Libak Pedersen, Maria – Lindstad, Markus, *Youth Gangs in International Perspective - Results from the Eurogang Program of Research*. Springer Science Business Media 2012.

- Musterd, Sako - Marcińczak, Szymon, - Van Ham, Maarten - Tammaru, Tiit.
Socioeconomic segregation in European capital cities. Increasing separation between poor and rich. *Urban Geography*, volume 38 (7) 2017.
- Nuorisobarometri 2021. Kestävää tekoa. Hansaprint 2022.
- Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa. Keskusrikospoliisin tiedusteluosasto 8.3.2022.
- Oliveria, Marcos, More crime in cities? On the scaling laws of crime and the inadequacy of per capita rankings - a cross-country study. *Criminal Science*, volume 10 (27) 2021.
- Saari, Juho, Huono-osaiset. Gaudeamus Helsinki University Press 2015.
- Sara Edenheim & Malin Rönnblom (2012) Tracking Down Politics and Power in Neo-liberal Society, *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 20:4, 227-229, DOI: 10.1080/08038740.2012.747785
- Sarajärvi, Anneli - Tuomi, Jouni, Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi, 5. uudistettu painos, 2009.
- Saukkonen, Pari (toim.) 2021. Ulkomaalaistaustaiset pääkaupunkiseudulla: asuminen, työllisyys ja tulot. *Tutkimuksia 2021:1*. Next Print Oy, Helsinki 2021.
- Thrasher, M. Fredrick, *The gang: A study of 1,313 gangs in Chicago*. Neljäs painos, The University of Chicago Press abridged edition 1973.
- Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Toinen uudistettu painos. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019.
- Vold, George B., *Crime in City and Country Areas*. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, volume 217 1941.
- Watts, Reginald E., *The influence of Population Density on Crime*. *Journal of the American Statistical Association*, volume 26 (173) 1931.
- Webb, Stephen D., *Crime and the Division of Labor: Testing a Durkheimian Model*. *American Journal of Sociology*, volume 78 (3) 1972.
- Williams, Patrick - Clarke, Becky. *The Black Criminal Other as an Object of Social Control*. *Social Sciences* 2018, 7 (11).

Virallislähteet

Eduskunnan työjärjestys (40/2000)
Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010)
Laki nuorista rikoksentekeijöistä (262/1940)
Laki valtioneuvostosta (175/2003)
Lastensuojelulaki (417/2007)
Rikoslaki (39/1889)

Internetlähteet

Alentola, Anni 2022. Pohjoisen poliisi huolissaan: Ruotsin jengirikollisuus liikkuu kohti Suomea. Iltalehti 16.4.2022. Viitattu 20.12.2022.
<https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/135d2295-0ba6-4840-aa5b-6bc713361675>

Alentola, Anni 2022. Ruotsalaiset Suomen katujengeistä: Älkää tehkö näitä virheitä. Iltalehti 31.10.2022. Viitattu 15.1.2023.
<https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/9ecaeddc-6fde-49fa-9af3-b5c5b99909a3>

Allt fler gängkriminella är minderåriga. SVT Nyheter 24.5.2022. Viitattu 11.2.2023.
<https://www.svt.se/nyheter/nyhetstecken/allt-fler-gangkriminella-ar-minderariga-1>

Asuinalueiden eriytyminen. Asuinalueiden rahoitus- ja kehittämiskeskuksen kirjallinen asiantuntijalausunto tarkastusvaliokunnan kuulemisessa 27.2.2018. Viitattu 17.2.2022. <https://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/asumisen-etninen-eriytyminen-helsingissa-ja-muualla>

Asumisen etninen eriytyminen Helsingissä ja muualla. Kvartti - kaupunkitiedon verkkolehti, 4/2019. Viitattu 17.12.2022.
<https://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/asumisen-etninen-eriytyminen-helsingissa-ja-muualla>

Barry, Ellen 2018. Hand Grenades and Gang Violence Rattle Sweden's Middle Class. The New York Times 3.3.2018. Viitattu 6.12.2022.
<https://www.nytimes.com/2018/03/03/world/europe/sweden-crime-immigration-hand-grenades.html>

Brottsförebyggande rådet (Brå), Kriminalstatistik. Viitattu 17.11.2022.
<https://bra.se/statistik/>

Eduskunnan internetsivut. Viitattu 6.6.2022.

<https://www.eduskunta.fi/fi/Sivut/default.aspx>

Enbuske, Tuomas 2021. Ihmisiä hämmentää maahanmuutto ja kulttuurin nopea muutos, ja se on ymmärrettävää. Ivaliu "Ruotsin tie" -puheille on toivottavasti jo loppunut. Ruotsilla ON isoja ongelmia maahanmuuton kanssa, ja muut kuin persut ovat suhtautuneet pelkoon ylimielisesti, yläluokan poteroistaan. Twitter 23.6.2021. Viitattu 5.7.2022.

<https://twitter.com/tuomasenbuske/status/1407640971848916995>

Gråsten, Hanna 2020. Huumeita, aseita, ryöstöjä, jengiytymistä – Poliisit: Ruotsin kehitys on rantautunut Suomeen. Iltalehti 9.3.2020. Viitattu 28.6.2022.

<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/c8e00504-84c7-452a-8ac8-0f9f525fb8ac>

Haapakangas, Kimmo 2020. Nuorten rikollisuus on laskussa – mutta pieni joukko nuorista tekee yhä enemmän ja vakavampia rikoksia. Tilastokeskus, tieto ja trendit 19.11.2020. Viitattu 15.1.2023.

<https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2020/nuorten-rikollisuus-on-laskussa-mutta-pieni-joukko-nuorista-tekee-yha-enemman-ja-vakavampia-rikoksia/?listing=simple>

Havula, Pipsa 2021. Itä-Uudenmaan poliisi epäilee: Alueella nuorten ryhmiä, joiden toiminnassa järjestäytyneen rikollisuuden piirteitä. Iltasanomat 6.5.2021.

Viitattu 13.2.2023. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000007961869.html>.

Ihatsu, Katja 2020. Tukholman lähiöissä kaksi räjähdystä aamuyöllä peräjälkeen – yksi ihminen loukkaantui. Hämeen Sanomat 21.1.2020. Viitattu 28.6.2022.

<https://www.hameensanomat.fi/uutiset/tukholman-lahioissa-kaksi-rajahdysta-aamuyolla-perajalkeen-yksi-ihminen-loukkaantui-1024785/>

Kannala, Kari 2021. Pääkirjoitus: KRP:n varoitus Ruotsin ja Tanskan tiestä on vakava – poliisi tarvitsee lisää rahoitusta. Helsingin Uutiset 18.9.2021. Viitattu 31.8.2022. <https://www.helsinginuutiset.fi/paakirjoitus-mielipide/4296951>

Karhu, Otso - Helpinen, Varpu 2022. Poliisi on havainnut uusia katujengejä Helsingin seudulla. Yle uutiset 28.11.2022. Viitattu 15.1.2023. <https://yle.fi/a/74-20006350>

Kehnot Pisa-tulokset saivat Ruotsin sekaisin. Helsingin Sanomat 4.12.2013. Viitattu 19.11.2022. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002693768.html>

- Kokkonen, Yrjö 2021. Ruotsissa kohu Pisa-tutkimuksista – yritettiinkö tuloksia parannella luvattomin keinoin? Yle uutiset 29.4.2021. Viitattu 12.12.2022.
<https://yle.fi/a/3-11907953>
- Kokoomuksen verkkosivut 11.2.2022. Ruotsin tie ei ole meidän: Kokoomuksen 10 toimenpidettä jengirikollisuuden torjumiseksi. Viitattu 27.6.2022.
<https://www.kokoomus.fi/ruotsin-tie-ei-ole-meidan-kokoomuksen-10-toimenpidetta-jengirikollisuuden-torjumiseksi/>
- Koski, Paula 2020. Halla-aho syytti Suomea ”Ruotsin virheiden” toistamisesta – jengitutkija Malmöstä listaa asiat, jotka maassa olisi pitänyt tehdä toisin. Iltalehti 12.11.2020. Viitattu 28.6.2022.
<https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/ebfc1b57-d081-45e1-a2be-8d4e7135fe23>
- Koskinen, Mika 2020. Halla-aho maahanmuuttajien jengiväkivallasta: ”On toistettu kaikki Ruotsin tekemät virheet”. Iltalehti 10.11.2020. Viitattu 28.6.2022.
<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/a6c1d60a-d0cd-43c9-81ff-5bfdd0109247>
- Lahokoski, Sanna 2021. Näin kansainväliset katujengit tekevät tuloaan Helsinkiin, jo 13-vuotiaat huolestuttavassa seurassa – KRP: ”Sama kaava kuin Tanskassa ja Ruotsissa”. Helsingin Uutiset 18.9.2021. Viitattu 27.6.2022.
<https://www.helsinginuutiset.fi/paikalliset/4297632>
- Lehtonen, Joonas 2020. Ruotsin pääministeri Löfveniltä yllättävä suunnanmuutos: yhdisti lisääntyneen maahanmuuton rikollisuuden kasvuun. Iltalehti 10.9.2020. Viitattu 27.6.2022. <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/eb82f1cb-2e81-44fe-9208-47d7cdccb67a>
- Lehtonen, Marko-Oskari. IL selvitti eduskunnan puhetilastot: Viitanen puhuu eniten, Packalén ollut vuoden hiljaa. Iltalehti 14.1.2019. Viitattu 28.6.2022.
<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/191b1fc7-758f-4c98-9748-cf0aaf21e9d2>
- Lüpke-Narberhaus, Frauke 2013. Pisa-Absturz schockiert Schweden. Spiegel Panorama 4.12.2013. Viitattu 6.12.2022.
<https://www.spiegel.de/lebenundlernen/schule/pisa-absteiger-warum-schwedens-schueler-sich-verschlechterten-a-937022.html>
- Löfvens vändning: Kopplar ihop stor migration med brottsutvecklingen. SVT Nyheter 9.9.2020. Viitattu 27.6.2022. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/lofven-ser-sociala-spanningar>
- Maahanmuuttajien kanssa vältettävä Ruotsin virheet. Pääkirjoitus, Kauppalehti 14.10.2022. Viitattu 15.1.2023.

<https://www.kauppalehti.fi/uutiset/maahanmuuttajien-kanssa-valtettava-ruotsin-virheet/902b4318-89a6-4704-a2c6-8c55342ccc79>

Masri, Lena 2017. Is President Trump right about crime in Sweden? Abc News 21.2.2017. Viitattu 6.12.2022. <https://abcnews.go.com/Politics/president-trump-crime-sweden/story?id=45610077>

Mattern, Jens 2020. In Schweden eskaliert die Gewalt der Banden. Kurier 12.9.2020. Viitattu 20.10.2022. <https://kurier.at/politik/ausland/in-schweden-eskaliert-die-gewalt-der-banden/401028950>

Moilanen, Kaisu 2020. Onko Suomi matkalla Ruotsin tielle nuorten jengi-väkivallassa? Asian-tuntijoiden mukaan Suomella on merkittävä ero naapuriin verrattuna. Helsingin Sanomat 11.11.2020. Viitattu 12.11.2022 <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000007611281.html>

MTV Ruotsissa: Jengitaistelut, huumekauppa ja katuväkivalta riivaavat Ruotsia – tällaiset ovat Ruotsin poliisin neuvot, ettei sama tapahtuisi Suomessa. MTV Uutiset 12.3.2020. Viitattu 28.6.2022. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/mtv-ruotsissa-jengitaistelut-huumekauppa-ja-katuvakivalta-riivaavat-ruotsia-tallaiset-ovat-ruotsin-poliisin-neuvot-ettei-sama-tapahtuisi-suomessa/7758304#gs.89obb6>

MTV Uppsalassa: 6 rikollisjengiä ja 160 kovan luokan ammattirikollista piinaa kaupunkia – "Pelkään liikkua enkä halua lasteni kasvavan tällaisessa paikassa". MTV Uutiset 7.3.2020. Viitattu 28.6.2022. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/mtv-uppsalassa-6-rikollisjengia-ja-160-kovan-luokan-ammattirikollista-piinaa-kaupunkia-pelkaan-liikkua-enka-halua-lasteni-kasvavan-tallaisessa-paikassa/7752992#gs.89oygo>

Nykänen, Marikki 2020. Miksi Ruotsi ei onnistunut estämään väkivaltaisia mellakoita? Tutkija varoittaa myös Suomea taustalla kytevästä ilmiöstä. Iltalehti 31.8.2020. Viitattu 28.6.2022. <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/5f259913-9ee7-4733-a9b5-9f59c05e845d>

Onko Ruotsin katujengiväkivalta nyt todellisuutta Suomessakin? Rikospoliisin johtaja: "On tässä ihan samoja piirteitä". MTV Uutiset 8.2.2022. Viitattu 15.1.2023. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/onko-ruotsin-katujengivakivalta-nyt-todellisuutta-suomessakin-rikospoliisin-johtaja-on-tassa-ihan-samoja-piirteita/8350256#gs.r0ydzl>

Onko Suomi "Ruotsin tiellä" nuorisoväkivallassa? Ei tutkimustiedon mukaan – Tutkija: "Järkevällä yhteiskunta- ja nuorisopolitiikalla on aina pystytty reagoimaan".

Talouselämä 14.11.2020. Viitattu 16.1.2023.

[https://www.talouselama.fi/uutiset/onko-suomi-ruotsin-tiella-](https://www.talouselama.fi/uutiset/onko-suomi-ruotsin-tiella-nuorisovakivallassa-ei-tutkimustiedon-mukaan-tutkija-jarkevalla-yhteiskunta-ja-nuorisopolitiikalla-on-aina-pystytty-reagoimaan/83bd215f-712e-4ebf-9fa6-c44724da35d5)

[nuorisovakivallassa-ei-tutkimustiedon-mukaan-tutkija-jarkevalla-yhteiskunta-ja-nuorisopolitiikalla-on-aina-pystytty-reagoimaan/83bd215f-712e-4ebf-9fa6-c44724da35d5](https://www.talouselama.fi/uutiset/onko-suomi-ruotsin-tiella-nuorisovakivallassa-ei-tutkimustiedon-mukaan-tutkija-jarkevalla-yhteiskunta-ja-nuorisopolitiikalla-on-aina-pystytty-reagoimaan/83bd215f-712e-4ebf-9fa6-c44724da35d5)

Paastela, Kaisa 2021. Lupaus nopeasta rahasta voi houkuttaa jengeihin – Näin sisäministeri Maria Ohisalo kommentoi KRP:n varoitusta "Ruotsin tiestä".

Helsingin Uutiset 29.9.2021. Viitattu 27.6.2022

<https://www.helsinginuutiset.fi/paikalliset/4311308>

Paunonen, Timo 2020. Kommentti: Suomi kulkee jo Ruotsin tietä – nuorten raaka katuväkivalta kertoo pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan epäonnistumisesta. Iltasanomat 10.11.2020. Viitattu 28.6.2022.

<https://www.is.fi/kotimaa/art-2000007610370.html>

Pääkirjoitus: Suomi voi omilla toimillaan välttää Ruotsin tekemät virheet

maahanmuuttajien kohtelussa. Helsingin Sanomat 31.8.2020. Viitattu

28.6.2022. <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000006619455.html>

Rigatelli, Sara 2021. Ruotsista tuli murhien ja kranaatti-iskujen keskus, ja näitä virheitä Suomen pitäisi välttää – ruotsalaisekspertti: "Me olimme naiiveja". Yle uutiset 20.11.2021. Viitattu 20.12.2022. <https://yle.fi/a/3-12171659>.

Ruotsin Pisa-tulokset – eriarvoisuus lisääntyy paremmista tuloksista huolimatta.

Sveriges radio 6.12.2016. Viitattu 19.11.2022.

<https://sverigesradio.se/artikel/6581300>

Sippola, Jussi 2020. Kommentti: Ruotsin pääministerin kommentit maahanmuutosta ja rikollisuudesta kertovat poliittisen kulttuurin suuresta muutoksesta. Jussi Sippola. Helsingin Sanomat 10.9.2020. Viitattu 28.6.2022.

<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006631028.html>

Sippola, Jussi 2020. Rikki ammuttu Ruotsi. Helsingin Sanomat 30.8.2020. Viitattu 28.6.2022. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006617936.html>

Sippola, Jussi 2020. Ruotsin pääministeri muutti kantaansa: Rikollisuuden kasvulla ja maahanmuuton ongelmilla selkeä yhteys. Helsingin Sanomat 9.9.2020. Viitattu

27.6.2022. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006630451.html>

Sommerland, Malthe 2020. Et 'brytpunkt': Nu kobler Sveriges statsminister indvandrere og kriminalitet. DR Nyheter 12.9.2020. Viitattu 12.9.2022.
<https://www.dr.dk/nyheder/udland/et-brytpunkt-nu-kobler-sveriges-statsminister-indvandrere-og-kriminalitet>

Statistikmyndigheten (SCB). Viitattu 18.11.2022.

<https://www.scb.se/en/finding-statistics/statistics-by-subject-area/population/population-composition/population-statistics/pong/tables-and-graphs/population-statistics---summary/summary-of-population-statistics/>

Stefan Löfven käänsi takkinsa: Laajalla maahanmuutolla ja jengirikollisuudella on yhteys – Ruotsin rikollisuudesta tuore synkkä tieto. Uusi Suomi 10.9.2020. Viitattu 27.6.2022.

<https://www.uusisuomi.fi/uutiset/stefan-lofven-kaansi-takkinsa-laajalla-maahanmuutolla-ja-jengirikollisuudella-on-yhteys-ruotsin-rikollisuudesta-tuore-synkka-tieto/3e23a607-b11b-4346-ba49-f86659cb67e4>

Taleva, Katriina 2022. Tutkija: Näistä syistä Suomi ei ole Ruotsin tiellä. Iltalehti 21.4.2022. Viitattu 17.1.2023.

<https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/f938c02b-e30f-4c9c-9940-33ebcbea766f>

Tilastokeskus. Viitattu 18.12.2022. <https://stat.fi/tilastotieto>

Tutkimusmenetelmien verkkokäsikirja. Viitattu 8.2.2023.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>

Uosukainen, Riikka 2017. Ruotsin ja Norjan maahanmuuttoministerit sanasodassa: "Sopeuttamisessa on täysin epäonnistuttu". Yle uutiset 30.8.2017. Viitattu 14.12.2022 <https://yle.fi/a/3-9806635>

Vaarala, Viljami 2020. Suomessa on yksi poikkeuksellinen asia, jolla nuorisoriikollisuutta on saatu kitkettyä – tämän takia Suomi ei välttämättä ole Ruotsin tiellä. Yle Uutiset 13.11.2020. Viitattu 28.6.2022.

<https://yle.fi/uutiset/3-11642331>

Valtioneuvoston internetsivut. Viitattu 1.7.2022.

<https://valtioneuvosto.fi/tietoa/valtioneuvosto-ja-eduskunta>

Waris, Olli 2020. Sisäministeri tykitti 15 twiittiä – Ohisalon mukaan Halla-ahon väite Suomen ajautumisesta Ruotsin tielle ”ei yksinkertaisesti pidä paikkaansa”.
Iltasanomat 12.11.2020. Viitattu 28.6. 2022.

<https://www.is.fi/politiikka/art-2000007613795.html>

Wernersen, Camilla 2020. Löfven snur: Kobler høy innvandring og kriminalitet. NRK
10.9.2020. Viitattu 12.9.2020.

https://www.nrk.no/urix/lofven-snur_-kobler-hoy-innvandring-og-kriminalitet-1.15154324f

Yhdistyneiden kansakuntien verkkosivut. Global Issues: Youth. Viitattu 6.9.2022.

<https://www.un.org/en/global-issues/youth>

Lyhenteet

TENK Tutkimuseettinen neuvottelukunta

Liitteet

Liite 1. Yleisimmät sanat ja sanakolmikot Ruotsin tie*-hakuosuman sisältävissä puheenvuoroissa

Yleisimmät sanat

Eduskunnassa ajanjaksolla 9.9.2020-9.9.2022 esitettyjen Ruotsin tie*-hakuosuman sisältävien puheenvuorojen yleisimmät sanat yleisyysjärjestyksessä. Alle viisi kertaa ilmenneitä sanoja ei ole listattu.

ei, se, arvoisa, puhemies, ole, niin, ruotsin, mutta, siitä, kuin, tai, tässä, tämä, sitä, te, jo, hallitus, suomeen, suomi, suomessa, suomen, olla, jos, meillä, pöytäkirja, ptk, vp, sen tulee, kyllä, eikä, tämän, paljon, olisi, ps, tähän, joka, voi, meidän, täällä, vain, vielä, turvallisuuden, hallituksen, myöskin, esimerkiksi, näin, mitä, [puhemies, lisäksi, eivät, koputtaa], poliisin, maahanmuuttajien, yhteiskunnan, sisäisen, nämä, olemme, vaan, lisää, vastauspuheenvuoro, koska, tiellä, vuoden, tästä, nuorten, sitten, jotka, koko, niiden, siihen, emme, enemmän, tarvitaan, muun, mikä, ollut, prosenttia, oli, aivan, vuonna, ministeri, maahanmuuton, tielle, erityisesti, pitää, heidän, ne, edustaja, sekä, miten, näitä, ruotsissa, siis, tule, ette, juuri, kotouttaminen, selonteko, eri, tie, kuten, työn, muassa, jossa, jopa, onko, mitään, tarkoittaa, poliisi, olevan, kuitenkin, maailman, maassa, en, maahanmuuttopolitiikka, tehtävä, sillä, eu, pitäisi, ihan itse, yhteiskuntaan, maahanmuutto, kanssa, viranomaisten, jotta, ilman, ettei, täysin, kuinka, talouden, ensi, liian, tarvitsemme, kaikki, taas, miksi, perussuomalaisten, ehkä, saa, edes, tällä, erittäin, mukaan, tänä, moni, siinä, yli, todella, ryhmäpuheenvuoro, selonteossa, vaikka, maahanmuuttoa, euroopan, kotouttamisen, usein, talman, siksi, kansalaisten, voimme, taloutta, tavalla, siellä, voisi uusia, osalta, kautta, silloin, julkisen, tätä, oma, oikein, täytyy, ohisalo, ruotsi, teidän, aika, sisäministeri, vaikuttaa, näistä, puhutaan, ongelmia, ongelmat, kuitenkin, epäonnistunut, niihin, myötä, olleet, onkin, kannalta, kertoo, tehdään, toinen, sote, ollaan, tärkeää, ottaa, hyvin, tulevat, suomalaiseen, kotoutuminen, suomalaisen, osa, maahanmuuttajat, onnistunut, aikaan, toisaalta, jälkeen, poliiseja, lähes, euroa, suomelle

Yleisimmät sanakolmikot

Eduskunnassa ajanjaksolla 9.9.2020-9.9.2022 esitettyjen Ruotsin tie*-hakuosuman sisältävien puheenvuorojen yleisimmät yhdessä ilmaantuneet kolme sanaa. Jokainen sanakolmikko ilmaantui kaksi kertaa aineistossa.

järjestetyistä tappeluista takavarikoiduista, tappeluista takavarikoiduista teräaseista, teräaseista itsetuhoisista ajatuksista, alaikäisiä epäillään henkirikoksista, varoittaa syntymästä multietnisiä, syntymässä multietnisiä katujengejä, jengiytyminen lähtenyt käsistä, rahoitusvaje korjattava lyhytjänteisin, korjattava lyhytjänteisin lisäbudjetein.

Liite 2. Pois karsitut puheenvuorot, joissa sekä ruots*- tai länsinaap*- hakuosuma että jeng*-, kotout*- tai teräse*- hakuosuma

	Päivämäärä	Pöytäkirja	Sivu-numero	Asiakohta	Ruots*-hakusanaosuma(t)	Syy puheenvuoron pois jättöön aineistosta
1.	30.9.2020	121	71–72	7. Välikysymys hallitusohjelman talous- ja työllisyystavoitteiden hylkäämisestä	”Ilmiselvä ratkaisu, joka muun muassa Ruotsin taloutta on vauhdittanut, on työperäisen maahanmuuton lisääminen.”	Käsittelee Ruotsin taloutta.
2.	6.10.2020	124	64	9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kevytautoja koskevien lakien kumoamisesta	”Länsinaapurissamme Ruotsissahan kansallinen lainsäädäntö on mahdollistanut poikkeuksen EU-direktiivistä, ja vaikka Ruotsin traktoriatot eivät olekaan käytännöllisin ratkaisu enkä suoraan ottaisi sitä mallia käyttöön, todistaa se, että poikkeuksiakin on olemassa.”	Käsittelee ajoneuvolainsäädäntöä.
3.	7.10.2020	125	106–107	3. Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021	”Mitä tekee naapurimaamme Ruotsi? Ruotsin sosiaalidemokraattinen valtiovarainministeri totesi sikäläisen budjetin luovan ensi vuonna 75 000 uutta työpaikkaa — kuulitte oikein — 75 000. Tämä on melkoista yhteiskuntavastuuta. Samaan hengenvetoon naapurimaa arvioi budjettinsa olevan ylijäämäinen jo vuonna 2023. Velkasuhde painuu alle 40 prosentin, kun Suomessa ollaan aivan eri lukemissa. Totta kai tätä voidaan selittää teollisuuden erilaisella pohjalla, niillä eroavaisuuksilla, mitä meidän maiden välillä on, mutta kyllä näitten toimenpiteiden jälkeen, joita Ruotsin hallitus tekee, joita Suomen hallitus tekee, talousmaaottelu Suomi—Ruotsi näyttää kääntyvän pysyvästi länsinaapurin eduksi.”	Käsittelee Ruotsin taloutta.
4.	7.10.2020	125	141–142	3. Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021	”Jos hallituspuolueet eivät ymmärrä tai halua kuunnella kokoomusta, niin kuuntelisitte edes sisarpuolueitanne Ruotsissa. Ruotsissa keskustan ja liberaalipuolueen vaatimuksesta demarihallitus keventää työn verotusta jopa 3	Käsittelee Ruotsin verotussäädäntöä.

					miljardilla eurolla ja korottaa kotitalousvähennystä 7 000 euroon. Uudet veronkevennykset tarkoittavat, että vuonna 2023 ruotsalaiselle keskituloiselle jää jo lähes 2 500 euroa enemmän käteen palkastaan Pöytäkirja PTK 125/2020 vp 142 vuodessa kuin suomalaiselle keskituloiselle. Se on paljon rahaa. Jo aiemmin Ruotsin demarihallitus on poistanut sikäläisen ylempien tuloluokkien epäsolidaarisuusveron, värnnskattin. Ruotsin talousennusteissa näkyy tämä järkielvytys. Syvemmästä koronakriisistä huolimatta länsinaapurissa talouden ennustetaan elpyvän Suomea paremmin. Ruotsin keskustan ja liberaalipuolueen vaatimuksesta demarihallitus on myös tehnyt työmarkkinauudistuksia. -- Suomen keskusta ja RKP voisivat ottaa mallia Ruotsista, sisarpuolueistanne, mutta ettehan te ota.”	
5.	13.10.2020	128	76	6. Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021	”Tämä pakolaiskiintiön nosto 1 050:een on minusta ihan hyvä asia, koska kyse on ihmisistä, jotka todella tarvitsevat apua. Tämä on vähintä, mitä me voimme tehdä tällä hetkellä. Norja vastaanottaa nykyisin 3 000 kiintiöpakolaista vuodessa, Ruotsi 5 000 kiintiöpakolaista vuodessa.”	Ei viittaa Ruotsin tiehen; luettelee eri valtioiden pakolaiskiintiöitä.
6.	5.5.2021	51	42–44	4. Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko	”Ei valtakieli tarvitse sellaista kuin esimerkiksi vaikka suomenruotsi, joka on kuitenkin uhatumpi tässä maassa, tai joku vähemmistökieli, joka vaatii sen erityisen huomion, mutta oikeastaan koko tämä ohjelma tukee suomen kielen asemaa.”	Käsittelee ruotsin kieltä.
7.	5.5.2021	51	51–52	4. Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko	”Suomessa erityisenä painolastina on lisäksi pakkoruotsi ja ruotsin kielen vaatimus kaikilla kouluasteilla, mikä syö resursseja muusta opetuksesta.”	Käsittelee ruotsin kieltä.
8.	6.5.2021	52	9	3.1 Suullinen kysymys työperäisestä maahanmuutosta (Riikka Purra PS)	”Kielitaito, sen varmistaminen, että oppii suomen ja ruotsin kielen, on tietenkin edellytys sille, että pystyy selviytymään työelämässä ja myös etenemään urallaan.”	Käsittelee ruotsin kieltä.

9.	10.6.2021	74	50–52	11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi	” Esityksessä mainitaan, että palvelukeskus voi rahoittaa ja hankkia maahanmuuttajien työllistymisedellytyksiä parantavia koulutuksia ja tukitoimia, kuten suomen tai ruotsin kielen vahvistamista.”	Käsittelee ruotsin kieltä.
10.	14.9.2021	96	52–53	18. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain 10 §:n muuttamisesta	”Nyt samalla, kun te eriytätte tämän rahan, mielestäni tulee järjestää jonkinlainen tällöinen tasokoe, tasomittari siihen, minkälaisia opiskelijoita sieltä valmistuu, kuka saa sen kiitettävän numeron esimerkiksi suomen kielestä tai ruotsin kielestä.”	Käsittelee ruotsin kieltä.
11.	12.10.2021	113	55–57	14. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain 10 §:n muuttamisesta	” Mutta se ei ihan yksinkertaista tietenkään ole, ja siitä syystä me kannustamme toki siihen, että olisi tarjolla kielikoulutusta, joko suomen tai ruotsin kielen koulutusta, ja että maahanmuuttajat voisivat mahdollisimman nopeasti sitten siihen osallistua.”	Käsittelee ruotsin kieltä.
12.	20.10.2021	121	82–83	3. Välikysymys maahanmuuttopolitiikasta ja taloudesta	” Sen verran palaan tuohon Kiljusen aikaisempaan puheenvuoroon, jossa hän puhui muuttoliikkeestä Suomesta USA:han ja Ruotsiin, että ne ovat kyllä syntyneet tavallansa myöskin näiden yhteiskuntien tarpeesta.”	Käsittelee historiallista tapahtumankulkua.
13.	16.11.2021	134	95–96	24. Lakialoite laiksi perusopetuslain muuttamisesta	” Vaikka yleisesti suomalaisten oppimistulokset ovat hyviä, on ero äidinkielenään suomea tai ruotsia puhuvien ja vieraskielisten lasten osaamisessa ja oppimistuloksissa poikkeuksellisen suuri, jopa niin kutsutun toisen polven maahanmuuttajien osalta. -- Perusopetukseen valmistava opetus on tarkoitettu oppilaille, joiden suomen tai ruotsin kielen taito ja muut valmiudet eivät riitä esi- tai perusopetuksen ryhmässä opiskelemiseen.-- Vuonna 2019 perusopetusikäisistä lapsista 7,7 prosenttia puhui äidinkielenään muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea. -- Jos luokassa on useita hyvin heikosti suomen tai	Käsittelee ruotsin kieltä.

					<p>ruotsin kieltä osaavia oppilaita, opettajalla on melko mahdoton tehtävä taata laadukasta opetusta kaikille oppilaille. -- Joissakin kunnissa ja kouluissa valmistavan luokan oppilaat on integroitu suoraan perusopetuksen ryhmiin ilman riittävää suomi tai ruotsi toisena kielenä -opettajan — eli S2-opettajan — tai valmistavan opetuksen opettajan antamaa opetusta. -- Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2016 julkaisema raportti ”Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi” korosti niin ikään sitä, että varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa kaikki maahanmuuttajat eivät saavuta riittävää suomen tai ruotsin kielen taitoa.”</p>	
14.	24.11.2021	139	64–65	<p>4. Välikysymys Suomen varautumisesta siirtolaisvirtojen ohjaamiseen perustuvaan hybridivaikuttamiseen</p>	<p>”Suomen ja Ruotsin välinen raja tuntui olevan aivan yhtä mitäänsanomaton vuoden 2015 siirtolaisvyöryssä.”</p>	<p>Käsittelee historiallista tapahtumankulkua.</p>
15.	15.12.2021	152	30–31	<p>3. Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi 2022. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2022 talousarviesityksen (HE 146/2021 vp) täydentämiseksi 3.4 Pääluokka 26 Sisäministeriön hallinnonala</p>	<p>”Valiokuntien kuulemisissa on noussut esiin myös ruotsin kielen taitoisen henkilöstön saatavuus. Sillä on ratkaiseva merkitys sille, että julkiset turvallisuuspalvelut kyetään turvaamaan käytännössä sekä ruotsiksi että suomeksi. Tässä on avainasemassa ruotsin kielen taitoisen ammattihenkilöstön kouluttaminen poliisitoimessa, hätäkeskustoiminnassa ja pelastustoimessa.”</p>	<p>Käsittelee ruotsin kieltä.</p>

16.	10.2.2022	7	35	4. Hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2021	" Meillähän on Suomessa kaksi erillistä viittomakieltä: meillä on suomen viittomakieli ja ruotsin viittomakieli. -- Ja mitä tulee ruotsinkieliseen viittomakieleen, niin nyt myös sen elvyttäminen on edennyt viime vuosina. -- Tässä on nostettu myös paljon muita näkökohtia esille: kotouttaminen suomeksi tai ruotsiksi — erittäin tärkeitä asioita."	Käsittelee ruotsin kieltä.
17.	11.5.2022	53	21–22	5. Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista	" Suomesta ovat historian aikana sadattuhannet lähteneet köyhyyttä pakoon Yhdysvaltoihin tai Ruotsiin ja ajan saatossa kotoutuneet sinne."	Käsittelee historiallista tapahtumankulkua.
18.	11.5.2022	53	24–25	5. Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista	"Suomen tai ruotsin kielen osaaminen on keskeisen tärkeää."	Käsittelee ruotsin kieltä.
19.	11.5.2022	53	28–29	5. Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista	"Tässä salissa todellakin on kannettu ihan oikeista asioista huolta: siitä, miten maahanmuuttajataustaiset ihmiset voisivat entistä nopeammin päästä kiinni suomen tai ruotsin kielitaitoon ja myös työllistyä, ja sitten nuorten osalta, miten pääsisivät opintielle, ja tietysti aikuismuuttajien kohdalla myös siitä, että osaaminen pystytään täällä nopeasti tunnistamaan ja sitä kautta työmarkkinoille pääsy varmistuu."	Käsittelee ruotsin kieltä.
20.	11.5.2022	53	39	5. Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista	"Kotoutumisaikana kuitenkin tällä hetkellä vain kolmannes saavuttaa perustason suomen tai ruotsin kielessä."	Käsittelee ruotsin kieltä.

Liite 3. Asiakohdat, joiden alla Ruotsin tiehen viitataan

	Päivämäärä/pöytäkirja	Asiakohta	Ruotsin tietä käsittelevien puheenvuorojen lukumäärä
1.	29.9.2020/120	3. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2020 viidenneksi lisätalousarvioksi	1
2.	13.10.2020/128	6. Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021	1
3.	22.10.2020/136	2. Suullinen kyselytunti 2.1 Suullinen kysymys Pariisissa tapahtuneen veriteon tuomitsemisesta (Leena Meri ps)	1
4.	11.11.2020/143	5. Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko	1
5.	12.11.2020/144	2. Suullinen kyselytunti 2.1. Suullinen kysymys nuorisoväkivallasta (Juha Mäenpää PS)	3
6.	12.11.2020/144	2. Suullinen kyselytunti 2.3. Suullinen kysymys nuorisorikollisuudesta (Päivi Räsänen KD)	1
7.	12.11.2020/144	2. Suullinen kyselytunti 2.4 Suullinen kysymys maahanmuuttajalasten ja -nuorten sopeutumisesta (Harry Harkimo LIK)	3
8.	12.11.2020/144	2. Suullinen kyselytunti 2.5 Suullinen kysymys nuorisorikollisuudesta (Joona Könttä KESK)	1
9.	12.11.2020/144	2. Suullinen kyselytunti 2.7. Suullinen kysymys lastensuojelusta ja ennalta ehkäisevistä palveluista (Veronica Rehn-Kivi r)	1
10.	12.11.2020/144	5. Lakialoite laiksi lukiolain 40§:n ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 80 §:n muuttamisesta	1
11.	25.11.2020/151	8. Pohjoismaiden neuvosto Suomen valtuuskunta toimintakertomus 2019	1
12.	16.12.2020/167	2. Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021 Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2021 talousarvioesityksen (HE 146/2020 vp) täydentämisestä 2.6 Pääluokka 26 Sisäministeriön hallinnonala	1
13.	5.5.2021/51	4. Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko	1
14.	6.5.2021/52	3.1 Suullinen kysymys työperäisestä maahanmuutosta (Riikka Purra PS)	1
15.	20.5.2021/60	2.1. Suullinen kysymys sisäisestä turvallisuudesta (Jari Ronkainen ps)	4

16.	9.6.2021/73	5. Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko	2
17.	8.9.2021/93	16. Lakialoite laiksi rikoslain 41 luvun 2 §:n muuttamisesta	2
18.	15.9.2021/97	4. Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista	5
19.	16.9.2021/98	2.1 Suullinen kyselytunti. 2.1 Suullinen kysymys poliisin rahoituksesta (PS Tom Packalen)	2
20.	21.9.2021/101	4. Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta	8
21.	28.9.2021/105	7. Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022	3
22.	20.10.2021/121	3. Välikysymys maahanmuuttopolitiikasta ja taloudesta	2
23.	29.10.2021/128	4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhdenvertaisuusvaltuutetusta annetun lain muuttamisesta	1
24.	11.11.2021/132	4. Keskustelualoite oikeusvaltion ja oikeudenhoidon toimintaedellytysten turvaamisesta ja vahvistamisesta	3
25.	23.11.2021/139	4. Välikysymys Suomen varautumisesta siirtolaisvirtojen ohjaamiseen perustuvaan hybridi-vaikuttamiseen	2
26.	1.12.2021	11. Keskustelualoite kokoomuksen eduskuntaryhmän vaihtoehtobudjetista vuodelle 2022	1
27.	15.12.2021/152	3. Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi 2022. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2022 talousarvioesityksen (HE 146/2021 vp) täydentämiseksi 3.4 Pääluokka 26 Sisäministeriön hallinnonala	1
28.	10.2.2022/7	2. Suullinen kyselytunti 2.3. Suullinen kysymys jengiväkivallasta (Kari Tolvanen KOK)	1
29.	2.3.2022/18	3. Valtioneuvoston selonteko Asuntopoliittinen kehittämissuunnitelma vuosiksi 2021–2028	1
30.	16.3.2022/26	4. Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta	5
31.	23.3.2022/30	3. Keskustelualoite pohjoismaisen yhteistyön tulevaisuudesta	1
32.	19.4.2022/40	3. Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023–2026	1
33.	21.4.2022/42	2. Suullinen kyselytunti 2.2. Suullinen kysymys Suomen kokonaisturvallisuudesta (Sofia Vikman kok)	2
34.	29.4.2022/47	3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Puolustusvoimien virka-apusta poliisille ja eräiksi muiksi virka-apua koskeviksi laeiksi	1
35.	11.5.2022/53	5. Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista	10

36.	16.5.2022/56	3. Valtioneuvoston selonteko Suomen liittymisestä Pohjois-Atlantin liittoon	1
37.	2.6.2022/66	2. Suullinen kysymys 2.1. Suullinen kysymys katujengirikollisuudesta (Olli Immonen PS)	2
38.	8.6.2022/70	8. Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko	1
39.	15.6.2022/73	10. Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023—2026	1

1 Johdanto

Syyskuussa 2020 Ruotsin pääministeri Stefan Löfven puki mustan puvuntakkinsa, asetteli punaisen solmionsa ja asteli Ruotsin yleisradioyhtiö SVT:n Aktuellt-ohjelmaan haastateltavaksi. Syyskuun yhdeksäntenä julkaistu haastattelu tulkittiin mediassa poliittisena käännekohtana. SVT itse uutisoi haastattelusta Löfvenin käännöksenä (*Löfvens vändning*)¹, Helsingin Sanomat kirjoitti pääministerin kannan muutoksesta², Uusi Suomi uutisoi Löfvenin kääntäneen takkinsa³ ja Iltalehdessä todettiin, että kyseessä oli ”suunnanmuutos verrattuna sosiaalidemokraattien aiempaan linjaan”⁴. Haastattelussa Löfvenin tulkittiin myöntäneen ensi kerran vastoin puolueen aiempaa kantaa, että sosiaalisilla ongelmilla ja maahanmuutolla on yhteys.

Löfvenin lausunto ja sen runsas lehtiutisointi käynnisti Suomessa laajemman kansallisen keskustelun.⁵ Jo aiemmin vuoden 2020 aikana uutiset Tukholman, Malmön ja Uppsalan ampumisista, räjähdyksistä ja jengiväkivallasta olivat ylittäneet uutiskynnyksen Suomessa ja herättäneet pohtimaan kansankodin turvallisuustilannetta.⁶ Kun Ruotsin pääministerinkin nyt vielä tulkittiin myöntävän turvallisuustilanteen heikentyneen, vakiintui suomalaiseen lehtikirjoitteluun⁷ ja kansalaisten kahvipöytäkeskusteluihin uusi ja pahaenteinen termi: Ruotsin tie.

¹ Löfvens vändning: Kopplar ihop stor migration med brottsutvecklingen, SVT Nyheter 9.9.2020.

² Sippola, Helsingin Sanomat 9.9.2020.

³ Stefan Löfven käänsi takkinsa: Laajalla maahanmuutolla ja jengirikollisuudella on yhteys – Ruotsin rikollisuudesta tuore synkkä tieto, Uusi Suomi 10.9.2020.

⁴ Lehtonen, Iltalehti 10.9.2020.

⁵ muun muassa Koski, Iltalehti 12.11.2020 ja Juha Mäenpään (PS) Suullinen kysymys nuorisoväkivallasta eduskunnassa 12.11.2020 (pöytäkirja 144) ja Sippola, Helsingin Sanomat 10.9.2020.

⁶ muun muassa Ihatsu, Hämeen Sanomat 21.1.2020 ja MTV Uppsalassa: 6 rikollisjengiä ja 160 kovan luokan ammattirikollista piinaa kaupunkia – ”Pelkään liikkua enkä halua lasteni kasvavan tällaisessa paikassa”, MTV Uutiset 7.3.2020, MTV Ruotsissa: Jengitaistelut, huumekauppa ja katuväkivalta riivaavat Ruotsia – tällaiset ovat Ruotsin poliisin neuvot, ettei sama tapahtuisi Suomessa, MTV Uutiset 12.3.2020, Gråsten, Iltalehti 9.3.2020, Pääkirjoitus: Suomi voi omilla toimillaan välttää Ruotsin tekemät virheet maahanmuuttajien kohtelussa, Helsingin Sanomat 31.8.2020, Nykänen, Iltalehti 28.6.2022 ja Sippola, Helsingin Sanomat 30.8.2020.

⁷ muun muassa Paunonen, Iltalehti 10.11.2020, Waris, Iltasanomat 12.11.2020, Koskinen, Iltalehti 10.11.2020 ja Vaarala, Yle Uutiset 13.11.2020.

Ruotsin tie oli varoittava esimerkki. Tie, jolle ajautumista Suomen pitäisi välttää. Tulevina vuosina Ruotsin tiestä keskusteltiin runsaasti niin eduskunnassa⁸, sosiaalisen median palveluissa⁹ kuin keskusrikospoliisissakin¹⁰. Kuten usein uusien ilmiöiden kanssa, hankaloitti Ruotsin tiestäkin puhumista se, että Ruotsin tien tarkka merkityssisältö oli jäsentymätön. Kokoomus typisti Ruotsin tien pääasiallisen merkityssisällön jengirikollisuudeksi otsikoimalla Ruotsin tielle ajautumisen estämistä koskevan julkaisunsa ”*Ruotsin tie ei ole meidän: Kokoomuksen 10 toimenpidettä jengirikollisuuden torjumiseksi*”.¹¹ Perussuomalaisten näkemystä Ruotsin tien merkityssisällöstä heijasteli kansanedustaja Olli Immosen puheenvuoro eduskunnassa syksyllä 2021: ”*Perussuomalaiset peräänkuuluttavat vastuullista maahanmuutto- ja kotoutumispolitiikkaa, sillä emme halua, että Suomi luisuu Ruotsin tielle*”.¹² Oma merkityssisältöään Ruotsin tielle antoi myös keskusrikospoliisin rikosylikomisario Christer Ahlgren Helsingin Uutisten haastattelussa liittäessään ilmiön nimenomaan nuoriin.¹³ Sisäministeri Maria Ohisalo puolestaan näki Ruotsin tien sidostuvan rikollisuuden, maahanmuuton ja nuorien ohella huono-osaisuuden kasautumiseen ja eriarvoisuuteen.¹⁴

Ruotsin tiestä käyty keskustelu on jatkunut nyt jo ainakin yli kahden vuoden ajan. Ruotsin tiehen viitataan eduskunnassa säännöllisesti ja se on vallannut palstatilaa myös lehdistä ja keskustelualustoilta. Ruotsin tiestä puhuttaessa puhutaan kuitenkin edelleen osittain keskenään eri asioista, jolloin rakentava keskustelu Ruotsin tien ympärillä ja ratkaisujen löytäminen mahdolliseen Ruotsin tiehen on mahdotonta. Tilanne, jossa jostakin yhteiskunnallisesta huolesta puhutaan paljon ilman, että huolen sisältö ja siten huolen reaalinen uhka yhteiskunnalle on selvillä, luo yhteiskunnan ylle alati suurenevan painostavan epävarmuuden varjon. Pahimmassa tapauksessa epävarmuus ja huolestuneisuus voi johtaa levottomuuksiin tai sellaisten ratkaisukeinojen implementointiin, jotka eivät vastaa todelliseen ongelmaan. Tämän

⁸ ks. tämän tutkimuksen aineisto.

⁹ mm. Enbuske 2021 Twitter-palvelussa ja siitä alkanut keskustelu.

¹⁰ Kannala, Helsingin Uutiset. 18.9.2021.

¹¹ Kokoomuksen verkkosivut 11.2.2022. Kokoomuksen esitys perustuu kansanedustaja Kari Tolvasen johtaman työryhmän työhön.

¹² Olli Immosen puheenvuoro eduskunnan täysistunnossa 15.9.2021, pöytäkirja 97.

¹³ Jompero-Lahokoski, Helsingin Uutiset 18.9.2021.

¹⁴ Paastela, Helsingin Uutiset 29.9.2021.

tutkimuksen tarkoituksena on selventää eduskuntakeskustelujen osalta, mitä Ruotsin tiellä on julkisessa keskustelussa tarkoitettu.

Tutkimuksen aineistona toimivat syksyn 2020 ja 2022 välillä eduskunnassa esitetyt Ruotsin tiehen viittaavat puheenvuorot. *Ruotsin tie* ymmärretään tässä tutkimuksessa laajasti ja Ruotsin tiehen viittaavaksi puheenvuoroksi lasketaan myös sellaiset puheenvuorot, joissa viitataan Ruotsissa tapahtuneeseen kehityskulkuun muillakin termeillä kuin nimenomaisella sanaparilla Ruotsin tie. Koska ilmiöön viitataan kuitenkin julkisessa keskustelussa pääsääntöisesti sanaparilla Ruotsin tie, käytän tätä sanaparia myös tässä tutkimuksessa. Ruotsin tiellä ja Ruotsin tie -puheenvuoroilla viitataan siis tässä tutkimuksessa kirjaimellista tarkoitustaan laajempaan kokonaisuuteen.

Tämä tutkimus pyrkii selvittämään 1) minkälainen merkityssisältö eduskunnassa esitetyissä puheenvuoroissa syksyn 2020 ja 2022 välillä annettiin Ruotsin tielle ja 2) taustoittavasti tutkimuksessa tarkastellaan sitä, ketkä Ruotsin tiehen viittasivat ja missä yhteyksissä sekä vertaillaan sitä, miten Ruotsin tielle annettu merkitys suhteutuu tilastoihin, tutkimuksiin sekä moraalipaniikkiin.

Ruotsin tielle eduskuntakeskusteluissa annetun merkityssisällön ohella tutkimus pyrkii siis myös selvittämään sitä, mitkä puolueet viittasivat Ruotsin tiehen, minkä asiakohtien alla ilmiöön viitattiin sekä sitä, millaisena annettu merkityssisältö näyttäytyy Suomea ja Ruotsia koskevien tilastojen valossa. Näiden ohelle puheenvuoroista havaittua merkityssisältöä peilataan myös tutkimuksiin sekä moraalipaniikkiteoriaan. Näiden taustoittavien tutkimuskysymysten avulla pyritään ymmärtämään Ruotsin tielle annettua merkitystä kattavammin ja sijoittamaan se laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin.

Seuraavassa luvussa 2 esittelen tutkimuksen lähtökohdat eli avaan Ruotsin tie -ilmiön taustaa, selostan aiempaa tutkimusperinnettä sekä kerron tutkimuksen keskeisistä käsitteistä. Luvussa 3 esittelen tutkimusaineistoni, menetelmäni sekä selostan tutkimukseen liittyviä eettisiä sekä henkilötietojen suojaa koskevia kysymyksiä. Luvussa 4 tarkastelen Ruotsin tiestä eduskunnassa esitettyjä puheenvuoroja. Tarkastelussa keskityn siihen minkä asiakohtien alla Ruotsin tietä käsitteleviä puheenvuoroja on esitetty, kuinka puheenvuorojen esittäjät jakautuivat puolueittain sekä siihen, kuinka usein Ruotsin tietä käsitelivät samat puheenvuorojen esittäjät. Tämän jälkeen tarkastelen Ruotsin tielle puheenvuoroissa annettuja merkityksiä. Merkitysten tarkastelu etenee aineistosta teemoittelun kautta havaitsemieni

yläteemojen yleisyysjärjestyksen mukaisesti. Luvussa 5 tarkastelen teemojen kautta Ruotsin tielle aineistosta muodostuvaa kokonaismerkitystä peilaten sitä ensin Suomea ja Ruotsia koskeviin tilastoihin. Tämän jälkeen tarkastelen kokonaismerkitystä *toiseuttamisen* käsitteen näkökulmasta sekä pohdin kokonaismerkitystä moraalipaniikkiteorian valossa. Moninäkökulmaisen kokonaismerkityksen tarkastelun avulla pyrin luomaan mahdollisimman laajan ymmärryksen siitä, mitä Ruotsin tiellä aineiston puheenvuoroissa todellisuudessa tarkoitettiin. Viimeisessä luvussa, eli luvussa 6, esittelen johtopäätökseni.

2 Tutkimuksen lähtökohdat

2.1 ”Ruotsin tie” – ilmiön tausta

2.1.1 Ruotsin tie: termi ja sen synty

Ruotsin tien, kuten minkä tahansa ilmiön, tarkkaa alkamisajankohtaa on vaikea määritellä. Termillä Ruotsin tie on aivan viime vuosiin asti tarkoitettu vakiintuneesti sitä, että seuraamme Ruotsia jossakin kehityskulussa tai vaihtoehtoisesti sanaparia on käytetty sen kirjaimellisessa merkityksessä eli viitattaessa joko Ruotsissa olevaan tai Ruotsiin vievään fyysiseen tiehen, katuun tai vastaavaan kulkuväylään.¹⁵

Vuoden 2020 loppupuolelta alkaen termillä alettiin viitata kuitenkin yhä enenevässä määrin nimenomaan tietynlaisuuteen Ruotsissa tapahtuneeseen negatiiviseksi miellettyyn kehityskulkuun. Tämä on havaittavissa muun muassa Google-hakukoneen avulla. Kun hakukoneeseen syöttää hakusanana ”Ruotsin tie” löytää hakukone vuoden 2020 loppupuolelta alkaen yhä yhteneväisempiä hakuosumia. Vaikka itse kehityskulun sisältö ei hakuosumissa ole yksiselitteisen täsmällinen, vaikutti erityisesti hakuosumien kohteena olevissa artikkeleissa vallitsevan konsensus siitä, että tälle negatiiviselle kehityskululle tuli tehdä jotain ja sen ei saanut antaa rantautua Suomeen.¹⁶

Syytä sille miksi juuri vuoden 2020 loppupuolella Ruotsin tien merkitys muuttui ja täsmentyi tarkoittamaan tietynlaista, joskaan ei vielä kukaan yksiselitteisen tarkkarajaista, uhkaavaa kehityskulkua, voidaan vain spekuloida. Eräs mahdollinen syy saattoi olla keskiviikkona 9.9.2020 julkaistu Ruotsin pääministeri Stefan Löfvenin haastattelu. Ruotsin yleisradioyhtiö SVT:n Aktuellt-ohjelmassa esitetyssä haastattelussa Löfvenin tulkittiin myöntäneen ensi kerran vastoin sosiaalidemokraattien aiempaa kantaa, että sosiaalisilla ongelmilla ja maahanmuutolla on yhteys. Aiemmin tällaisen yhteyden olemassaolosta oli totuttu kuulemaan puheenvuoroja niin Suomessa kuin Ruotsissakin pääsääntöisesti vain oikeistopuolueilta.¹⁷ Löfvenin lausunto

¹⁵ Tarkastelin Google-hakukoneen avulla eri vuosina ”Ruotsin tie” -hakusanana tuottamia hakuosumia.

¹⁶ mm. Koskinen, Iltalehti 10.11.2020 ja Moilanen, Helsingin Sanomat 11.11.2020.

¹⁷ hyviä esimerkkejä näistä puheenvuoroista ovat mm. perussuomalaisen julkaisu 21.1.2019 *Perussuomalainen maahanmuuttopolitiikka*, Ruotsidemokraattien kampanjasivu Eu-vaaleihin 2019 (<https://eu.sd.se/migration-inom-eu/>) ja Uosukainen, Yle Uutiset 30.8.2017.

herätti runsaasti mediahuomiota maailmalla¹⁸ ja sen voisi nähdä toimineen lähtölaukauksena Suomessa alkaneelle aivan uudensuomalaiselle Ruotsin tie -keskustelulle.

Vaikka pääministeri vaikutusvaltainen henkilö onkin, ei pelkästään Löfvenin lausunto ole kyennyt yksin synnyttämään kokonaan uutta merkitystä termille Ruotsin tie. Jotta voi pelätä seuraavansa jonkun kehityskulkua eli ”olevansa jollain tiellä”, on ensin täytynyt olla tämä jokin, joka on kulkenut tätä kyseisestä tietä. Ruotsi on tämä jokin. Ruotsilla on ollut vuosikymmeniä vahva valtiobrändi. Ruotsi on mielletty aina 1900-luvun puolivälistä alkaen pohjoismaisen hyvinvointivaltion malliesimerkiksi.¹⁹ Viime vuosikymmeninä Ruotsia ovat kuitenkin ravistelleet yhteiskunnalliset muutokset, joiden myötä Ruotsi on muuttunut. Nämä muutokset ja niiden synnyttämä uudensuomalainen Ruotsi on suomalaisen Ruotsin tie -keskustelun uhkakuva. Seuraavissa alaluvuissa kerron tiivistetysti Ruotsin tie -keskustelun kannalta olennaisista Ruotsia koskeneista yhteiskunnallisista kehityskuluista viime vuosikymmenien aikana.

2.1.2 Ruotsi ja jengit

Tukholman jengiytymiskehitykseen puuttumista ja estämistä käsitellyttä projektia esittelevässä julkaisussa *The Stockholm Gang Model Panther - Stockholm Gang intervention & Prevention Project, 2009–2012* on kuvattu seikkaperäisesti Tukholman alueen ja koko ruotsin jengiytymishistoriaa. Julkaisun mukaan modernien ruotsalaisten rikollisjengien synty ajoitetaan 1990-luvun alkupuoliskolle, jolloin rikolliset moottoripyöräjengit, kuten Hells Angels ja Bandidos MC, pyrkivät saamaan jalansijaa Ruotsissa. Kehityskulku itsessään ei ollut ainutlaatuinen, vaan samanlaista kehitystä oli tapahtunut jo muun muassa Tanskassa muutamia vuosia aiemmin.²⁰ 1990-luvun loppupuolella tullessa rikolliset järjestöt alkoivat muodostua merkittäväksi ongelmaksi Ruotsissa. Ongelma keskittyi erityisesti Tukholman eteläiseen osaan. Ongelmaan vastattiin perustamalla 1990-luvun loppupuolella erityinen ”jengikomissio”, *Fittjakommissionen*, jonka tarkoituksena oli toimia nimenomaan jengiytymisongelman

¹⁸ mm. Mattern, Kurier 12.9.2020, Sommerland, DR 12.9.2020 ja Wernersen, NRK 9.9.2020.

¹⁹ Julkunen 2017, s.227.

²⁰Leinfelt, Fredrik - Rostami, Amir 2012. s.83.

ratkomiseen erikoistuneena yksikkönä. Yksikön nähtiin onnistuneen tehtävässään ja Tukholman eteläisen osan koettiin rauhoittuneen.²¹

2000-luvun alkupuoliskolla Ruotsissa alkoi kuitenkin esiintyä uudenlaista jengiytymistä, joka ei enää keskittynyt moottoripyöräjengeihin eikä ollut enää aiempien moottoripyöräjengien tavoin sidoksissa tiettyyn maantieteelliseen sijaintiin. Tätä uudenlaista jengiytymistä luonnehdittiin katujengiytymiseksi, sillä uudet jengit vaikuttivat olevan moottoripyöräjengeihin verrattuna löyhemmin organisoituneita ja julkisesti itsensä rikollisjengeiksi mieltäviä. Tunnusomaista näille uusille jengeille oli myös kokonaisvaltaisempi yhteiskuntavastaisuus. Ruotsalaisissa jengeissä alkoi olla havaittavissa yhä enemmän yhtäläisyyksiä amerikkalaisiin jengeihin.²²

Jengien määrä Ruotsissa lisääntyi koko 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen. Vuonna 2009 Ruotsin turvallisuuspoliisi arvioi, että Ruotsissa oli jo 4000 henkilöä, jotka toimivat aktiivisesti jengissä.²³ Vaikka kansainvälisesti tarkastellen Ruotsin 2000-luvun alkupuoliskon jengiytymiskehitys noudatti yleiseurooppalaista kehityskulkua²⁴, oli muutos Ruotsissa aiempiin vuosikymmeniin verrattuna jyrkkä. Viimeistään 2010-luvun taitteessa Ruotsissa todettiin olevan jengiongelman.²⁵ Havainnosta huolimatta jengiytymiskehitys on jatkanut kasvuaan Ruotsissa. Vuoden 2021 lopussa Ruotsin poliisi luokitteli jengirikollisiksi jo yli 8000 henkilöä, joista yli 1200 oli alaikäisiä.²⁶

2.1.3 Ruotsi rikostilastojen valossa

Vaikka itsensä rikollisjengeiksi mieltävien jengien määrä ja niiden jäseniksi luokiteltavien henkilöiden määrä on kasvanut Ruotsissa 2010-luvulla, ei kasvu näy suorana korrelaationa ruotsalaisissa rikostilastoissa. Vuonna 2012 Ruotsissa tehtiin yhteensä noin 1 403 000 rikosilmoitusta. Vuonna 2015 määrä nousi noin 1 503 000 ilmoitukseen ja pysyi yli 1,5

²¹ Leinfelt, Fredrik - Rostami, Amir 2012. s.81–83.

²² Leinfelt, Fredrik - Rostami, Amir 2012. s.84-85.

²³ Säkerhetspolisens, 2009.

²⁴ Leinfelt, Fredrik - Rostami, Amir 2012. s.89.

²⁵Leinfelt, Fredrik - Rostami, Amir 2012. s.17.

²⁶ Allt fler gängkriminella är minderåriga. SVT Nyheter 24.5.2022.

miljoonassa koko loppu 2010-luvun. Vuonna 2021 rikosilmoitusten kokonaismäärä notkahti alaspäin noin 1 490 000 vuosittaiseen ilmoitukseen.²⁷ Kokonaisuudessaan rikosilmoitusten määrän voidaan siis todeta pysyneen suhteellisen tasaisena viimeisen 10 vuoden aikana, joskin vuonna 2021 ilmoitusten kokonaismäärässä oli havaittavissa notkahdus alaspäin.

Vuonna 2012 Ruotsissa syytettiin rikoksesta noin 24 300 nuorta. Lukemassa nuoreksi laskettiin 15–20-vuotiaat. Nuorten rikoksista syytettyjen lukumäärä laski vuoteen 2016 asti, jolloin syytettynä oli enää noin 18 200 nuorta. Vuosina 2017–2020 lukumäärä oli nousussa nousten vuonna 2020 peräti noin 21 700 nuoreen. Vuonna 2021 lukema tippui noin 19 700 nuoreen.²⁸ Vuosittain rikoksesta syytettyjen nuorten lukumäärä on siis kokonaisuudessaan laskenut viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Vuonna 2012 Ruotsissa tilastoitiin vahvistettuja kuolemaan johtaneita väkivaltatapauksia 68. Vuosina 2013–2014 tapauksia oli 87. Vuonna 2015 lukema nousi 112 tapaukseen ja pysyi yli sadassa, 106–111, vahvistetussa kuolemaan johtaneessa väkivaltatapauksessa vuosina 2016–2019. Vuonna 2020 nähtiin tilastossa piikki ja tapausten määrä nousi 124:ään. Vuonna 2021 lukema tippui 113 tapaukseen. Huolimatta vuoden 2021 notkahduksesta on kuolemaan johtaneiden väkivaltatapauksen määrä Ruotsissa siis ollut merkittävässä kasvussa kuluneen kymmenen vuoden aikana. Samanlainen kasvu on havaittavissa myös suhteuttaessa kuolemaan johtaneiden väkivaltatapauksen määrän väestöön. Vaikka 1990-luvun alun korkeisiin lukemiin ei vielä aivan olla palattu Ruotsissa, on käänne merkittävä, sillä kuolemaan johtaneiden väkivaltatapauksen määrä laski lineaarisesti aina 1990-luvun puolivälistä 2010-luvun alkuun.²⁹

Muista kuin kuolemaan johtaneista pahoinpitelyistä epäiltynä oli vuonna 2012 Ruotsissa noin 41 400 henkilöä. Vuonna 2013 lukema laski noin 38 300 henkilöön ja on pysytellyt tähän päivään asti alle 40 000 henkilössä. Vuosina 2017–2020 nähtiin hienoista nousua, kun lukema nousi noin 36 600:sta noin 39 500:aan. Vuonna 2021 lukema tippui noin 36 100 henkilöön.³⁰ Pahoinpitelyepäiltyjen määrä on siis myös kokonaisuudessaan laskenut Ruotsissa viimeisen 10 vuoden aikana.

²⁷ Brottsförebyggande rådet, tilasto Anmälda brott.

²⁸ Brottsförebyggande rådet, tilasto Unga lagförda för brott – könsfördelning.

²⁹ Brottsförebyggande rådet, tilastot Dödligt våld ja Dödligt våld 1990–2017.

³⁰ Brottsförebyggande rådet, tilasto Misstänkta för misshandel.

Ryöstöistä oli epäiltynä Ruotsissa vuonna 2012 yhteensä noin 2800 henkilöä.³¹ Lukema sisältää niin yksityishenkilöihin kuin esimerkiksi myymälöihin kohdistetut ryöstöt. Epäiltyjen määrä laski vuonna 2013, pysyen suhteellisen tasaisesti noin 2500 henkilön tienoilla aina vuoteen 2017 asti, jolloin epäiltyjen määrä lähti kasvuun. Vuonna 2020 epäiltyjen määrä kohosi peräti noin 3500 henkilöön. Vuonna 2021 epäiltyjen määrä laski noin 3000 henkilöön.

Kuudes merkittävästi valtion kokonaisturvallisuutta heijasteleva lukema on ampuma-aserikostilasto. Vuonna 2012 Ruotsissa ampuma-aserikoksesta epäiltynä oli noin 3 700 henkilöä. Vuonna 2015 lukema oli jo noin 4 100. Epäiltyjen määrä on noussut lähes lineaarisesti 2010-luvun loppupuoliskolla saavuttaen vuonna 2020 peräti noin 6200 henkilön kokonaismäärän. Vuonna 2021 epäiltyjen määrä laski noin 6200 henkilöön.³² Ampuma-aserikosten määrä on siis ampaissut selvään nousuun viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Edellä selostettujen rikollisuutta käsittelevien tilastojen valossa Ruotsin nykytilanne vaikuttaa erikoiselta. Rikosilmoitusten kokonaismäärä, nuorisoriikollisuus ja muut kuin kuolemaan johtava väkivalta eivät kasva, mutta ryöstöjen määrä pääsääntöisesti kasvaa samoin kuin vakavammaksi mielletävät rikollisuuden muodot eli kuolemaan johtava väkivalta ja ampuma-aserikokset.

2.1.4 Yhteiskunnalliset muutokset Ruotsissa

Vuonna 2020 Ruotsin väkiluku oli noin 10 400 000. Ruotsin väkiluku kasvoi vuosien 2010 ja 2020 välissä lähes miljoonalla henkilöllä. Vertailun vuoksi mainittakoon, että aiempina vuosikymmeninä väestönkasvu oli rajoittunut Ruotsissa keskimäärin selvästi alle puoleen miljoonaan.³³

Väkiluvun kasvu selittyy pääsääntöisesti maahanmuutolla. Vuosien 2010 ja 2020 välissä ulkomailta syntyneiden osuus kasvoi lähes 700 000 henkilöllä. Ulkomailta syntyneiden osuus Ruotsin väestöstä nousi 14,7 %:ista 19,7 %:iin. Ulkomailta syntyneiden osuus koko Ruotsin väestöstä kasvoi siis viidellä prosentilla. Vaikka Ruotsi on jo pitkään soveltanut avointa maahanmuuttopolitiikkaa, on kasvu aiempiin vuosikymmeniin verrattuna merkittävä.

³¹ Brottsförebyggande rådet, tilasto, Mistänkta för rån.

³² Brottsförebyggande rådet, tilasto Misstänkta för vapenbrott – könsfördelning.

³³ Statistikmyndigheten, tilasto Summary of Population Statistics 1960–2022.

Ulkomaalaissyntyinen väestö on kasvanut aiemmin Ruotsissa vain noin 2–3 % per vuosikymmen.³⁴

Ruotsin on vuosikymmenien ajan mielletty olevan maailman kehittynein hyvinvointivaltio.³⁵ Ruotsalaista hyvinvointivaltiomallia on kuvailtu anteliaaksi.³⁶ Ainakin 1990-luvulta alkaen Ruotsin yhteiskuntapoliittiseen linjaan on kohdistettu muutospaineita sekä valtion ulko- että sisäpuolelta. Linjaa on kritisoitu kestävämmäksi ja on nähty välttämättömäksi, että talouden ja työmarkkinoiden joustoa lisättäisiin, tuloerojen annettaisiin kasvaa, julkista sektoria supistettaisiin ja anteliasta sosiaaliturvaa leikattaisiin.³⁷

Vuosien saatossa ruotsalaiseen hyvinvointivaltioon onkin tehty uudistuksia ja muun muassa julkisen sektorin kasvua on hillitty. Kansallisesti Ruotsissa on kuitenkin nähty, ettei hyvinvointivaltioon ole tehty sellaisia muutoksia, että pohjoismaisen hyvinvointijärjestelmän periaatteista tai ydinarvoista olisi luovuttu tai, että niin sanottu Ruotsin malli olisi väistynyt.³⁸ Väitettä voidaan kuitenkin kritisoida, sillä uusi julkisjohtamisen oppi (*New Public Management*) sai jalansijaa muiden pohjoismaiden tavoin myös Ruotsissa edellisen vuosituhaten viimeisinä vuosikymmeninä.³⁹ Ruotsin kuntalain uudistamisen yhteydessä vuonna 1991 julkiset hyvinvointipalvelut avattiin yksityisille toimijoille ja 1992 käyttöön otetun niin sanotun koulurahajärjestelmän myötä yksityiset koulut saattoivat kilpailla julkisten koulujen kanssa. Tämä johti yksityisten koulujen määrän nopeaan kasvuun.⁴⁰ 2010-luvun Ruotsin onkin esimerkiksi yksityistämisbarometrissä todettu olevan ”maailman yksityistetyin maa”.⁴¹

Ruotsin asemaa maailman kehittyneimpänä hyvinvointivaltiona on ravistellut myös se, että Ruotsi on saanut yhä heikompia mittaustuloksia muissakin kansainvälisissä vertailuissa.

³⁴ Statistikmyndigheten, tilasto Summary of Population Statistics 1960–2022.

³⁵ Julkunen 2017, s.40.

³⁶ mm. Julkunen 2017, s.229.

³⁷ Julkunen 2017, s.233.

³⁸ Julkunen 2017, s.235.

³⁹ Edenheim, Rönnblom 2012, s.227

⁴⁰ Julkunen 2017, s.236, s.238

⁴¹ Edenheim, Rönnblom 2012, s.227

Vuonna 2013 uutisoitiin Ruotsin saaneen pohjoismaiden heikoimman tuloksen kolmannesvuosittain tehtävässä, koululaisten osaamista mittaavassa Pisa-tutkimuksessa.⁴² Ruotsin tulos lukutaidossa, matematiikassa ja luonnontieteissä oli jäänyt alle OECD-maiden keskiarvon. Vuoden 2016 Pisa-tuloksissa Ruotsin sijoitus kipusi OECD-maiden keskiarvon tasolle. Tuloksia analysoivassa uutisoinnissa todettiin muun muassa, että enemmistössä tutkimusten indikaattoreista oli nähtävissä lisääntyvä eriarvoistumisen Ruotsin kouluissa ja että *”[s]osioekonomisesti paremmista taustoista tulevien oppilaiden ero huono-osaisempiin oppilaisiin kasvaa, ja ero on suurempi kuin muissa OECD-maissa”*.⁴³ Vuoden 2018 Pisa-tuloksia ei voida pitää vertailukelpoisina edellisvuosien tuloksiin, koska jälkikäteen ilmeni, että Ruotsi oli jo etukäteen poiminut tutkimuksesta pois sallittua suuremman määrän oppilaita.⁴⁴ Koronapandemian vuoksi vuoden 2021 Pisa-tutkimusta siirrettiin ja tuloksia ei oltu vielä tämän tutkielman kirjoitusvaiheessa julkaistu.

Ruotsin poliittisten uudistusten on esitetty hyödyttäneen nimenomaan sosioekonomisesti paremmassa asemassa olevia.⁴⁵ Heillä, joilla meni ennen sosioekonomisesti hyvin, menee nyt vielä paremmin. Tämän puolesta puhuvat myös Ruotsin tulonjakoa käsittelevät tilastot. Tuloerot Ruotsissa ovat kasvaneet.⁴⁶ Vuonna 2010 viisi prosenttia ruotsalaisista sai 16,3 % kaikista tuloista. Vuonna 2015 vastaava luku oli 18,1 % ja vuonna 2020 17,7 %.⁴⁷ Toisaalta Ruotsin tulonjakotilastoja tarkastellessa on muistettava, että tuloerojen kasvusta huolimatta Ruotsi on edelleen tulojaoltaan maailman tasa-arvoisimpia maita.

Muuttuva Ruotsi ei ole jäänyt muulta maailmalta huomaamatta, vaan Ruotsia ja sen kehityskulkua on analysoitu ahnaasti niin kansainvälisesti mediassa⁴⁸ kuin akateemisissa

⁴² Kehnot Pisa-tulokset saivat Ruotsin sekaisin, Helsingin sanomat 4.12.2013.

⁴³ Ruotsin Pisa-tulokset – eriarvoisuus lisääntyy paremmista tuloksista huolimatta, Sveriges radio 6.12.2016.

⁴⁴ ks. esimerkiksi Kokkonen, Yle uutiset 29.4.2021.

⁴⁵ Julkunen 2017, s.240

⁴⁶ Julkunen 2017, mm. s.260

⁴⁷ Statistikmyndigheten , tilasto Income and tax statistics.

⁴⁸ Esim. Barry, The New York Times 6.12.2022, Lüpke-Narberhaus, Spiegel Panorama 4.12.2013 ja Masri, Abc News 21.2.2017.

piireissäkin⁴⁹. Analyysin pääasiallinen sävy on ollut huolestunut. Suomalaiseen keskusteluun ilmaantunut Ruotsin tie on saanut perustansa tästä Ruotsin kehityskulkua koskevasta kansainvälisestä keskustelusta, joka puolestaan nojaa keskustelijasta riippuen enemmän tai vähemmän todistettavasti Ruotsissa tapahtuneisiin muutoksiin.

2.2 Aikaisempi tutkimus

2.2.1 Puhetapojen tutkimus

Keskustelu Ruotsin tiestä on niin tuoretta, että suoraan sitä koskevaa aiempaa tutkimusperinnettä ei vielä ole. Muiden ilmiöiden osalta poliitikkojen puhetapoja on kuitenkin tutkittu laajasti.⁵⁰ Puhetapojen tutkimuksissa nousee usein esille toiseuttaminen (*othering*). Toiseuttaminen on jonkun tekemistä toiseksi eli erilliseksi muista. Toiseus on puolestaan johdettu sanasta toinen ja tarkoittaa toisena olemista.⁵¹ Toiseuttamisessa valtaa pitävä ryhmä tai enemmistö eristää leimaavin erilaisuuteen perustuvien puheiden itsestään jonkin yksilön tai ryhmän. Käytännössä leimaava, todellisiin tai kuviteltuihin eroavaisuuksiin pohjaava puhe luo mahdollisuuden syrjintään.

Toiseuttamista ovat käsitelleet muun muassa Patrick Williams ja Becky Clarke artikkelissaan *The Black Criminal Other as an Object of Social Control*.⁵² Williams ja Clarke keskittyvät artikkelissa erityisesti etniseen toiseuttamiseen. Toiseuttaminen nähdään artikkelissa moraalisesti ylväämpien arvojen liittämisenä tiettyihin ryhmiin, kuten kaukasialaisiin. Artikkelin lähtöolettamana on, että valtio on omaksunut jengin käsitteen ideologisena

⁴⁹ ks. esim. Julkunen 2017, Muuttuvat hyvinvointivaltiot – Eurooppalaiset hyvinvointivaltiot reformoitavina. Zettergren 2015, Flawed Role Model? The economic performance of Germany and Sweden, Wilks 1996, Class Compromise and the International Economy: The Rise and Fall of Swedish Social Democracy, Ulmanen & Szebehely 2015, From the state to the family or to the market? Consequences of reduced residential eldercare in Sweden, Santesson 2016 Den nya pessimismen. Varför anser allt fler att Sverige håller på att försämrats? ja Rostami 2017, Street-gang violence in Sweden is a growing concern.

⁵⁰ ks. esim. Karjalainen, Ukkonen-Mikkola, Luodonpää, Manni, Pietilä 2021, Lasten ja vanhusten toimijuus: diskurssianalyysi neljän puolueen eduskuntavaaliohjelmista, Jauhiainen 2021, Koulutus kohtalonkysymyksenä: Diskurssianalyysi koulutuksesta ja koulutuksen tasa-arvosta eduskuntapuheessa, Konttinen 2000, Moraaliongelmasta terveystaliteikaksi : diskurssianalyysi alkoholilainsäädännön muuttamiseen liittyvistä keskusteluista eduskunnan täysistunnoissa vuosina 1968 ja 1994, Tiuraniemi 2020, Pieni Suomi suuren Venäjän kainalossa. Eduskunnan keskusteluissa esiintyvät Venäjä-diskurssit Ukrainan konfliktin aikana ja Sinisaari 2018 Välttämättömyys vai arvovalinta? Diskurssianalyysi kehitys yhteistyömäärärahojen leikkauksia koskevasta täysistuntokeskustelusta syksyllä 2015.

⁵¹ Eronen, 1999.

⁵² Williams & Clarke 2018.

välineenä, jonka avulla etnisesti muut kuin kaukasialaiset voidaan kriminalisoida. Williams ja Clarke esittelevät artikkelissaan muun muassa vuonna 2011 Englannissa alkanutta huolta levottomuuksista, jota vastoin tutkittua tietoa alettiin käsitellä niin mediassa, politiikassa, ajatushautomoiissa kuin akateemisissa piireissäkin ”jengiongelmanana”.⁵³ Poliitikassa ja mediassa levottomuuksien juurisyynä nähtiin tummaihoisten alakulttuurit, jotka miellettiin rikollisiksi sekä auktoriteettivastaisiksi. Vaikka myöhemmin myönnettiinkin hallitustasolta alkaen, ettei levottomuuksien taustalla sinänsä ollut ”jengiongelman”, päädyttiin silti luomaan jengien ja nuorisoväkivallan vastainen ohjelma, joka nojasi näkemykseen, että jengit ovat nuorisoväkivallan syy. Myöhemmissä tutkimuksissa havaittiin vielä lisäksi, että siinä missä kaukasialaisten tekemät rikokset kirjataan väkivallanteoiksi, etnisiin vähemmistöihin kuuluvien tekemät rikokset kirjattiin jengirikollisuuteen liittyviksi.

Myös Huotin yms. artikkelissa *Constructing undesirables: A critical discourse analysis of “othering” within the Protecting Canada’s Immigration System Act* tuodaan hyvin esille toiseuttamista. Artikkelin esittelee tutkimusta, jossa etsittiin diskursseja Kanadan Bill C-31:stä ja sen taustamateriaaleista. Tutkimuksessa havaittiin, että tiettyjen maahanmuuttajaryhmien nähtiin uhkaavan taloutta, pakolaisjärjestelmää sekä kansallista turvallisuutta. Näihin ongelmiin tarjottiin säädännössä ja sen taustamateriaaleissa kolmea ratkaisua: maahanmuuttajien ryhmittelyä kotimaan perusteella, systeemin tehostamista sekä hallinnon valtaoikeuksien lisäämistä.

Toiseuttamista on käsitelty myös Hille Koskela, joka liittyy toiseuttamisen osaksi ensimmäistä kahdestatoista turvallisuuden paradokseistaan. Paradoksien avulla Koskela pyrkii havainnollistamaan millaisia muutoksia turvallisuuden lisäämisen tavoittelu voi aiheuttaa. Toiseuttamisen paradoksin, jota Koskela luonnehtii otsikolla *Paradoksiksi 1: ’Turvallisuuden nimissä tuotetaan ennakkoluulojen ja vihan kulttuuria’*, keskiössä on havainto siitä, että pelko kääntyy helposti vihaksi, jonka kohde mielletään vaaralliseksi *toiseksi*. Näin turvallisuuden tavoittelu voi keskustelussa saada muodon, jossa turvallisuutta uhkaavasta tahosta päädytään puhumaan toiseuttaen.⁵⁴

⁵³ Williams & Clarke 2018, s.7

⁵⁴ Koskela 2009, s.17–18 ja s.68–69.

Toiseuttamisen käsitettä ei puolestaan hyödynnetä Ákos Bocskorin artikkelissa *Anti-Immigration Discourses in Hungary during the 'Crisis' Year: The Orbán Government's 'National Consultation' Campaign of 2015*, vaikka käsitettä olisi voitu tässäkin puhetaipien tutkimusta hyödyntävässä artikkelissa käyttää. Artikkei tarjooa erittäin mielenkiintoisia näkökulmia maahanmuuttoon liittyvistä diskursseista. Artikkei esittelee Unkarin hallituksen huhti-heinäkuussa 2015 kokoaman laitonta maahanmuuttoa ja terrorismia käsittelevän kampanjan diskursseja. Kampanjan voidaan nähdä luoneen pohjan Unkarin hallinnon myöhemmille toimille, kuten piikkilanka-aidalle pystyttämislle sekä rikoslain muutoksille. Bocskorin artikkeli nostaa esille myös kampanjassa ilmenneen maahanmuuttajien ryhmittelyn laittomiksi maahanmuuttajiksi, taloudellisiksi maahanmuuttajiksi sekä hyvinvointivaltioaahanmuuttajiksi.⁵⁵

Bocskor kertoo artikkelissaan Unkarin hallinnon maahanmuuttovastaisen kampanjan saaneen alkusysäyksensä Pariisin terrori-iskusta, jonka jälkeen Unkarin pääministeri Viktor Orbán oli ilmaissut televisiohaastattelussa kaipaavansa Eurooppaan tiukempaa maahanmuuttopolitiikkaa ja vaatinut ”avoimempaa ja rehellisempää” puhetta maahanmuuttoon liittyvistä kulttuurieroista.⁵⁶ Nyt käynnissä olevaa kansallista Ruotsin tie -keskustelua vasten kampanjan juuret kuulostavat hyvin tutuilta. Kansallisen Ruotsin tie -keskustelun pohjana ovat Ruotsissa tapahtuneet yhteiskunnalliset muutokset, joiden on tulkittu ilmentyneen muun muassa lisääntyneenä rikollisuutena ja mellakoina. On nähtävissä, että siinä missä Orbán reagoi Pariisin terrori-iskuihin vaatimalla julkisesti ”avoimempaa ja rehellisempää” puhetta maahanmuuttoon liittyvistä kulttuurieroista, on Suomessa Ruotsin tie -keskustelun alla esitetyissä puheenvuoroissa vaadittu täsmälleen samaa.

2.2.2 Moraalipaniikki

Stanley Cohen esitteli vuoden 1971 teoksessaan *Folk Devils and Moral Panics* termin moraalipaniikki. Cohen tarkoitti moraalipaniikilla jossakin yhteisössä tai yhteiskunnassa syntynyttä ylimitoitettua huolta siitä, että jokin tietty teko tai ilmiö uhkaa yhteiskunnallista järjestystä. Cohenin mukaan moraalipaniikin synnyssä ovat usein mukana media, poliitikot, yhteiskunnan oikeamieliseksi mielletyt ja muut asiantuntijat. Paniikin kohde voi olla aidosti

⁵⁵ Bocskor s.558.

⁵⁶ Bocskor s.557.

vähäpätöinen tai vaihtoehtoisesti jokin pitkään yhteiskuntaa vaivannut ongelma, joka saa yhtäkkiä ylimitoitettun määrän huomiota. Toisinaan moraalipaniikit laantuvat itsestään, mutta ne voivat johtaa jopa sosiaalipoliittisiin tai lainsäädännöllisiin muutoksiin.⁵⁷

Moraalipaniikkia on historian saatossa kohdistettu toistuvasti nuorisoon. Cohen esimerkiksi kirjoittaa paniikin suuntautuneen niin *tedeihin, modeihin, rokkareihin, helvetin enkeleihin, skin headeihin* kuin *hippeihinkin*. Moraalipaniikki näyttää kohdistuvan sellaisiin nuorisoryhmittymiin, joiden käytös mielletään poikkeavaksi, rikolliseksi tai väkivaltaiseksi. Ryhmittymien syntymä sidostuu pääsääntöisesti johonkin suurempaan yhteiskunnalliseen muutokseen. Ryhmittymiä käsitellään usein mediassa ja julkisessa keskustelussa ikään kuin julkisena omaisuutena sekä jonakin sellaisena kansallisena vihollisena, jonka kautta voidaan peilata sitä, millaisia muiden ei ainakaan tulisi olla.⁵⁸

Teoksessa Cohen listasi moraalipaniikin viisi vaihetta: 1) teko tai ilmiö, joka uhkaa yhteiskunnallista järjestystä; 2) media vahvistaa uhkaa esittämällä ilmiön tai teon yksinkertaistetussa valossa vahvistaen ennakkoluuloja ja lietsoen vastakkainasettelua; 3) kollektiivinen huoli kasvaa median uutisoinnin takia; 4) yhteiskunnallisesti korkea-arvoiset tahot, kuten poliitikot ja asiantuntijat esittävät näkemyksensä uhasta ja sen ratkaisusta. Ratkaisuja voivat olla esimerkiksi sosiaalipoliittiset ja lainsäädännölliset muutokset; 5) moraalipaniikki katoaa, heikentyy tai tulee näkyvämmäksi.

Cohenin moraalipaniikkiteoriaa ovat vieneet pidemmälle omissa tutkimuksissaan muun muassa Erich Gooden ja Nachman Ben-Yehudan. Gooden ja Ben-Yehudan esittelevät vuoden 1996 teoksessaan *Moral Panics: The Social Construction of Deviance* moraalipaniikin viisi kriteeriä, jotka ovat: 1) on noussut suuri huoli jostakin todellisesta tai oletetusta uhasta; 2) tämän uhan oletettua aiheuttajaa kohtaan esiintyy vihamielisyyttä; 3) yhteiskunnassa tai sen osa-alueella vallitsee tietyntasoinen yhteisymmärrys uhan todenperäisyydestä ja uhan aiheuttajasta; 4) huoli uhasta on suhteettoman suuri verratessa sitä todennettavissa olevaan uhkaan; 5) huoli on epävakaa/ailahteleva, se nousee yllättäen ja haihtuu usein itsestään kuukausien tai muutaman vuoden saatossa.

⁵⁷ Cohen 2011 s.1–2.

⁵⁸ Cohen 2011, s.2.

2.3 Keskeiset käsitteet

Tutkimuksen keskeisin käsite on *Ruotsin tie*. Käsite on itsessään ongelmallinen ja rajoiltaan epäselvä ja yksi tämän tutkimuksen tarkoituksista on nimenomaan osaltaan selvittää, millainen merkityssisältö Ruotsin tielle on annettu tietyssä kontekstissa eli eduskunnassa. Ruotsin tie ymmärretään tässä tutkimuksessa sanaparin perinteisestä kulkuväylään liittyvästä merkityksestä poiketen. Ruotsin tiellä viitataan tässä tutkimuksessa Suomessa esiintyneessä julkisessa keskustelussa esitettyyn uhakuvaan, jonka keskiössä on pelko siitä, että seuraamme jotakin kehityskulkua, joka on tapahtunut Ruotsissa. Ruotsin tietä käsitteleväksi keskusteluksi ja Ruotsin tiehen viittaavaksi puheenvuoroksi lasketaan tässä tutkimuksessa myös sellaiset puheenvuorot, joissa viitataan Ruotsissa tapahtuneeseen kehityskulkuun muillakin termeillä kuin nimenomaisella sanaparilla Ruotsin tie. Tässä tutkimuksessa käsiteltävä Ruotsin tie viittaa siis aivan uudenlaiseen ilmiöön, jonka merkityssisältö julkisessa keskustelussa ei ole vielä vakiintunut. Koska ilmiöön kuitenkin viitataan julkisessa keskustelussa pääsääntöisesti sanaparilla Ruotsin tie, käytän tätä sanaparia myös tässä tutkielmassa.

Tutkimuksen muut keskeiset käsitteet muotoutuivat rajausvaiheessa aineiston perusteella muodostettujen hakusanojen ja tutkimustulosten perusteella. Näitä hakusanoja ja rajausvaihetta selostan tarkemmin luvussa 3.1. *Kotouttaminen* nousi esille jo aineiston rajausvaiheen hakusanoissa. Kotouttamisen rinnalla tässä tutkielmassa käytetään usein myös termiä *kotoutuminen*. Molempia termejä käytetään tässä tutkielmassa siinä merkityksessä, joka niille on annettu laissa kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) eli kotoutumislaisissa. Lain 3.1 §:n mukaan *kotouttamisella* tarkoitetaan kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla. Pykälän toisen momentin mukaan *kotoutumisella* tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. Kotouttaminen mielletään siis tässä tutkielmassa tavaksi edistää kotoutumista.

Kotoutumislain 3.1 § määrittelee *maahanmuuttajan* Suomeen muuttaneeksi henkilöksi, joka oleskelee Suomessa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty oleskelukortti. Käytän tätä samaa määritelmää.

Mediauutisoinnissa sekä tämän tutkimuksen tuloksissa Ruotsin tien havaitaan liittyvän jengeihin. Käsitettä *jengi* ei ole onnistuttu yksiselitteisesti tiedeyhteisössä määrittelemään. Tässä tutkielmassa jengin merkitys johdetaan Fredrick M. Thrasherin teoksen *The gang: A study of 1,313 gangs in Chicago* mukaisesti, jossa jengi luokitellaan spontaanisti, jonkin ristiriidan kautta muodostuneeksi ryhmäksi.⁵⁹ Teoksessa jengille ominaisena pidetään pitkäikäisyyttä, sen jäsenten kasvokkain kohtaamista, levottomuutta ja suunnitelmallisuutta. Näiden kautta jengille muotoutuu perinteitä, sisäinen rakenne, moraali, keskinäinen solidaarisuus, ylpeys, ryhmätietoisuus sekä kiintymys tiettyyn maantieteelliseen alueeseen. Mainittava on, että Thrasherin jälkeen moni on pyrkinyt tarkentamaan jengin määritelmää lisäämällä siihen vaatimuksen rikollisesta toiminnasta.⁶⁰ Tässä tutkielmassa pitäydytään kuitenkin Thrasherin tulkinnassa, koska organisoituneelle rikollista toimintaa harjoittavalle ryhmitykselle on jo olemassa suomen kielessä oma terminsä: järjestäytyneen rikollisuus.

Järjestäytyneen rikollisuuden määrittelyn rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentin järjestäytyneen rikollisryhmittymän määritelmän tavoin vähintään kolmen henkilön muodostamaksi tietyn ajan koossa pysyväksi rakenteeltaan jäsentyneeksi yhteenliittymäksi, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen rikoksia. En kuitenkaan tyypistä määritelmä rikoslain tavoin vain tiettyihin tai tietyn pituisella rangaistuksella rangaistaviin rikoksiin, vaan jätän määritelmän avoimeksi koskemaan kaikkia rikoksia.

Tätä tutkimusta lukiessa on huomioitava, että tutkimustulokset perustuvat useiden eri kansanedustajien ja ministerien puheenvuoroihin, eikä kunkin esittäjän henkilökohtaisesti termeille antamista merkityssisällöstä voida olla varmoja. Puheenvuorojen esittäjät eivät välttämättä määritteli termejä kansani samalla tavoin. Puheenvuoroissa käytetään esimerkiksi termiä *maahanmuuttajataustainen*, jota osa puhujista käyttää synonyyminä maahanmuuttajalle ja osa puolestaan viittaa termillä toisen sukupolven maahanmuuttajiin. Termien määrittelyt eivät siis päde teemoittelun kautta syntyneisiin tutkimustuloksiini.

⁵⁹ Thrasher 1973. s.46.

⁶⁰ tällaista määritelmää on esittänyt mm. Malcom W. Klein vuoden 1971 teoksessaan *Street Gangs and Street Workers*.

3 Tutkimusaineisto ja menetelmät

3.1 Tutkimusaineiston rajaus

Tutkimusaineistoni koostuu eduskunnan täysistunnoissa esitetyistä puheenvuoroista. Eduskunnan täysistunnoista laaditaan pöytäkirjat, joihin kirjataan asioiden käsittelyt, tehdyt päätökset sekä käytetyt puheenvuorot. Nämä pöytäkirjat löytyvät pdf-muodossa eduskunnan internetsivuilta. Tutkimuskohteeni on siis valmisaineisto. Aloitin tutkimukseni tallentamalla 9.9.2020-9.9.2022 pidettyjen eduskunnan täysistuntojen litteroidut pöytäkirjat tietokoneelleni. Juuri tämän ajanjakso valikoitui tarkastelujaksoksi, koska olen tulkinut Ruotsin tietä koskevan keskusteluun saaneen laajamittaisen lähtölaukauksensa 9.9.2020 esitetystä Ruotsin pääministeri Löfvenin haastattelusta. Tarkasteluajanjakson päättymispäivämäärää puolestaan ohjasi se, että halusin aineistosta mahdollisimman laajan, mutta tutkielman oli määrä valmistua viimeistään alkuvuodesta 2023.

Yhdistin kaikki tarkastelujakson pöytäkirjat yhdeksi isoksi tiedostoksi, istuntotiedostoksi, ja tämän jälkeen loin erillisen Excel-tiedoston, johon kirjasin jokaisen täysistunnon ajankohdan. Aineiston erottelun aloitin syöttämällä istuntotiedoston hakutoimintoon hakusanan ruotsin tie*. Tällä hakusanalla sain yhteensä 29 hakuosumaa. Hakuosumat kohdistuivat 25 eri eduskunnassa esitettyyn puheenvuoroon, sillä osassa puheenvuoroista hakusana oli mainittu useamman kerran. Luin osumien osoittamat puheenvuorot, korostin ne tiedostosta ja kirjasin ylös aiemmin luomaani Exceliin hakuosuman sivunumeron tiedostossani, pöytäkirjan numeron, puheenvuoron asiakohdan ja puheenvuoron esittäjän sekä hänen puoluetustansa. Sisällytin aineistooni kyseenalaistamatta kaikki ruotsin tie*-hakuosumat, koska ne viittasivat suoraan tutkittavaan ilmiöön eli Ruotsin tiehen.

Koska Ruotsin tiehen oli eduskunnassa ajanjaksolla oletettavasti viitattu myös epäsuorasti mainitsematta juuri sanaparia ”Ruotsin tie”, oli minun luotava myös muita hakusanoja. Valitsin hakusanoiksi ruots* ja länsinaap*, koska halusin saada aineistosta esiin myös sellaiset viittaukset Ruotsin tiehen kuin ”Ruotsin kehityskulku”, ”länsinaapurimme valitettava esimerkki”, ”Ruotsin malli”, ”Ruotsin ilmiö”, ”Ruotsin esimerkki” ja ”Ruotsin tilanne”. Näillä hakusanoilla sain yhteensä 2200 uutta hakuosumaa. Luin osumien osoittamat puheenvuorot, korostin ne tiedostosta ja kirjasin ylös aiemmin luomaani Exceliin hakuosuman sivunumeron tiedostossani, pöytäkirjan numeron, puheenvuoron asiakohdan ja puheenvuoron esittäjän sekä hänen puoluetustansa. Lopuksi merkkasin myös ylös, vaikuttiko hakuosuma ensilukemalla

relevantilta. Sellaiset selvästi Ruotsin tietä käsittelemättömät hakuosumat saivat ei-relevantti-merkinnän, jotka käsittelivät muun muassa ruotsin kieltä, puolustusyhteistyötä Ruotsin kanssa, Ruotsalaista eduskuntaryhmää tai Ruotsin koronalinjauksia.

Koska tutkimuksen tarkoituksena on selvittää mitä Ruotsin tiellä tarkoitettiin eduskunnassa, ei ollut tieteellisesti uskottavaa, että aineistooni päätyvät epäsuorat Ruotsin tiehen viittaavat puheenvuorot valikoitaisiin Ruotsin tien sisältöä koskevien ennako-olettamieni perusteella. Näin ollen en jättänyt aineiston rajaamista aiemmin mainitsemani relevantti ja ei-relevantti-merkintöjen varaan, vaan pyrin löytämään tavan, jolla karsia tieteellisesti uskottavasti (muista kuin nimenomaisen sanaparin Ruotsin tie sisältävistä) ruots* sekä länsinaap* hakuosuman sisältävistä puheenvuoroista ne, jotka käsittelivät Ruotsin tietä. Toteutin tämän palaamalla tarkastelemaan niitä hakuosumia, jotka sain suoraan Ruotsin tiehen viittaavalla hakusanalla ruotsin tie*. Pyrin löytämään suoraan hakusanalla ruotsin tie* saaduista hakuosumista yhdenmukaisuuksia, joiden avulla voisin erotella ruots* ja länsinaap* hakuosumista ne puheenvuorot, jotka käsittelevät Ruotsin tietä siinä laajemmassa merkityksessä, jossa se tässä tutkielmassa ymmärretään. Hyödyntäen tekstinkäsittelyohjelmaa listasin ruotsin tie* hakuosuman sisältämissä puheenvuoroissa yleisimmin käytetyt sanat sekä sanakolmikot⁶¹ eli sellaiset kolme sanaa, jotka ilmaantuivat useammin kuin kerran perättäin puheenvuoroissa. Lista koostui pääsääntöisesti välisanoista kuten ”niin”, ”tätä” ja ”siitä” sekä yleisluontoisista sanoista, kuten ”hallitus”, ”yhteiskunta” ja ”ministeri”. Sanojen joukosta nousivat esille kuitenkin termit ”maahanmuutto”, joka esiintyi yleisimpien sanojen listassa eri taivutusmuodoissaan yhteensä kuusi kertaa sekä ”kotouttaminen”, joka esiintyi yleisimpien sanojen listassa eri taivutusmuodoissaan yhteensä kolme kertaa. Yleisten sanakolmikkojen listasta nousivat esille termit ”teräase” ja ”jengit”.

Listalla ilmenneet sanat toimivat pohjana uusien hakusanojen muodostamiselle, joiden avulla kävin ruots*- ja länsinaap*-hakuosumat uudelleen läpi. Päädyin muodostamaan hakusanat kotout*, teräase* ja jeng*. Maahanmuutto rajautui hakusanoista pois, koska toisaalta hakutulosten määrä näin yleisellä ja moneen aiheeseen liittyvällä hakusanalla olisi lisännyt hakuosumia tuhansilla ja toisaalta sana olisi mennyt aihepiiriltään osittain päällekkäin hakusanan kotout* kanssa.

⁶¹ ks. liite 1.

Tämän jälkeen tein haun muodostamillani uusilla hakusanoilla kotout*, teräase* ja jeng*. Sain 1338 hakuosumaa. Jälleen kerran luin osumien osoittamat puheenvuorot, korostin ne tiedostosta ja kirjasin ylös aiemmin luomaani Exceliin hakuosuman sivunumeron tiedostossani, pöytäkirjan numeron, puheenvuoron asiakohdan ja puheenvuoron esittäjän sekä hänen puoluetustansa.

Seuraavaksi aloitin Excel-tiedostoni ristiin tarkastelun havaitakseni, mitkä ruots*- ja länsinaap*-hakuosumat todella viittasivat Ruotsin tiehen. Sisällytin aineistooni automaattisesti kaikki sellaiset ruots* ja länsinaap* -hakusanoilla löytämäni puheenvuorot, jotka olin merkannut relevanteiksi ja joihin osui myös jeng*-, kotout*- tai teräase*-hakuosuma. Tällaisia puheenvuoroja löytyi 36.

Excelistä oli nähtävissä, että 20 puheenvuoroa sisälsi hakuosuman sekä ruots* tai länsinaap* että jeng*, kotout* tai teräase* hakusanoilla, mutta en ollut merkannut niitä ensilukeman perusteella relevanteiksi. Luin uudestaan nämä 20 puheenvuoroa varmistaakseni, käsitteilikö jokin niistä Ruotsin tietä ja tein taulukon siitä, miksi ruots* tai länsinaap*-hakuosuma oli kohdistunut puheenvuoroon.⁶² Taulukosta oli luettavissa, että puheenvuoroihin oli osunut ruots*-hakuosuma, koska ne käsittelevät joko ruotsin kieltä, Ruotsin taloutta, lainsäädäntöä tai jotakin historiallista tapahtumakulkua. Yksi puheenvuoroista listasi eri maiden pakolaiskiintiöitä ja tuli tässä maininneeksi Ruotsin. Koska yksikään näistä puheenvuoroista ei käsittelet Ruotsin tietä, rajattiin ne tutkimusaineiston ulkopuolelle.

Tämän jälkeen siirryin tarkastelemaan Excelin ruots*- ja länsinaap*-hakuosumia, jotka olin ensilukemalta merkannut Ruotsin tietä käsitteleviksi, mutta joihin ei ollut kohdistunut jeng*-, kotout*- tai teräase*-hakuosumaa. Näitä hakuosumia oli 21. Seitsemän puheenvuoroista oli esitetty saman asiakohdan alla kuin jo aiemmin aineistoon sisällytetyt puheenvuorot, joten luotin tulkintaani siitä, että puheenvuoro käsittelee Ruotsin tietä ja liitin nämä seitsemän puheenvuoroa aineistoon. Luin loput 14 puheenvuoroa uudestaan ja päädyin liittämään nekin aineistooni, koska niissä Ruotsiin viitattiin ikään kuin Ruotsin tie -termin synonyymein kuten ”Ruotsin tilanne”, ”Ruotsin kohtalo” ja ”Ruotsin tulevaisuus on Suomen”. Yhteensä sisällytin siis tutkimusaineistooni 82 puheenvuoroa, jotka oli esitetty 37 eduskunnan pöytäkirjassa 40 eri asiakohdan alla.

⁶² ks. liite 2.

Rajasin aineistoni vain edellä mainittuihin puheenvuoroihin, enkä esimerkiksi myös niitä seuraaviin mahdollisesti aihetta jatkaviin puheenvuoroihin, koska eduskunnassa puheenvuorot eivät aina seuraa toisiaan aihejärjestyksessä. Lisähaastetta rajaukseen olisi tuonut se, että yhden puheenvuoron aikana käsitellään tai sivutaan usein montaa eri aihetta, toisinaan jopa limittäin saman lauseen sisällä. Olisi ollut mahdotonta määritellä objektiivisesti sitä, mitkä kutakin puheenvuoroa seuraavien puheenvuorojen osista jatkavat keskustelua Ruotsin tiestä ja mitkä eivät. Tulkintavirheiden välttämiseksi rajasin aineistoni ainoastaan edellä mainitulla menetelmällä erottamiini puheenvuoroihin.

Aineistoon otettiin siis kaikki sanaparin Ruotsin tie sisältävät puheenvuorot. Aineistoon otettiin myös osa sellaisista tarkastelujaksolla esitetyistä puheenvuoroista, jotka sisälsivät hakuosumat ruots* tai länsinaap*. Tämä osa eroteltiin siten, että tekstinkäsittelyohjelmalla etsittiin usein esiintyviä sanoja Ruotsin tie sanaparin sisältävistä puheenvuoroista. Usein esiintyvien sanojen avulla etsittiin hakuosumista ruots* ja länsinaap* puheenvuoroja, jotka olivat Ruotsin tie sanaparin sisältävien puheenvuorojen kaltaisia. Näiden ohella aineistoon sisällytettiin vielä 21 hakuosuman ruots* tai länsinaap* sisältävää puheenvuoroa, jotka joko oli esitetty saman asiakohdan alla kuin jo aiemmin aineistoon sisällytetty puheenvuoro tai niissä viitattiin Ruotsin tiehen ikään kuin synonyymein kuten termein ”Ruotsin tilanne” tai ”Ruotsin kohtalo”.

Aineiston rajaaminen on väistämättä vaikuttanut siihen, millaisia teemoja aineistosta on ollut löydettävissä. Kun tutkitaan ilmiötä, jonka sisältö on epäselvä, on keinojen löytäminen aineiston rajaamiseen erityisen haastavaa. Asemassani oleva toinen tutkija olisi voinut tukeutua eriäviin keinoihin aineiston rajaamiseksi. Erityistä kritiikkiä tämän tutkielman rajauksessa voidaan kohdistaa siihen, että suorissa Ruotsin tie -viittaauksissa ilmenevien yleisten sanojen ja sanakolmikkojen annettiin ohjata epäsuorien Ruotsin tie- viittausten valintaa aineistoon. Tähän ratkaisuun on kuitenkin tässä tutkimuksessa päädytty, koska rajaustapa oli miellellävissä objektiivisimmaksi tavaksi löytää Ruotsin tie -viittausten kaltaiset epäsuorat Ruotsin tie -viittaukset *ruots ja *länsinaap -hakusanojen joukosta.

3.2 Tutkimusote ja tutkimuksen kulku

Tämä tutkimus pyrkii selvittämään 1) minkälainen merkityssisältö eduskunnassa esitetyissä puheenvuoroissa syksyn 2020 ja 2022 välillä annettiin *Ruotsin tielle* ja 2) taustoittavasti tutkimuksessa tarkastellaan sitä, ketkä Ruotsin tiehen viittasivat ja missä yhteyksissä sekä vertaillaan sitä, miten Ruotsin tielle annettu merkitys suhteutuu tilastoihin, tutkimuksiin sekä

moraalipaniikkiin. Tutkimuskysymyksiin pyritään vastaamaan sekä laadullisen, että määrällisen tutkimuksen keinoin.

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään muotoilemaan sääntöjä, jotka pätevät koko aineistoon.⁶³ Käytännössä tämä tarkoittaa sisäisten loogisuuksien etsimistä aineistosta. Tutkimukseni on laadullinen tutkimus, jossa aineistoa teemoittelun avulla analysoimalla pyrin johdonmukaisuuksien kautta löytämään uutta informaatiota tutkittavalle ilmiölle eli Ruotsin tielle annetusta merkityssisällöstä. Tutkimuksessa on kuitenkin myös määrällisen tutkimuksen piirteitä, koska pyrin kuvaamaan ja tulkitsemaan Ruotsin tietä prosenttiosuuksien ja tilastojen avulla. Tutkimusotteeni teemoittelussa on induktiivinen eli tutkimukseni tekoa ohjaa aineisto ennalta määritellyn teorian tai aikaisemman tutkimuksen sijaan. Tutkimustuloksia analysoidessani tutkimusotteeni vaihtuu osin deduktiiviseksi ja hyödynnän analyysissä aiempia tutkimuksia ja teorioita.

Valitsemani analyysimenetelmä on teemoittelu. Teemoittelussa aineistosta nostetaan esiin tutkimustehtävän kannalta keskeisiä asiakokonaisuuksia ja usein esiintyviä tyypillisiä piirteitä.⁶⁴ Juuri teemoittelu on valittu tämän tutkimuksen menetelmäksi, koska teemoittelun avulla laajaa aineistoa on voitu lähestyä systemaattisesti keskeisiä asiakokonaisuuksia etsien. Teemojen avulla pyrin selvittämään, mitä Ruotsin tiestä puhuttaessa tarkoitettiin tarkastelujaksolla eduskunnan täysistunnoissa.

Lähestyn aineistoa muun muassa Anneli Sarajärven ja Jouni Tuomen teoksessaan *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* esiteltyllä aineistolähtöisen sisällönanalyysin etenemiskaavion mukaisesti.⁶⁵ Etenemiskaavion mukaan aineistolähtöinen sisällönanalyysi alkaa aineiston kokoamisella, jonka jälkeen siirrytään aineiston lukemiseen ja pelkistettyjen ilmausten etsimiseen aineistosta sekä näiden merkkäamiseen. Tämän jälkeen pelkistetyt ilmaisut listataan ja niistä etsitään samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia. Seuraavaksi pelkistetyt ilmaisut yhdistetään ja muodostetaan alaluokkia. Lopulta alaluokat yhdistetään ja niistä luodaan yläluokkia. Aivan viimeiseksi yläluokat yhdistetään ja muodostetaan kokoava käsite.

⁶³ Alasuutari 2011 s.41.

⁶⁴ Tutkimusmenetelmien verkkokäsikirja.

⁶⁵ Tarkemmin aineistolähtöisen sisällönanalyysin etenemiseen voi perehtyä muun muassa Sarajärvi – Tuomi 2009, s.109.

Tutkimukseni eteni lähes etenemiskaavion mukaisesti: ensin kokosin aineiston eli rajasin edellä selostetuin tavoin tarkastelujakson eduskunnan pöytäkirjoista aineistokseni *Ruotsin tietä* käsittelevät puheenvuorot. Aineiston rajaamisen jälkeen siirryin selvittämään teemoittelun avulla, mikä merkityssisältö Ruotsin tielle eduskunnassa esitetyissä puheenvuoroissa annettiin. Luin kaikki aineistoon kuuluvat puheenvuorot. Kirjasin ylös mitä kussakin puheenvuorossa Ruotsin tiellä pyrittiin ilmaisemaan ja millaisiin muihin ilmiöihin se liitettiin. Tämän jälkeen tarkastelin kirjauksiani ja havainnoin mihin viitattiin toistuvasti kirjauksissa. Toistuvista kirjauksista oli eroteltavissa 27 eri alateemaa, jotka puolestaan luokittelin seitsemän eri yläteeman alle. Etenemiskaavion viimeisintä vaihetta eli yläluokkien yhdistämistä ja kokoavan käsitteen muodostamista en kuitenkaan suorittanut, sillä yläluokkia yhdistävä kokoava käsite oli jo olemassa. Kokoavana käsitteenä toimii itse tutkimuskohde eli Ruotsin tie.

Ruotsin tien merkityssisällön selvittämisen jälkeen siirryin tarkastelemaan taustoittavasti sitä, ketkä Ruotsin tiehen viittasivat ja missä yhteyksissä. Tässä tarkastelussani hyödynsin Excel-merkintöjäni. Ensin pyrin selvittämään, nostivatko samat kansanedustajat ja ministerit toistuvasti Ruotsin tietä esille. Tämän jälkeen siirryin tarkastelemaan puheenvuorojen esittäjien puoluettaustoja ja jaottelin, aineiston puheenvuorojen esittäjät puoluettaustan mukaan. Jaottelin myös kunkin yläteeman puheenvuorojen esittäjät puoluettaustan mukaan. Mahdollisimman laajan kokonaiskuvan saamiseksi havainnoin vielä lisäksi minkäläisten pöytäkirjan asiakohtien alla Ruotsin tiehen viitattiin ja ryhmittelin asiakohdat.

Tämän jälkeen siirryin tarkastelemaan Ruotsin tielle annettua merkityssisältöä suhteessa yläteemoja koskeviin Suomea ja Ruotsia käsitteleviin tilastoihin. Tämän ohella puheenvuoroista havaittua merkityssisältöä peilataan myös tutkimuksiin sekä moraalipaniikkiteoriaan. Näiden taustoittavien tutkimuskysymysten avulla pyritään ymmärtämään Ruotsin tielle annettua merkitystä kattavammin ja sijoittamaan se laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin.

Erityisesti tilastoja ja moraalipaniikkia käsitellään pääsääntöisesti vasta tutkimuksen lopussa. Tämä johtuu siitä, että tilastojen ja moraalipaniikin kautta pyritään tässä tutkimuksessa tarkastelemaan Ruotsin tie -ilmiötä kokonaisuutena. Näin ollen tutkimuksen rakenteen on selkeyden vuoksi täytynyt noudattaa myös tutkielman todellista etenemistähtiä; eli ensin täytyy selvittää, millainen merkityssisältö Ruotsin tielle annetaan ennen kuin tätä merkityssisältöä voidaan tarkastella kokonaisuutena tilastoja ja moraalipaniikkia vasten. Tähän ratkaisuun on päädytty osittain myös tutkimuksessa havaittavien yläteemoja koskevien tutkimustulosten

vuoksi. Tutkimuksessa käy ilmi, että eri puheenvuorojen esittäjätahot viittaavat yläteemoihin erilaisin painotuksin. Painotusten erojen vuoksi tilastojen tai moraalipaniikkiin vertaaminen yksittäin jo kuhunkin yläteemaan johtaisi puoluepoliittisesti värittyneempiin sekä kokonaisuudessaan vähämerkityksellisempiin tuloksiin kuin tilastojen ja moraalipaniikkiteorian vertaaminen aineistosta saatavaan Ruotsin tien merkitystä ja viittausyhteyksiä koskevaan kokonaiskuvaan.

Vaikka Ruotsin tielle annetun merkityksen suhteutumista tilastoihin, tutkimuksiin ja moraalipaniikkiteoriaan käsitellään vain taustoittavin tutkimuskysymyksinä ja pääsääntöisesti tutkimuksen lopussa, ei näiden merkitystä tutkimuksen kokonaisuuden kannalta tule vähätellä. Juuri näiden taustoittavien tutkimuskysymysten avulla Ruotsin tielle eduskunnassa esitetyissä puheenvuoroissa annettu merkitys voidaan ymmärtää sen todellisessa kontekstissa eli osana alati muuttuvaa monikerroksista yhteiskuntaa.

3.3 Tutkimusetiikka sekä henkilötietojen suoja

Jo tutkimusaiheen valinta on eettinen kysymys.⁶⁶ Ruotsin tien merkityksen ja viittausyhteyksien tutkimisen takana piilee tutkijan oletama siitä, ettei Ruotsin tien merkitys ole riittävän selkeä ja siten Ruotsin tien olemassaolo itsessään on kyseenalainen.

Aiheenvalinnan ohella tutkimuseettistä pohdintaa on kohdistettava tutkimuksen aineistoon. Tutkimuksen aineistona ovat edellä selostetuvin tavoin rajaamani eduskunnan täysistunnoissa esitetyt puheenvuorot, jotka on litteroitu istuntojen pöytäkirjoihin. Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) on julkaissut vuonna 2019 ohjeen *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. Ohjeen mukaan ohjetta tulee soveltaa kaikkeen sellaiseen tieteelliseen tutkimukseen, joka kohdistuu ihmiseen tai jossa käytetään ihmistieteiden tutkimusmenetelmiä, ja ohjeessa kuvatut ihmiseen kohdistuvat tutkimuksen eettiset periaatteet soveltuvat laajasti ymmärtäen ihmistä ja inhimillistä toimintaa koskevaan tutkimukseen.⁶⁷ Yhteiskuntatieteet ovat osa ihmistieteitä, joten ohjetta tulee soveltaa tutkimukseeni. TENK:in ohjeen mukaan tietoon perustuva suostumus osallistua tutkimukseen on ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen keskeinen eettinen

⁶⁶ Tuomi ym. 2009, s.126.

⁶⁷ Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019, s.5.

periaate.⁶⁸ Periaatteesta poiketessa tulisi lähtökohtaisesti pyytää ihmistieteiden eettiseltä toimikunnalta eettinen ennakoarvio. Ennakoarviota ei ohjeen mukaan kuitenkaan edellytetä, jos tutkimuksen kohteena ovat julkiset asiakirja-aineistot. Lähtökohtaisesti siis tarvitsisin tutkittujen puheenvuorojen esittäjien suostumuksen tai eettisen toimikunnan eettisen ennakoarvion. Olen tulkinnut voivani ohittaa nämä molemmat vaatimukset, koska tutkimukseni kohteena ovat ohjeessa mainitut julkiset asiakirjat-aineistot. Eduskunnan pöytäkirjojen julkisuus on kirjattu eduskunnan työjärjestyksen (40/2000) 71.1 §:ään, jonka mukaan ”[v]altiopäiväasiakirjoista julkaistaan eduskunnan täysistuntojen pöytäkirjat”.

Tutkimusetiikan ohella TENK:in ohje käsittelee tietosuojaa ja erityisesti henkilötietojen suojaa. Ohjeen mukaan tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden tietojen julkaisu ei pääsääntöisesti ole tarkoituksenmukaista. Poikkeuksen pääsääntöön muodostavat merkittävää valtaa käyttävät julkisuuden henkilöt, joiden tietojen julkaisu voi olla tarpeellista, jotta heidän toimintaansa voidaan arvioida kriittisesti. Tarpeellisuutta on harkittava tapauskohtaisesti ja pohdittava asian yhteiskunnallista merkittävyyttä.

Ruotsin tien merkityssisällön ohella tutkimuksen tarkoituksena on taustoittavasti selvittää muun muassa ketkä Ruotsin tiehen viittasivat. Tutkimuskysymyksen avulla on tarkoitus selvittää puoluekohtaisesti Ruotsin tiehen viittanneet sekä tarkastella sitä, nostivatko Ruotsin tietä toistuvasti esille samat henkilöt. Vastauksen löytäminen näihin kysymyksiin ei edellytä kansanedustajien tai ministereiden nimien julkaisua. Puheenvuorojen esittäjien nimien julkaisusta pidättäytymistä tuki myös tutkimuksellinen valinta, jonka mukaan tutkimuksena valokeilan haluttiin kohdistuvan puheenvuoroja tarkastellessa Ruotsin tiehen, kansanedustajiin ja ministereihin mahdollisesti liitettävien henkilökohtaisten ominaisuuksien tai ennakolettamien sijaan. Aineistoni puheenvuorojen esittäjät eli kansanedustajat ja ministerit ovat TENK:in ohjeessa mainitun poikkeuksen mukaisia merkittävää julkista valtaa käyttäviä henkilöitä. Tämän tutkimuksen kannalta tutkittavien puheenvuorojen esittäjien tietojen, eli kansanedustajien ja ministerien nimien, julkaisu ei kuitenkaan ole tarpeellista ja siksi siitä on myös pidättäydytty.

⁶⁸ Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019, s.6.

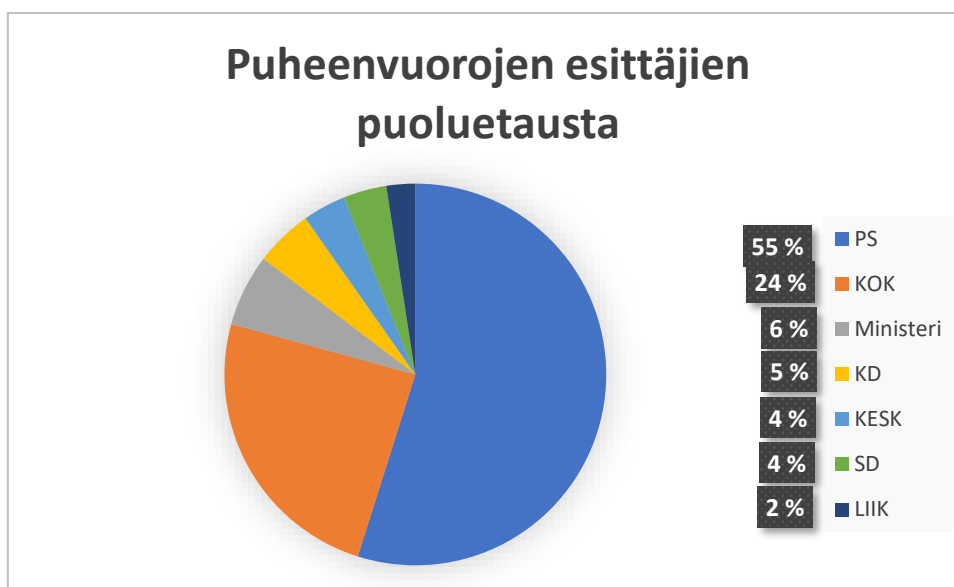
4 Ruotsin tie eduskuntakeskusteluissa

4.1 Viittausyhteydet

4.1.1 Puheenvuorojen esittäjät

Ruotsin tietä koskevia puheenvuoroja esitettiin tarkastelujaksolla yhteensä 82. Puheenvuorot jakautuivat siten, että tarkastelujakson ensimmäisellä puolikkaalla (9.9.2020-8.9.2021) puheenvuoroista esitettiin 26 ja jälkimmäisellä puolikkaalla (9.9.2021-9.9.2022) puheenvuoroista esitettiin 56. Selkeä enemmistö, 68 % puheenvuoroista esitettiin siis tarkastelujakson jälkimmäisellä puoliskolla. Puheenvuoroja esittivät yhteensä 45 eri kansanedustajaa tai ministeriä. Pelkästään muutaman henkilön toistuvasti esiintuomasta ilmiöstä ei siis voida puhua. Selkeä enemmistö, 24 puhujaa, esitti tarkastelujaksolla Ruotsin tietä koskevia puheenvuoroja vain yhden. Kahdessa puheenvuorossaan Ruotsin tiestä puhui 12 puhujaa. Kuusi puhujaa nosti Ruotsin tien esille peräti kolmessa puheenvuorossaan. Kaksi edustajaa tai ministeriä viittasi Ruotsin tiehen neljässä puheenvuorossa ja yksi jopa kahdeksassa eri puheenvuorossa.

Taulukko 1: Puheenvuorojen esittäjien puoluetusta

Ruotsin tietä käsittelevät puheenvuorot esitettiin pääsääntöisesti kahden eri puolueen edustajien toimesta. Selkeä enemmistö Ruotsin tietä käsittelevistä puheenvuoroista oli perussuomalaisten esittämiä. Toiseksi eniten puheenvuoroja aiheesta esittivät kokoomuksen edustajat.

Kokoomuksen ja perussuomalaisten kansanedustajat esittivät yhteensä 79 % kaikista Ruotsin tietä käsittelevistä puheenvuoroista.

On mielenkiintoinen tutkimustulos, että selkeä enemmistö aineistossa esitetyistä puheenvuoroista oli perinteisessä oikeisto-vasemmisto-jaottelussa oikeistopuolelle jaoteltavissa olevien puolueiden esittämiä. Erityisen hyvin tätä jaottelua ilmensi puheenvuoro ”[k]yllä se vain näin on, että kun rikollisuus kerran pahenee ja nuoriso ja jengit tulevat entistä enemmän ja väkivaltaisemmin esille näissä tilastoissa, niin kyllähän silloin täytyy ruveta kontrolleja tekemään ja on lisättävä nimenomaan poliisin resursseja ja toimivaltuuksia ja tiukennettava lainsäädäntöä. En jaksa uskoa semmoista liberaalia linjaa, jossa ymmärretään kaikki kuoliaaksi: se ei todennäköisesti johda sen kummempaan lopputulokseen, vaan lopputulos on enemmän se Ruotsin tie, josta paljon puhutaan” (P26, Kok). Puheenvuoron voisi tulkita ilmentävän sitä, kuinka oikeistopuolueissa kannetaan huolta vasemmistopuolueisiin tyyppillisesti liitetystä oikeistopuolueita pehmeämmistä lähestymistavoista muun muassa kriminaalipolitiikkaan. Koska selkeä enemmistö aineiston puheenvuoroista oli oikeistopuolueiden esittämiä, tulee tämän luvun koko aineiston puheenvuorojen analyysiä lukiessa siis pitää mielessä, että vastaavantyyppinen puoluepoliittisiin jakolinjoihin perustuva poliittinen sävy on saattanut värittää koko aineistoa.

Ministerit esittivät kolmanneksi eniten eli 6 % puheenvuoroista. Puheenvuoroja esittivät ainoastaan vihreiden ja ruotsalaisen kansanpuolueen ministerit. Vihreiden ministerit esittivät 4 % ministeripuheenvuoroista ja ruotsalaisen kansanpuolueen ministerit 2 % ministeripuheenvuoroista. Yllä olevassa kuviossa ministeripuheenvuoroja ei kuitenkaan eroteltu ministerien puoluetustojen mukaan, koska vaikka ministeri on korkean tason poliittinen vaikuttaja, on hän myös vastuunalainen hallitusvallan käyttäjä.⁶⁹ Ministeri toimii ministeriönsä päällikkönä⁷⁰ ja tehtävän menestyksellinen hoitaminen edellyttää eduskuntatyöskentelyyn osallistumista muun muassa puheenvuoroja esittämällä.⁷¹ Ministerien puheenvuorot on siis syytä tulkita puoluepoliittisten esitysten sijaan ministerin esittämiksi ministeriön tai hallituksen kannanotoiksi.

⁶⁹ Husa – Jyränki 2012. s.188.

⁷⁰ Laki valtioneuvostosta (175/2003) 4 §.

⁷¹ Valtioneuvoston internetsivut.

Kristillisdemokraatit esittivät 5 % aineiston puheenvuoroista. Keskusta ja sosiaalidemokraatit esittivät molemmat 4 % puheenvuoroista. Liike Nyt puolestaan esitti 2 % puheenvuoroista, joka on itsessään suhteellisen korkea prosenttiosuus, koska Liike Nyillä on vain yksi edustaja eduskunnassa. Yhtäkään niin suoraan Ruotsin tietä käsittelevää puheenvuoroa, että se olisi tullut aineistoon sisällytetyksi, eivät aineistossa esittäneet vihreiden, vasemmistoliiton, ruotsalaisen kansanpuolueen tai eduskuntaryhmältä Valta kuuluu kansalle rivikansanedustajat. Huomioda kuitenkin täytyy, että hallituspuolueina vihreiden ja ruotsalaisen kansanpuolueen ääni aineistossa kuuluu ministeripuheenvuorojen kautta. Eduskuntaryhmä Valta kuuluu kansalle on puolestaan pieni yhden miehen ryhmittymä, joka perustettiin vasta tarkastelujakson puolivälissä kesäkuussa 2021, joten ryhmittymän vaitonaisuus voi selittyä näillä seikoilla. Yllättävä tutkimustulos on sen sijaan se, että vasemmistoliiton edustajat tai ministerit eivät esittäneet yhtäkään aineiston puheenvuoroista.

Selkeästi suurin osa puheenvuoroista, eli 86 %, esitettiin hallituspuolueiden ulkopuolisten puolueiden kansanedustajien toimesta. Tämä on mielenkiintoinen tutkimustulos, koska kokonaisuudessaan hallituspuolueiden ja muiden kuin hallituspuolueiden kansanedustajat ovat viime vuosina Suomessa olleet liki yhtä innokkaita puheenvuorojen esittäjiä.⁷² Aineiston puheenvuoroista ainoastaan 14 % kuultiin muilta kuin hallituspuolueilta. Tämä 14 % jakautui siten, että SDP:n ja keskustan niin sanotut rivikansanedustajat esittivät molemmat 4 % puheenvuoroista ja kaikki loput puheenvuorot kuultiin ministereiltä. Hallituspuolueiden voisi siis luonnehtia puhuneen Ruotsin tiestä nimenomaan ministerien suulla.

4.1.2 Asiakohdat

Ruotsin tietä koskevia puheenvuoroja esitettiin tarkastelujaksolla yhteensä 82.

Tarkastelujaksolla viittauksia tehtiin yhteensä 40 asiakohdan alla.⁷³ Useimmiten asiakohdan alla esitettiin vain yksi Ruotsin tietä käsittelevä puheenvuoro. Yhteensä 16 asiakohdan alla esitettiin enemmän kuin yksi Ruotsin tietä käsittelevä puheenvuoro. Näidenkin asiakohtien alla mainintojen määrä jäi useimmiten kahteen. Muutamia piikkejä Ruotsin tie maininnoissa oli kuitenkin havaittavissa. Syyskuun 21. päivänä vuonna 2021 asiakohdan ”4.

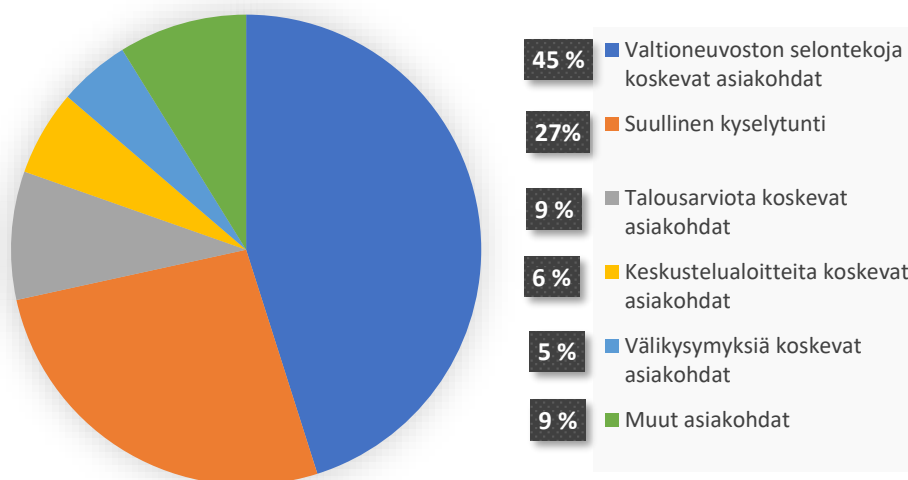
⁷² Esimerkiksi Sipilän kautta koskevassa Iltalehden listauksessa 14.1.2019 kymmenestä eniten puheenvuoroja esittäneestä kansanedustajasta kuusi oli hallituspuolueiden ulkopuolisia ja neljä hallituspuolueista. Viidestäkymmenestä 28 oli hallituspuolueiden ulkopuolisia ja 22 hallituspuolueista.

⁷³ ks. liite 3.

Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta” alla esitettiin kahdeksan puheenvuoroa, joissa Ruotsin tiehen viitattiin. Tarkastelujakson huippulukemaan päästiin 11.5.2022 pidetyssä täysistunnossa, jossa asiakohdan ”5. *Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista*” alla esitettiin peräti kymmenen Ruotsin tiehen viittaavaa puheenvuoroa.

Taulukko 2: Ilmiötä koskevat puheenvuorot

Ilmiötä koskevat puheenvuorot

Asiakohdat, joissa Ruotsin tiehen viitattiin, olivat niputettavissa kuuteen eri kategoriaan. Suurin osa, 45 %, Ruotsin tietä käsittelevistä puheenvuoroista esitettiin valtioneuvoston selontekojä koskevien asiakohdien alla. Toiseksi eniten, 27 %, Ruotsin tiehen viitattiin suullisella kyselytunnilla. Kolmanneksi eniten, 9 %, puheenvuoroista esitettiin talousarviota koskevien asiakohdien alla. Neljänneksi eniten, 6 %, Ruotsin tiehen viitattiin keskustelualoitteita koskevien asiakohdien alla. Välikysymystä käsittelevien asiakohdien alla esitettiin 5 % puheenvuoroista. Loput 9 % puheenvuoroista käsittelevät hallituksen esityksiä, lakialoitteita sekä toimintakertomuksia.

Asiakohdien tarkastelu osoittaa, että Ruotsin tiehen viitattiin tarkastelujaksolla eduskunnassa läpileikkaavasti. Selkeä enemmistö Ruotsin tie -viittauksista tehtiin siten, että Ruotsin tiehen viitattiin vain yhden kerran asiakohdan alla. Tämän voi tulkita viittaavan siihen, että Ruotsin tie ei pääsääntöisesti kirvoittanut laajempaa keskustelua siitä huolimatta, että yksi puhuja nostikin Ruotsin tien esille. Asiakohtapohjainen jaottelu puolestaan paljastaa Ruotsin tie -

viittausten painottuneen valtioneuvoston selontekoja ja suullisia kyselytunteja koskeneisiin asiakohtiin, joiden alla esitettiin yhteensä 72 % tarkastelujakson Ruotsin tie- viittauksista.

4.2 Teemat

4.2.1 Yläteemat

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää, millainen merkityssisältö Ruotsin tielle annettiin eduskunnassa tarkastelujaksolla esitetyissä puheenvuoroissa. Aluksi luin kaikki aineistoon kuuluvat 82 puheenvuoroa ja kirjasin ylös mitä kussakin puheenvuorossa Ruotsin tiellä pyrittiin ilmaisemaan ja millaisiin muihin ilmiöihin se liitettiin.

Tämän jälkeen tarkastelin kirjauksiani ja havainnoin mihin puheenvuoroissa viitattiin toistuvasti. Ryhmittelin nämä toistuvat viittaukset, joiden perusteella muodostuivat alateemani. Tämän jälkeen tarkastelin alateemoja ja havaitsin, että Ruotsin tietä käsittelevät puheenvuorot vaikuttivat keskittyvät seitsemän aihepiiriin ympärille. Nämä aiheet olivat maahanmuutto, rikollisuus eri muodoissaan, yhteiskunnan erityyppiset eriytymiskehitykset, jengiytyminen, lapset ja nuoret, Ruotsin ja Suomen pääkaupunkiseudut sekä talous. Näiden havaintojen pohjalta muodostin seitsemän yläteemaa, jotka nimesin maahanmuutoksi, laittomaksi toiminnaksi, eriytymiseksi, jengiytymiseksi, lapsiksi ja nuoriksi, pääkaupunkiseuduksi ja taloudeksi.

Teemoittelun jälkeen luin aineiston jälleen kerran lävitse. Tällä lukukerralla kirjasin ylös missä puheenvuoroissa käsiteltiin kutakin ylä- ja/tai alateemaa. Alla olevasta taulukosta on havaittavissa, että Ruotsin tiestä keskusteltaessa nousee 74 %:ssa puheenvuoroista esille maahanmuutto, 72 %:ssa laitton toiminta ja 63 %:ssa eriytyminen. Lapset ja nuoret tai jengiytyminen mainitaan vain 45 %:ssa Ruotsin tietä käsittelevistä puheenvuoroista. Pääkaupunkiseutuun viitataan 24 %:ssa ja talouteen 24 %:ssa puheenvuoroista. Yli puolissa puheenvuoroista viitattiin siis maahanmuuttoon, laittomaan toimintaan ja eriytymiseen. Ruotsin tien pääasiallisen merkityssisällön eduskuntakeskusteluissa voidaan siis luonnehtia tyypistyvän näihin

kolmeen.

Taulukko 3: Havaitut teemat

Yläteema (teeman mainitsevien puheenvuorojen lukumäärä)	Alateemat (teeman mainitsevien puheenvuorojen lukumäärä)
1. Maahanmuutto (61)	- muu viittaus maahanmuuttoon (59) - kotoutuminen (33)
2. Laiton toiminta (59)	- väkivalta (42) - muu tai määrittelemätön viittaus rikollisuuteen (34) - aseet (16) - järjestäytynyt rikollisuus (11) - huumeet (9) - ryöstöt (8) - seksuaalirikokset (8) - luvaton maassa oleskelu (7) - ilkivalta (6) - terrorismi (6)
3. Eriytyminen (52)	- työttömyys (23) - varjoyhteiskunnat (19) - alueellinen eriytyminen (18) - syrjäytyminen (17) - eriarvoistuminen (8) - koulujen eriytyminen (5)
4. Jengiytyminen (37)	- jengit (36) - joukot (3)
5. Lapset ja nuoret (37)	- nuoret (28) - alaikäiset (17) - alaikäiset/nuoret uhreina (10)
6. Pääkaupunkiseutu (20)	- Suomen pääkaupunkiseutu (20) - Ruotsin pääkaupunkiseutu (2)
7. Talous (20)	<i>Ei alateemoja.</i>

4.2.2 Yläteemoista esitetyt puheenvuorot puolueittain

Kun yläteemoihin viitannut puheenvuorot jaottelee puolueittain, on havaittavissa hajontaa siinä, mitkä yläteemat kirvoittivat puheenvuoroja missäkin puolueessa. Tässä alaluvussa keskitytään yläteemoja koskevien puheenvuorojen prosentuaaliseen jakautumiseen puheenvuorojen esittäjäryhmittymien eli eri puolueiden ja ministerien kesken ja verrataan sitä koko aineiston puheenvuorojen jakautumiseen esittäjäryhmittymien kesken sen havainnollistamiseksi, viitattiinko jossakin esittäjäryhmittymässä tiettyyn yläteemaan keskimääräisiä puheenvuorojen esittämisen prosenttiosuuksia enemmän tai vähemmän. Tämän tarkastelun myötä voidaan havaita, mitkä yläteemoista korostuivat tiettyjen esittäjäryhmittymien Ruotsin tietä käsittelevissä puheenvuoroissa ja mitkä puolestaan jäivät vähemmälle huomiolle.

Alla olevaa taulukkoa tarkastellessa on syytä pitää mielessä alaluvussa 4.1.1 esitelty kuvio, jonka mukaan kaikista aineiston puheenvuoroista perussuomalaiset esittivät 55 %, kokoomus 24 %, ministerit 6 %, kristillisdemokraatit 5 %, keskusta 4 %, sosiaalidemokraatit 4 % ja liike nyt 2 %. Tämän alaluvun prosenttiosuusvertailuja lukiessa on syytä huomioida myös se, että viittausten prosentuaalisista vaihteluista huolimatta esittivät kaikkien puheenvuorojen kokonaisprosenttiosuuksia mukaillen perussuomalaiset edelleen myös lukumäärällisesti eniten kuhunkin yläteemaan viittaavia puheenvuoroja ja kokoomus toiseksi eniten.

Maahanmuuton yläteemaan viittaavia puheenvuoroja tarkastellessa on havaittavissa, että perussuomalaiset esittivät prosentuaalisesti enemmän maahanmuuton yläteemaan viittavia puheenvuoroja, kuin heidän prosentuaalinen osuutensa oli koko aineiston puheenvuoroista (62 % vrt. 55 %). Kokoomus puolestaan esitti huomattavasti vähemmän maahanmuuton yläteemaan viittaavia puheenvuoroja, kuin heidän prosentuaalinen osuutensa oli koko aineiston puheenvuoroista (16 % vrt. 24 %). Myös ministerit esittivät koko aineiston prosentuaalista osuuttaan vähemmän puheenvuoroja yläteemasta maahanmuutto (2 % vrt. 6 %).

Laittoman toiminnan yläteemaan viitattiin lähes koko aineiston puheenvuorojen prosenttiosuuksien suhteessa. Ainoan selkeä poikkeus pääsääntöön nähtiin keskustan kohdalla, jonka edustajat esittivät puolet vähemmän laittomaan toimintaan viittaavista puheenvuoroista, kuin mikä heidän prosenttiosuutensa oli koko aineiston puheenvuoroista (2 % vrt. 4 %).

Myös eriytymisen yläteemaan viitattiin lähes koko aineiston puheenvuorojen prosenttiosuuksien suhteessa. Poikkeuksena pääsääntöön tekivät eriytymisen kohdalla

perussuomalaiset sekä kristillisdemokraatit. Perussuomalaiset esittivät vähemmän eriytymiseen viittaavista puheenvuoroista, kuin mikä heidän prosenttiosuutensa oli koko aineiston puheenvuoroista (50 % vrt. 55 %). Kristillisdemokraatit puolestaan esittivät enemmän eriytymiseen viittaavista puheenvuoroista, kuin mikä heidän prosenttiosuutensa oli koko aineiston puheenvuoroista (8 % vrt. 5 %).

Jengiytymisen yläteemaan viittaavia puheenvuoroja esittivät erityisen paljon suhteessa prosenttiosuuteensa koko aineiston puheenvuoroista kokoomuksen (30 % vrt. 24 %), kristillisdemokraattien (11 % vrt. 5 %) ja liike nytin (5 % vrt. 2 %) edustajat. Erityisen vähän jengiytymisen yläteemaan viittaavia puheenvuoroja suhteessa prosenttiosuuteensa koko aineiston puheenvuoroista esittivät perussuomalaiset (43 % vrt. 55 %). Perussuomalaisten osuus jengiytymistä koskevista puheenvuoroista oli yli 10 prosenttiyksikköä pienempi kuin perussuomalaisten osuus kaikista aineiston puheenvuoroista.

Lasten ja nuorten yläteeman kohdalla on havaittavissa eniten hajontaa verrattuna koko aineiston puheenvuorojen puoluekohtaiseen prosentuaaliseen jaotteluun. Ensinnäkin yläteeman kohdalla on jälleen havaittavissa perussuomalaisten prosenttiosuuden selkeä lasku, joka on jälleen yli kymmenen prosenttiyksikköä verrattuna perussuomalaisten osuuteen kaikista aineiston puheenvuoroista (41 % vrt. 55 %). Keskusta ei puolestaan viittaa yläteemaan aineiston puheenvuoroissa kertaakaan (0 % vrt. 4 %). Kokoomus (32 % vrt. 24 %), ministerit (14 % vrt. 6 %) ja kristillisdemokraatit (8 % vrt. 5 %) esittivät sen sijaan erityisen paljon lasten ja nuorten yläteemaa käsittelevistä puheenvuoroista.

Pääkaupunkiseudun yläteemaan viitattiin erityisesti perussuomalaisten (60 % vrt. 55 %) ja ministerien (10 % vrt. 6 %) puheenvuoroissa. Keskusta ei viitannut yläteemaan aineiston puheenvuoroissa kertaakaan (0 % vrt. 4 %) ja kokoomus esitti pääkaupunkiseudun yläteemaa käsitteleviä puheenvuoroja selvästi vähemmän kuin mikä heidän prosenttiosuutensa oli koko aineiston puheenvuoroista (15 % vrt. 24 %).

Yläteemoista viimeiseen eli talouden yläteemaan viittaavia puheenvuoroja esittivät perussuomalaiset selvästi enemmän kuin mikä heidän prosenttiosuutensa oli koko aineiston puheenvuorosta (70 % vrt. 55 %). Kokoomus puolestaan esitti talouden yläteemaan viittaavia puheenvuoroja selvästi vähemmän kuin mikä heidän prosenttiosuutensa oli koko aineiston puheenvuoroista (15 % vrt. 24 %).

Perussuomalaiset esittivät merkittävän prosenttiosuuden taloutta (70 %), maahanmuuttoa (62 %) ja pääkaupunkiseutua (60 %) käsittelevistä puheenvuoroista. Lapset ja nuoret (41 %) sekä jengiytyminen (43 %) jäivät perussuomalaisten puheenvuoroissa vähäisimmälle huomiolle. Käänteisesti edellä mainittuun, esitti kokoomus puolestaan suhteellisesti erityisen vähän maahanmuuttoa (16 %), pääkaupunkiseutua (15 %) ja taloutta (15 %) käsittelevistä puheenvuoroista. Erityisen paljon kokoomus puolestaan esitti lapsia ja nuoria (32 %) sekä jengiytymistä (30 %) koskevista puheenvuoroista. Perussuomalaisten ja kokoomuksen kiinnostuksenkohteiden voisi siis luonnehtia painottuvan keskenään päinvastaisiin yläteemoihin. Päinvastaisuutta pohtiessa on kuitenkin otettava huomioon perussuomalaisten ja kokoomuksen suuri osuus koko aineiston puheenvuoroista. Kyseiset puolueet esittivät 79 % kaikista aineiston puheenvuoroista. Näin ollen, jotta jokin yläteemoista nousi niin usein esille, että se muodostui omaksi yläteemakseen, on joko perussuomalaisten tai kokoomuksen täytynyt viitata siihen usein. Jos toinen edellä mainituista puolueista on viitannut johonkin yläteemaan suhteellisesti vähemmän, on yläteemaan täytynyt saada runsaasti viittauksia toiselta edellä mainituista esittäjäryhmittymistä.

Muita puolueittain tarkastellen erityisesti mainittavia seikkoja on ministeripuheenvuorojen suhteellisen suuri prosenttiosuus lapsia ja nuoria käsittelevistä puheenvuoroista (14 % vrt. 6 %) sekä pääkaupunkiseutua käsittelevistä puheenvuoroista (10 % vrt. 6 %). Huomionarvoinen on myös kristillisdemokraattien suhteellisen korkea osuus jengiytymiseen viittaavissa puheenvuoroissa (11 % vrt. 5 %).

Taulukko 4: Yläteemoihin viitanneet puheenvuorot puolueittain jaoteltuna. Puheenvuorojen lukumäärä ja puheenvuorojen prosenttiosuus yläteemaa käsittelevistä puheenvuoroista aineistossa.

Puolue (% aineiston kaikista puheenvuoroista)	PS (55%)		Kok (24%)		Min (6%)		KD (5%)		Kes (4%)		SD (4%)		Liik (2%)	
	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%
Maahanmuutto	38	62	10	16	1	2	4	7	3	5	3	5	2	3
Laiton toiminta	32	54	14	24	5	8	3	5	1	2	2	3	2	3
Eriytyminen	26	50	12	23	4	8	4	8	1	2	3	6	2	4
Jengiytyminen	16	43	11	30	2	5	4	11	1	3	1	3	2	5
Lapset ja nuoret	15	41	12	32	5	14	3	8	-	-	1	3	1	3
Pääkaupunkis.	12	60	3	15	2	10	1	5	1	5	-	-	1	5
Talous	14	70	3	15	1	5	1	5	1	5	-	-	-	-

4.2.3 Maahanmuutto

Ruotsin tiestä keskustellessa maahanmuutto nousi esille 74 %:ssa puheenvuoroista eli 61 puheenvuorossa. Teemoittelussa yläteema maahanmuutto oli yleisin ja eniten viitattu teema. Maahanmuuttoa käsittelevät puheenvuorot jakautuivat kahteen alateemaan: kotoutumiseen ja muihin viittauksiin maahanmuuttoon. Osassa puheenvuoroista viitattiin molempiin.

Yhteensä 40 % kaikista puheenvuoroista nousi esille maahanmuuttajien kotoutuminen. Kotoutumisen käsitteen alle on tässä luokittelussa laskettu myös viittaukset maahanmuuttajien integraatioon. Puheenvuoroissa käsiteltiin kotoutumisen ja intergraation ongelmia ja yhteiskunnan koettiin epäonnistuneen näiden toteuttamisessa. Toisaalta monessa puheenvuorossa myös painotettiin, että yhteiskunta on jo tehnyt osansa kotoutumisen edistämiseksi ja koettiin, että kotoutumisvastuun tulisi levätä raskaammin kotoutujan omilla harteilla. Kotouttamisen nähtiin olevan ”ydinkysymys” (P61, Kok.). Useissa puheenvuoroissa todettiin suorasanaisesti Ruotsin tien olevan seurausta kotoutumispoliittisista valinnoista. Puheenvuoroissa mainittiin muun muassa, että ”emme voi sulkea pois ilmiön yhteyttä

epäonnistuneeseen kotouttamiseen” (P28, KD), ”Ruotsissa maahanmuuttajien sitoutuminen yhteiskuntaan on epäonnistunut” (P36, Liik.) ja ” Ruotsissa lähiöt palavat ja pommit paukkuvat. Mihin näyttöön perustuu se optimismi, että sama ei ole edessä täällä, jos heikosti kotoutuvan väestön määrä jatkaa kasvuaan?”(P20, PS).

Kotouttamisen ohella maahanmuuttoon viitattiin puhumalla yleisesti maahanmuuttopolitiikasta sekä maahanmuuton ongelmista. Näitä niin sanottuja muita viittauksia maahanmuuttoon oli yhteensä 72 %:ssa aineiston puheenvuoroista. Vallitsevaa maahanmuuttopolitiikkaa parjattiin muun muassa *”sinisilmäiseksi”* (mm. P67, PS), *”löperöksi”* (P46, PS), *”heppoiseksi”*(P76, PS), *”huonoksi”* (mm. P40, Kok.), *”haitalliseksi”*(mm. P13, PS) ja *”epäonnistuneeksi”* (mm. P45, PS). Yleistä oli myös maahanmuuton kytkeminen toiseen ongelmalliseksi koettuun ryhmään. Aineistossa viitataan esimerkiksi toistuvasti *”maahanmuuttajajengeihin”* (mm. P2, PS) ja *”maahanmuuttajanuoriin”*(P39, PS) sekä näiden ryhmittymien ja rikollisuuden väliseen yhteyteen.

Maahanmuuttajia käsittelevissä puheenvuoroissa oli havaittavissa toiseuttamista eli jonkin yksilön tai ryhmän erottamista valtaryhmästä leimaavien erilaisuuteen perustuvien puheiden. Tarkalleen ottaen kyse on etnisestä toiseuttamisesta. Eräässä puheenvuorossa muun muassa todettiin, että *”[t]odellisuudessa maahanmuuttajien epäonnistunut kotouttaminen johtuu kuitenkin siitä, että kotoutettavien oma kulttuuri on liian kaukana suomalaisesta elämäntavasta”* (P27, PS). Maahanmuuttajien nähtiin siis olevan ryhmänä liian erilaisia kotoutuakseen Suomeen.

Vastoin edellä esimerkkinä lainattua puheenvuoroa, ei toiseuttamista useimmiten ulotettu kaikkiin maahanmuuttajiin, vaan se kohdistettiin erityisesti Lähi-idästä ja Afrikasta Suomeen muuttaviin. Syksyllä 2020 eduskunnassa esitettiin puheenvuoro, joka aloitettiin: *”Afrikasta ja Lähi-idästä tulleiden maahanmuuttajien integraatio on epäonnistunut kaikissa länsimaissa. Jengiytyminen, syrjäytyminen ja yliedustus rikostilastoissa ei ole uusi ilmiö eikä suomalainen erityisilmiö”* (P7, PS). Keväällä 2021 puolestaan todettiin: *”jos tarkastellaan Afrikasta ja Lähi-idästä tulleiden ihmisten työllisyysastetta, tukiriippuvuutta, koulumenestystä tai rikollisuutta, Suomi on OECD:n surkeimpia epäonnistujia kotouttamisessa”* (P20, PS). Samaan tyyliin jatkettiin syksyllä 2021: *”mitään toimivaa mallia Afrikasta tai Lähi-idästä tulleiden maahanmuuttajien sitouttamiseksi suomalaiseen yhteiskuntaan ei ole”* (P46, PS). Keväällä 2022 eduskunnassa esitettiin puheenvuoro, jossa kerrottiin ensin, että *”Lähi-idästä ja Afrikasta suuntautuva maahanmuutto on tuonut Suomeen samat ongelmat kuin vastaava maahanmuutto*

on tuonut Ruotsiin. (P57, PS)” Tämän jälkeen puhuja perusteli vielä väitettään listaamalla, kuinka ”[e]rityisesti Afrikasta ja Lähi-idästä tulevat ovat yliedustettuina rikostiloissa, etenkin seksuaali- ja väkivaltarikoksissa” (P57, PS). Kesällä 2022 eduskunnassa esitettiin puheenvuoro, jossa todettiin: ”[k]atujengirikollisuuden syyt eivät voi tulla kenellekään yllätyksenä Suomessa — meilläkin ilmiö on kiistatta seurausta pääasiassa Lähi-idästä ja Afrikasta suuntautuvasta sosiaaliperäisestä maahanmuutosta.” (P78. PS)

Tällaista maahanmuuttajien ryhmittelyä on aiemmin havainnut muun muassa Ákos Bocskor artikkelissaan *Anti-Immigration Discourses in Hungary during the 'Crisis' Year: The Orbán Government's 'National Consultation' Campaign of 2015*. Artikkelin esittelee Unkarin hallituksen huhti-heinäkuussa 2015 kokoaman laitonta maahanmuuttoa ja terrorismia käsittelevän kampanjan diskursseja. Kampanjan on nähty luoneen pohjan Unkarin hallinnon myöhemmille toimille, kuten piikkilanka-aidan pystyttämiseksi sekä rikoslain muutoksille. Bocskor nostaa esille artikkelissaan kampanjassa ilmenneen maahanmuuttajien ryhmittelyn laittomiksi maahanmuuttajiksi, taloudellisiksi maahanmuuttajiksi sekä hyvinvointivaltiomaahanmuuttajiksi.⁷⁴

Vaikka suoran linjan vetäminen maahanmuuttajien ryhmittelyä ja toiseuttamisesta piikkilanka-aitojen rakentamiseen ja rikoslain muuttamiseen olisi kärjistettyä mutkien suoraksi vetämistä, ei ajatusta voida täysin ohittaa, sillä myös muissa tutkimuksissa ryhmittelyn ja toiseuttamisen on havaittu toimivan esiasteena radikaalimmille toimille. Esimerkiksi Huot yms. tuovat tutkimusartikkelissaan *Constructing undesirables: A critical discourse analysis of “othering” within the Protecting Canada’s Immigration System Act* esille toiseuttamista, jota hyödynnetään perusteltaessa maahanmuuttolainsäädännön kiristämistä. Tutkimuksessa havaittiin, että lainsäädännön kiristämistä perustelevissa taustamateriaaleissa tietyt maahanmuuttajaryhmät esitettiin uhkana muun muassa taloudelle ja kansalliselle turvallisuudelle.

E erityisen mielenkiintoiseksi toiseuttamisen havaitseminen Ruotsin tietä -käsittelevistä puheenvuoroista muotoutuu, kun otetaan huomioon se, että Ruotsin tie -keskustelun puheenvuorojen esittäjistä aiemmin selostetun mukaisesti selkeän enemmistön muodostavat perussuomalaiset. Perussuomalaiset esittivät aineiston maahanmuuton yläteemaa käsittelevistä

⁷⁴ Bocskor 2015, s.558.

puheenvuoroista selvän enemmistön eli 62 %. Suomalaisessa politiikan kentässä perussuomalaiset on se puolue, jolta on läpi puolueen historian kuultu toistuvasti ehdotuksia maahanmuuttolainsäädännön kiristämisestä.⁷⁵ Toiseuttamisen yleisyys poliittisessa keskustelussa huomioiden, ei olisi yllättävää, mikäli myös Ruotsin tie -keskustelussa toiseuttamista hyödyntäen tavoiteltaisiin muutoksia maahanmuuttolainsäädäntöön.

Toisaalta Ruotsin tie -keskustelua ei tule yksioikoisesti typistää pelkäksi perussuomalaisten keppihevoseksi maahanmuuttopolitiikkaansa ajamiseksi. Ennen kuin voidaan hypätä johtopäätöksiin, on muistettava, että 38 % maahanmuuton yläteemaa käsittelevistä puheenvuoroista ja 45 % Ruotsin tie -keskustelun puheenvuoroista kokonaisuudessaan kuultiin muilta kuin perussuomalaisilta sekä, että vaikka maahanmuuton yläteemaan viitattiin usein (74 %:ssa puheenvuoroista), viitattiin lähes yhtä usein esimerkiksi laittoman toiminnan yläteemaan (72 %:ssa puheenvuoroista).

4.2.4 Laiton toiminta

Ruotsin tiestä puhuttaessa viitattiin laittomaan toimintaan 72 %:ssa puheenvuoroista eli 59 puheenvuorossa. Laittoman toiminnan eri alateemoja oli puheenvuoroista tunnistettavissa kymmenen, jotka olivat viittaustiheysjärjestyksessä: väkivalta, muu tai määrittelemätön viittaus rikollisuuteen, aseet, järjestäytynyt rikollisuus, huumeet, ryöstöt, seksuaalirikokset, luvaton maassa oleskelu, ilkivalta sekä terrorismi. Viittaukset laittomaan toimintaan jakautuivat esittäjäryhmittymien kesken pääsääntöisesti koko aineiston puheenvuorojen prosentiosuukien suhteessa. Laittoman toiminnan yläteeman ei siis voida sanoa saaneen erityisen paljon viittauksia minkään yksittäisen puolueen puheenvuoroissa.

Yleisin viittaus laittomaan toimintaan koski väkivaltaa. Väkivaltaan viitattiin 51 %:ssa puheenvuoroista. Väkivalta liitettiin puheenvuoroissa erityisesti nuoriin, maahanmuuttajiin sekä jengeihin. Puheenvuoroissa kannettiin huolta muun muassa ”*ulkomaalaistaustaisten nuorten väkivaltaisista jengeistä*” (P57, PS), todettiin, että ”*lasten ja nuorten vakavat väkivaltarikokset ovat lisääntyneet*” (P65, Kok.) sekä oltiin huolestuneita kasvavasta jengiväkivallasta ”*jossa mukana on maahanmuuttajataustaisia nuoria*” (P28, KD). Väkivalta liitettiin osaksi Ruotsin tietä myös suorasanaisesti, kuten eräässä puheenvuorossa, jossa

⁷⁵ mm. perussuomalaisten eduskuntavaaliohjelma 2007, perussuomalaisten maahanmuuttopolitiittinen ohjelma 2015 ja perussuomalaisten eduskuntavaaliohjelma 2019.

todettiin, että *”Suomi on Ruotsin tiellä: väkivaltarikokset raaistuvat, katuväkivaltaa kohdistuu sivullisiin ohikulkijoihin”* (P38, PS).

Väkivaltaviittausten määrää on syytä tarkastella suhteessa Ruotsin väkivaltarikostilastoihin. Tilastojen mukaan kuolemaan johtanut väkivalta on lisääntynyt Ruotsissa rajusti, mutta samaan aikaan muiden kuin kuolemaan johtaneiden pahoinpitelyjen määrä on laskenut.⁷⁶ Ruotsin tien liittäminen puheenvuoroissa väkivaltaan sekä on että ei siis ole perusteltua. Toisaalta vaikka kuolemaan johtaneen ja ei-kuolemaan johtaneen väkivallan tilastot yhdistetään, ja lopputulemaksi saadaan näkymä, jossa kokonaisuudessaan väkivalta on vähentynyt, ei sitä seikkaa voitane ohittaa, että väkivalta on Ruotsissa johtanut kuolonuhrien lukumäärän lähes tuplaantumiseen. Tätä havaintoa vasten ei ole yllättävää, että eduskuntapuheenvuoroissa Ruotsin tien mielletään liittyvän vahvasti juuri väkivaltaan.

Muut tai määrittelemättömät viittaukset rikollisuuteen olivat myös aineistossa yleisiä. Lähes 41 %:ssa puheenvuoroista tehtiin tällainen viittaus. Pääsääntöisesti viittaukset olivat yleisluontoisia, kuten viittauksia rikostilastoihin tai rikollisuustilanteeseen. Erityisen usein maininnoissa puitiin jonkin tietyn ryhmän, esimerkiksi maahanmuuttajien tai tietyn nuorisoryhmän, yliedustusta rikostilastoissa: *”[e]rityisesti Afrikasta ja Lähi-idästä tulevat ovat yliedustettuina rikostiloissa”* (P57, PS) ja *”[k]okoomuksesta on esitetty niin sanotun arestin käyttöönottoa, eli ne alaikäiset nuoret, jotka ovat rikoskierteessä, voitaisiin ottaa arestin kaltaiseen huostaan, jossa heidät autettaisiin irti kierteestä, jolloin heille voitaisiin osoittaa henkilökohtaisesti apua siinä tilanteessa, missä he ovat, ja saada pysähtymään tämä rikollinen tie”* (P8, Kok.). Edellisessä alaluvussa havaittua tiettyihin maahanmuuttajaryhmittymiin liittyvää toiseuttamista oli siis havaittavissa myös laitonta toimintaa käsittelevissä puheenvuoroissa. Toisaalta laitonta toimintaa käsittelevissä puheenvuoroissa toiseuttaminen ulotettiin maahanmuuttajaryhmittymien ohella myös nuorisoryhmiin.

Puheenvuoroissa käsiteltiin myös muun muassa ihmiskauppaa, petoksia sekä poliisin mahdollisuuksia kitkeä rikollisuutta nykyisillä resursseilla ja toimivaltuuksilla: *”[k]yllä se vain näin on, että kun rikollisuus kerran pahenee ja nuorisot ja jengit tulevat entistä enemmän ja väkivaltaisemmin esille näissä tilastoissa, niin kyllähän silloin täytyy ruveta kontrolleja*

⁷⁶ ks. luku 2.1.3

tekemään ja on lisättävä nimenomaan poliisin resursseja ja toimivaltuuksia ja tiukennettava lainsäädäntöä” (P26, Kok.).

Kolmanneksi yleisin laittoman toiminnan muoto, joihin puheenvuoroissa viitattiin, olivat aseet. Aseiden alakategoriaan luokiteltiin ampuma-aseiden ohella myös teräaseet sekä astalot. Aseiden alakategoriaan viitattiin yhteensä 20 %:ssa puheenvuoroista. Yleisimmin viitattiin ampuma-aseisiin ja nimenomaan niiden käyttöön Ruotsissa. Lähes yhtä yleisiä olivat viittaukset teräaseisiin, kuten veitsiin ja puukkoihin. Teräaseista puhuttaessa keskustelu kääntyi takaisin kotimaassa vallitsevaan tilanteeseen. Kun puheenvuoroissa mainittiin teräaseet, kerrottiin usein esimerkki jostakin konkreettisesta kotimaisesta tapauksesta, johon liittyi teräase: ”[m]aaliskuussa Pikku Huopalahdessa mailoin ja veitsin varustautunut maahanmuuttajajengi ryösti ja pahoinpiteli törkeästi” sekä ”[e]ilen saimme poliisilta jälleen kuulla tapauksesta, jossa nuorisoyoukko oli päättänyt ryöstää puukolla teinipoikia” (P19, PS).

Neljänneksi eniten viitattiin järjestäytyneeseen rikollisuuteen, johon viitattiin yhteensä 13 %:ssa puheenvuoroista. Viittauksista selkeä enemmistö esitettiin puheenvuoroissa, joissa käsiteltiin myös jengiytymistä. Huomionarvoista on, että tutkimusaineistosta oli tulkittavissa, että järjestäytynyt rikollisuus ja jengiytyminen rinnastettiin puheenvuoroissa toisiinsa. Tätä rinnastamista ja sen aiheuttamia haasteita tutkimustulosten tulkinnalle käsitellään laajemmin jengiytymistä käsittelevässä luvussa 4.2.6.

Huumeita käsiteltiin 11 %:ssa Ruotsin tiehen viittaavista puheenvuoroista. Huumeisiin liittyvä puhe voisi olla myös kategorisoituna eriytymisen yläkategorian alle, koska huumausaineiden käyttö ja esimerkiksi syrjäytyminen seuraavat usein toisiaan.⁷⁷ Ruotsin tietä käsittelevissä eduskuntapuheenvuoroissa huumeita käsiteltiin kuitenkin lähes yksinomaan rikollisuuden näkökulmasta. Puheenvuoroissa viitattiin toistuvasti huume- ja huumausainerikollisuuteen. Eräässä puheenvuorossa muun muassa todettiin yksioikoisesti: ”[n]uorten rikokset ovat vahvasti kytkeytyneitä huumeisiin. (P35, KD)” Huumeet miellettiin siis selväksi osaksi laittoman toiminnan vyyhtiä, joka puolestaan miellettiin puheenvuoroissa osaksi Ruotsin tietä.

Ryöstöihin sekä seksuaalirikoksiin viitattiin kumpaankin 10 %:ssa puheenvuoroista. Ryöstöjen osalta lukema on yllättävä, sillä aiemmin luvussa 2.1.3 selostetuoin tavoin ryöstöstä epäiltyjen

⁷⁷ Näin on todettu esimerkiksi lääketieteellinen aikakauskirja Duodecimin konsensuslausuma *Huumeriippuvuuden hoito Suomessa* (1999;115(22):2510–2522).

määrä on ollut pääsääntöisesti vahvassa kasvussa Ruotsissa. Näin ollen olisi ollut odotettavissa, että Ruotsin tiehen viitattaessa olisivat puheenvuoroissa nousseet vahvemmin esille myös ryöstöt. Seksuaalirikosten esille nouseminen jopa joka kymmenennessä Ruotsin tietä käsittelevässä puheenvuorossa oli puolestaan hieman yllättävää, sillä esimerkiksi tämän tutkielman lähdeaineistoina käytetyissä Ruotsin tietä koskevissa media-artikkeleissa ei pääsääntöisesti viitata seksuaalirikoksiin. Ennakkohypoteesina oli siis, etteivät seksuaalirikokset nousisi Ruotsin tietä käsittelevissä puheenvuoroissa näin merkittävällä tavalla esille. Seksuaalirikoksiin viitattiin tarkastelujakson puheenvuoroissa pääsääntöisesti mainitsemalla maahanmuuttajien yleisesti tai jonkin tietyn maahanmuuttajaryhmän olevan yliedustettuina seksuaalirikostilastoissa: ”[p]erinteisistä turvapaikanhakumaista saapuneet ovat yliedustettuja niin seksuaali- ja väkivaltarikollisuudessa kuin työttömyystilastoissa” (P51, PS).

Luvatonta maassa oleskelu eli ”*laittomasti maassa oleskelevat henkilöt*” (mm. P40, Kok.) nousivat esille 9 %:ssa Ruotsin tietä käsittelevistä puheenvuoroista. Pääsääntöisesti puheenvuoroissa viitattiin näillä termeillä henkilöihin, joilla ei ole Suomen kansalaisuutta, oleskelulupaa tai muuta perustetta olla Suomessa. Kaikissa puheenvuoroissa, joissa viitattiin luvattomaan maassa oleskeluun, tehtiin myös erillinen viittaus maahanmuuttoon. Näin ollen luvatonta maassa oleskelua koskevat puheenvuorot tulivat kirjatuiksi myös maahanmuuton yläteeman alle. Koska viittauksia luvattomaan maassa oleskeluun oli niin paljon, oli luvatonta maassa oleskelu syytä teemoitella myös omaksi alateemakseen. Jos tarkastelee pelkkää otsikkoa, olisi luvatonta maassa oleskelu voinut tulla sijoitetuksi niin maahanmuuton, eriytymisen kuin laitton toiminnan alle. Koska luvatonta maassa oleskelua käsittelevissä puheenvuoroissa viitattiin kuitenkin nimenomaan pääsääntöisesti *laittomaan maassa oleskeluun*, sijoittui luvatonta maassa oleskelu luontevimmin laitton toiminnan alle. Jos puheenvuoroissa olisi viitattu toistuvasti laittomaan maahanmuuttoon tai laittoniin siirtolaisiin olisi luvatonta maassa oleskelu sijoittunut maahanmuuton yläteeman alle. Toisaalta jos puheenvuoroissa olisi puhuttu paperittomista huolinäkökulmasta tai viitattu laitton maassa oleskelun sosiaalisiin vaikutuksiin laittonasti maassa oleskelevalle itselleen, olisi alateema tullut sijoitetuksi eriytymisen alle. Puheenvuorojen sisällöstä johtuvista syistä myös nimesin alateeman luvattomaksi maassa oleskeluksi, vaikka terminologisesti kyse ei liene soveliaimmasta vaihtoehdosta.⁷⁸

⁷⁸ Termeistä, joilla puhutaan paperitta maassa oleskelevistä, on käyty paljon keskustelua. Esimerkiksi vuonna 1997 Saksassa sai alkunsa paperitta oleskelevien asemaan huomiota kiinnittämään pyrkivä manifesti, jonka pääsanomana on *Kein Mensch ist Illegal*, eli *kukaan ei ole laitton*. Tämän ohella esimerkiksi Angelica Rubio on

Puheenvuorojen laiton toimintaa koskevista argumenteista oli erotettavissa vielä kaksi selkeää ryhmittymää: ilkivaltaa sekä terrorismia koskeva puhe. Molempiin näistä viitattiin 7 %:ssa Ruotsin tietä käsittelevistä puheenvuoroista. Jokainen puheenvuoro, joka mainitsi terrorismin, nosti esille myös maahanmuuton yläteeman. Terrorismi esitettiin usein lopputuloksena, johon voidaan päätyä, jos kotoutumisessa epäonnistutaan: ”*[j]os kotoutumisessa epäonnistutaan, se on alusta terrorismin kasvulle ja syntymiselle*” (P3, Kok.),

4.2.5 Eriytyminen

Maahanmuuton ja laittoman toiminnan jälkeen kolmanneksi yleisin aineistosta ilmenevä yläteema Ruotsin tiestä puhuttaessa on eriytyminen. Eriytymiseen viitattiin yhteensä 63 %:ssa puheenvuoroista eli 52 puheenvuorossa. Esittäjäryhmittymät viittasivat eriytymiseen pääsääntöisesti lähes koko aineiston puheenvuorojen prosentiosuuksien suhteessa. Eriytymisen yläteeman alle on tässä luokittelussa sisällytetty puheenvuorot, jotka käsittelevät työttömyyttä, syrjäytymistä, varjolyhteiskuntien syntyä, alueellista eriytymistä, koulujen eriytymistä, eriarvoistumista sekä muuta eriytymistä.

Yleisimmin eriytymiskehityksistä viitattiin työttömyyteen, joka nousi esille 28 %:ssa puheenvuoroista. Työttömyys käsittää tässä teemoittelussa myös viittaukset työmarkkinoiden ulkopuolelle jäämiseen. Suurimmassa osassa työttömyyteen viittaavista puheenvuoroista viitattiin myös maahanmuuton yläteemaan. Puheenvuoroissa oltiin huolissaan esimerkiksi siitä, kuinka ”*maahanmuuttajat ovat yliedustettuja työttömyyden, työllisyyspalveluiden ja sosiaaliturvan asiakkaina*” (P18, PS) sekä siitä, kuinka ”*[m]yös toisen polven maahanmuuttajat työllistyvät huonosti*” (P27, PS).

Lähes joka neljännessä, 23 %:ssa, Ruotsin tietä käsittelevistä puheenvuoroista nostettiin esille varjolyhteiskunnat. Eräässä puheenvuorossa varjolyhteiskunnan merkitys ilmaistiin seuraavalla, varjolyhteiskunnan merkityksen erittäin hyvin tiivistävällä tavalla: ”*Kielitaidottomien maahanmuuttajien diaspora muodostuu helposti niin sanotuksi rinnakkaiseksi varjolyhteiskunnaksi suomalaisen yhteiskunnan laidalle. Tällaisessa varjolyhteiskunnassa vallitsevat valtakulttuurista merkittävästi poikkeavat tavat ja käsitykset siitä, mikä on*

kirjoittanut vuoden 2011 artikkelissaan Undocumented, Not Illegal: Beyond the Rhetoric of Immigration Coverage, siitä, kuinka amerikkalaisessa mediassa termin laitton käyttäminen on puolueellista, rasistista ja maahanmuuttolainsäädännön uudistuksia koskevan keskustelun estävää. Kansallisesti muun muassa Mervi Leppäkorpi on päätenyt vuoden 2011 kirjassaan Asiaton oleskelu kielletty käyttämään nimenomaan termiä paperin termin laitton tai luvaton sijaan.

hyväksyttävää, arvokasta tai tavoiteltavaa. Tällaisiin varjoyhteiskuntiin liittyy sosiaalisia ja yhteiskunnallisia ongelmia, joista Ruotsin entinen kansankoti tarjoaa hyvin ikäviä esimerkkejä. Näiden varjoyhteiskuntien nuoret kokevat itsensä helposti toisen luokan kansalaisiksi, ja sitähän he oikeasti ovatkin, koska heiltä tosiasiallisesti puuttuvat kaikki suomalaisessa yhteiskunnassa pärjäämiseen liittyvät työkalut.” (P74, Kok.)

Varjoyhteiskunnat ovat siis ikään kuin omalakisista yhteiskuntia yhteiskunnan sisällä. Varjoyhteiskunnassa on omat kulttuuriset sääntönsä ja usein ympäröivän yhteiskunnan säännöt eivät päde varjoyhteiskunnassa. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että poliisiin saatetaan suhtautua epäluuloisesti tai jopa vihamielisesti. Puheenvuoroissa pelättiin muun muassa tällaisten poliisin ”no-go-alueiden” (P10, PS) syntymistä Suomeen ja radikalisoitumisen mukanaan synnyttämiä varjoyhteiskuntia. Osassa puheenvuorossa argumentoitiin, että tällaisia oman oikeusjärjestyksensä omaavia rinnakkaisyhteiskuntia oli jo syntynyt Suomeen: ”Tässä salissa on hyvä tietää, että meillä on jo toinen todellisuus tuolla ulkona. Siellä on jo semmoinen luokka, joka ei ole meidän tavoitettavissamme. Siellä on jo omat oikeudenistunnot, siellä on oma järjestys, joka pitää huolen siitä, että koodia noudatetaan. Se ei ole niin näkyvä kuin se on Ruotsissa, mutta meillä on se olemassa” (P48, Kok.).

Kolmanneksi yleisin eriytymisteema, joka liitettiin Ruotsin tiehen, oli alueellinen eriytyminen, joka nostettiin esille 22 %:ssa puheenvuoroista. Alueellisella eriytymisellä tarkoitetaan ilmiötä, jossa alueen asukkaat muodostavat keskenään yhä homogeenisemmän joukon esimerkiksi tulotason tai etnisen taustan mukaan. Puheenvuoroissa viitattiin muun muassa ”kasautuvien ongelmien lähiöihin” (P68, Kok.) sekä Ruotsin suoranaiseen ”gettoutumiseen” (P39, PS). Ratkaisuna alueelliseen eriytymiseen tarjottiin puheenvuoroissa pääsääntöisesti asuntopolitiikkaa: ”[m]aahanmuuton myötä myös asuntopolitiikka on uudenlaisen ongelman edessä. Asuinalueiden eriytyminen ja maahanmuuttajien keskittyminen samoille alueille on ongelmallista” (P56, KD) ja ”meidän asiantuntijamme kertovat, kuinka vaikkapa sekoittavalla asuntopolitiikalla on onnistuttu ehkäisemään alueiden välistä eriarvoistumista” (P11, Ministeri).

Syrjäytymiseen viitattiin 21 %:ssa puheenvuoroista. Syrjäytymisviittauksiksi laskettiin itse syrjäytymisen ohella viittaukset kuten jääminen ”yhteiskunnan ulkopuolelle” (P9, Liik.), ”huono-osaisuus” (mm. P18, PS) ja kyvyttömyys päästä ”kärryille samalla tavalla” (P31, PS) muun väestön kanssa. Vaikka edellä käsitelty alateema työttömyys voitaisiin lukea osaksi syrjäytymisen alateemaa, oli näiden teemojen erottaminen mielekästä, koska työttömyys ei

itsessään vielä tarkoita yksilön syrjäytymistä.⁷⁹ Itseasiassa syrjäytymistä koskevissa puheenvuoroissa viitattiin vain harvoin työttömyyteen. Tämän voi tulkita joko siten, että termit nähtiin synonyymeina toisilleen, ja toisen mainitessa ei ollut tarvetta toisen esille nostoon, tai siten, että näille sinänsä saman aihepiirin termeille oli oma käyttötarkoituksensa riippuen siitä, kuinka ylätasoisesti tai tarkasti kustakin puheenaiheesta haluttiin eduskunnassa keskustella. Tällä tulkinnalla ei kuitenkaan ole tämän tutkimuksen kokonaistuloksen kannalta merkitystä, sillä molemmat näistä alateemoista kuuluvat yläteeman eriytyminen alle.

Kymmenessä prosentissa puheenvuoroista käsiteltiin eriarvoistumista. Eriarvoistuminen viittaa jaotellussa väestön keskinäisten erojen kasvuun esimerkiksi tulotasossa, terveydessä tai koulutustasossa. Puheenvuoroissa keskusteltiin eriarvoistumisesta yleensä sekä esimerkiksi etnisperusteisesta taloudellisesta eriarvoistumisesta ja terveydellisestä eriarvoistumisesta. Usein eriarvoistuminen nousi esille syrjäytymisestä puhuttaessa. Eriarvoistuminen ja syrjäytyminen ovatkin osin päällekkäisiä termejä tai vähintäänkin linkittyvät usein toisiinsa. Eriarvoistuminen on kuitenkin terminä laajempi.

Koulujen eriytyminen nousi esille 6 %:ssa puheenvuoroista. Koulujen eriytymisellä tarkoitetaan tässä teemoittelussa ilmiötä, jossa koulujen oppilaat muodostavat keskenään yhä homogeenisemmän joukon esimerkiksi vanhempien tulotason tai oppilaiden perhetaustan mukaan. Näin muotoutuu niin sanottuja hyviä ja huonoja kouluja. Niissä puheenvuoroissa, joissa käsiteltiin koulujen eriytymistä, käsiteltiin poikkeuksetta myös maahanmuuttoa. Koulujen eriytyminen nähtiinkin puheenvuoroissa kietoutuvan juuri maahanmuuttajiin ja heidän suureen prosentuaaliseen osuuteensa koulun oppilasmäärästä: *”Kouluissa, joissa on paljon maahanmuuttajataustaisia lapsia, on myös paljon ongelmia. Suurempien kaupunkien tiettyjen asuinalueiden kouluissa saattaa olla tilanne, että jopa 50–60 prosenttia oppilaista on maahanmuuttajataustaisia”* (P41, PS).

4.2.6 Jengiytyminen

Lähes 45 %:ssa eli 37 Ruotsin tietä käsittelevistä puheenvuoroista viitattiin jengiytymiseen. Jengiytyminen liitettiin siis vahvasti Ruotsin tiehen. Jengiytymiseen viittaavia puheenvuoroja esittivät erityisen paljon suhteessa esittäjäryhmittymän kokonaisosuuteen puheenvuoroista kokoomus, kristillisdemokraatit ja liike nyt. Yläteeman jengiytyminen on tässä tutkimuksessa

⁷⁹ ks. tarkemmin syrjäytymistermin määrittelystä ja määrittelyn ongelmallisuudesta Saari 2015, s. 173–175.

sisällytetty sekä viittaukset jengiytymiseen, joita aineistossa oli 45 %:ssa puheenvuoroista, että viittaukset joukkoihin, jota toisinaan käytettiin synonyyminä jengille. Joukkoihin viitattiin aineistossa yhteensä 4 %:ssa puheenvuoroista. Osassa puheenvuoroista oli viittaus sekä jengeihin, että joukkoihin. Tällainen puheenvuoro laskettiin vain kerran jengiytymistä käsittelevien puheenvuorojen kokonaislukuun.

Kun Ruotsin tien yhteydessä puhuttiin jengiytymisestä, puhuttiin yhtä puheenvuoroa lukuun ottamatta myös laittomasta toiminnasta. Erityisen vahvasti jengiytymispuhe linkittyi laittoman toiminnan alakategoriaan väkivalta. Yhteensä 78 %:ssa jengiytymistä käsittelevistä puheenvuoroista puhuttiin myös väkivallasta. Hyvänä esimerkkinä toimii puheenvuoro, jossa viitattiin siihen, kuinka ”*näemme Ruotsissa erittäin varoittavan esimerkin*” jengiytymisestä ja esiteltiin Ruotsissa tehtävää kovaa työtä ”*vaaralliseen ja kaduilla rehottavaan väkivaltaan*” puuttumiseksi (P3, Kok.). Jengiytymisen ja väkivallan yhteys tuotiin puheenvuorossa ilmi ikään kuin annettuna tosiasiana, joka ei vaadi selitystä tai ilmiöiden erillistä linkittämistä toisiinsa.

Samanlainen oletama jengiytymisen ja väkivallan automaattisesta yhteydestä oli havaittavissa myös muissa puheenvuoroissa: ”*tämä nuorten jengiytyminen ja väkivalta on äärettömän vakava ilmiö*” (P8, Kok.) ja ”*[n]uorten väkivaltaiseen käyttäytymiseen ja jengiytymiseen on puututtava*” (P9, Liik.). Neljässä puheenvuoroissa ilmiöt sulautuivat jopa yhdeksi termiksi: ”*jengiväkivalta yleistyy Suomessa*” (P5, PS), ”*huolta herättää kasvava jengiväkivalta*” (P28, KD), ”*miten olette varautuneet ensi vuoden budjetissa nimenomaan tähän jengiväkivallan vähentämiseen*” (P54, Kok.) sekä ”*haluaisin jakaa yhden kokemuksen tähän jengiväkivaltaan liittyen*” (P80, Ministeri).

Kun jengiytymistä ja väkivaltaa käsitellään puheenvuoroissa näin rinnakkain, herää pohdinta siitä, onko Ruotsin tiestä puhuttaessa ongelman ytimenä sittenkään jengiytyminen. Jengiytymisen voisi tulkita olevan vain lisämääre, joka liitetään väkivaltaiseen toimintaan. Lisämääre herättää kuulijassa vahvemman reaktion, sillä se luo mielikuvan organisoituneemmasta väkivaltaryhmittymästä. Toisaalta organisoituneeseen väkivaltaryhmittymään viittaamiseksi löytyy jo oma terminsä: järjestäytynyt rikollisuus. Luvussa 4.2.4 selostetuin tavoin järjestäytyneeseen rikollisuuteen viitattiin kuitenkin vain vähän tarkastelujakson Ruotsin tietä koskevissa puheenvuoroissa. Näistä viittauksista selkeä enemmistö esitettiin jengiytymistä käsittelevissä puheenvuoroissa. Mutta koska viittauksia järjestäytyneeseen rikollisuuteen oli kokonaisuudessaan niin vähän, viitattiin niihin jengiytymistäkin koskevissa puheenvuoroista vain 22 % :ssa. Saattaa siis olla mahdollista, että

osa tutkittujen puheenvuorojen esittäjistä on käyttänyt termiä jengi järjestäytyneen rikollisryhmittymän synonyyminä.

Jengiytymisen ja järjestäytyneen rikollisuuden käytöstä synonyymeinä kertoo myös se, että jo tarkastelujakson alkuvaiheessa, 21.5.2021, esitettiin eduskunnassa puheenvuoro, jossa todettiin, että: ”*Itä-Uudenmaan poliisi on jo varoittanut järjestäytyneen rikollisuuden tunnukset täyttävistä katujengeistä*” (P19, PS). Puhuja viittaa Iltasanomien 6.5.2021 julkaisemaan artikkeliin *Itä-Uudenmaan poliisi epäilee: Alueella nuorten ryhmiä, joiden toiminnassa järjestäytyneen rikollisuuden piirteitä*.⁸⁰ Itse artikkelissa termit pidetään toisistaan erillään, mutta tarkastelujakson näin alkuvaiheessa eduskunnassa esitetty puheenvuoro, joka luo miellelyhtymän termien rinnasteisuudesta, on voinut olla omiaan sekoittamaan termit myöhempienkin puhujien argumentaatiossa. Samanlainen termit rinnastava argumentaatio jatkuikin syksyllä 2021, kun eräs puhuja totesi ”*[j]ärjestäytynyt rikollisuus ja jengiytyminen ovat kasvussa. Keskusrikospoliisi on jo pitkään tutkinut maahanmuuttajavaltaisten rikollisryhmien järjestäytymistä*” (P39, PS).

Tämä mahdollisuus siitä, että osa puhujista on käyttänyt termejä järjestäytynyt rikollisuus ja jengi risteävästi, on hyvä esimerkki siitä, kuinka Ruotsin tiestä puhuttaessa termit sekoittuvat ja osapuolet saattavat päätyä puhumaan keskenään jopa aivan eri ilmiöstä. Termien sekoittumista kuvaa jo pelkästään se, kuinka jengin määritelmää ei ole tiedeyhteisössä kyetty yksiselitteisesti määritteleeseen. Osa määrittelijöistä liittyy jengin määritelmään rikollisuuden ja osa ei.⁸¹ Kaikissa jengimäärittelyissä jengi mielletään kuitenkin usean ihmisen jäsentyneeksi yhteenliittymäksi. Kun tätä vertaa Suomen rikoslain (39/1889) järjestäytyneen rikollisuuden määritelmään, jonka mukaan järjestäytynyt rikollisryhmittymä on vähintään kolmen henkilön muodostama tietyn ajan koossa pysyvä rakenteeltaan jäsentynyt yhteenliittymä, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen tietynlaisia rikoksia, on täysin ymmärrettävää miksi terminologisesti jengi ja järjestäytynyt rikollisuus sekoittuvat herkästi.

Toisaalta jengiytymisen ja järjestäytyneen rikollisuuden välillä on myös selkeä tutkittu yhteys. Rikollista toimintaa harjoittavien jengeihin kuuluvien nuorten on muun muassa todettu todennäköisemmin liittyvän osaksi järjestäytyntä rikollisryhmittymää kuin muiden rikollista

⁸⁰ Havula, Iltasanomat 6.5.2021.

⁸¹ ks. alaluku 2.3.

toimintaa harjoittavien nuorten.⁸² Tutkimuksissa on myös havaittu, että jengeihin kuuluvat nuoret tekevät enemmän rikoksia kuin jengeihin kuulumattomat nuoret.⁸³ Termien yhteydestä huolimatta on ne syytä pitää Ruotsin tietä tutkittaessa erillään. Jengiytyminen voi toimia porttina järjestäytyneeseen rikollisuuteen, mutta yksioikoisesti ei voitane todeta, että jengiin kuuluva on osallisena järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan.

4.2.7 Lapset ja nuoret

Lapset ja nuoret nostettiin esille 45 %:ssa eli 37:ssä puheenvuoroista. Kumpikaan termeistä ei ole täysin tarkkarajainen. Esimerkiksi lastensuojelulaissa pidetään lapsena alle 18-vuotiaasta ja nuorena 18–23-vuotiaasta.⁸⁴ Lakiin nuorista rikoksentekeijöistä on puolestaan kirjattu nuorella rikoksentekeijällä tarkoitettavan 15–20-vuotiaasta.⁸⁵ Tällöin lapsen voisi tulkita rajautuvan heihin, jotka ovat eivät ole vielä saavuttaneet 15. ikävuottaan. Lisähämmennystä aiheuttavat muun muassa vuosittain julkaistava suomalaisten nuorten arvoja ja asenteita mittaava Nuorisobarometri, joka rajaa tutkimuskohteeseen 15–29-vuotiaat⁸⁶ sekä Yhdistyneet kansakunnat, joka on linjannut tarkoittavansa nuorella 15–24-vuotiaasta⁸⁷. Tutkimustulosten kannalta vedenpitävä virallinen jaottelu ei kuitenkaan ole välttämätön, koska tarkoituksena ei ole selvittää kunkin puheenvuoron esittäjän termille *nuori* antamaa merkityssisältöä.

Viittaukset lapsiin ja nuoriin olivat jaettavissa viittauksiin nuoriin, alaikäisiin sekä alaikäisiin ja/tai nuoriin uhreina. Nuoriin viitattiin aineistossa 34 %:ssa puheenvuoroista. Viittaukseksi nuoriin laskettiin viittaukset, joissa mainittiin nimenomaisesti sana nuori, ja jossa nuoreen ei viitattu rikoksen uhrina vaan esimerkiksi rikoksen tekijänä, jengin jäsenenä tai henkilönä, jota pitää auttaa, tukea tai ohjata. Puheenvuoroissa nostettiin nuorten ohella yhtä puheenvuoroa lukuun ottamatta esiin myös yläteema laitton toiminta. Ruotsin tiestä puhuttaessa nuorten ja rikollisuuden nähtiin siis kytkeytyvän vahvasti toisiinsa. Puheenvuoroissa kerrottiin muun muassa kuinka ”*nuorisojoukko oli päättänyt ryöstää puukolla teinipoikia*” (P2, PS), ”*nuoresta*

⁸² Pedersen – Lindstad 2012, s.239–250.

⁸³ mm. Klein – Maxson 2006, s.72.

⁸⁴ Lastensuojelulaki (417/2007) 6 §.

⁸⁵ Laki nuorista rikoksentekeijöistä (262/1940) 1 §.

⁸⁶ ks. esim. viimeisin Nuorisobarometri 2021; Kestävää tekoa.

⁸⁷ Yhdistyneiden kansakuntien verkkosivut.

lähtien ruvetaan aseistautumaan”(P25, Kok.) ja kuinka ”[n]uorten rikokset kytkeytyvät vahvasti huumeisiin”(P35, KD) sekä ”[n]uorten henkirikokset näkyvät nousevana trendinä” (P40, Kok.).

Alaikäisiin viitattiin 21 %:ssa aineiston puheenvuoroista. Alaikäisiin viittaaviksi puheenvuoroiksi laskettiin puheenvuorot, joissa puhuttiin alaikäisistä, lapsista sekä koululaisista. Tähän alakategoriaan ei kuitenkaan laskettu puheenvuoroja, joissa alaikäiseen, lapseen tai koululaiseen viitattiin rikoksen uhrina. Monissa puheenvuoroissa puhuttiin sekä nuorista että alaikäisistä. Puheenvuoroissa selostettiin muun muassa, että *”alaikäisten maahanmuuttajataustaisten jengiytyminen on lisääntynyt silmiinpistävän nopeasti” (P39, PS), [a]laikäisten väkivaltarikollisuuden osalta viime vuosi oli synkin kymmeneen vuoteen” (P35, KD) sekä, että ”alaikäisten väkivaltarikosten määrä Helsingissä kasvoi alkuvuonna lähes 40 prosentilla” (P39, PS).*

Sekä nuoria että alaikäisiä käsittelevien puheenvuorojen perusvire oli huolestunut ja yhteisymmärrys vaikutti vallitsevan siitä, että nuorten ja alaikäisten laitton toiminta oli kasvussa ja siihen oli puututtava. Huoli kohdistui erityisesti väkivaltarikollisuuteen. Huoli sekä on, että ei ole linjassa Keskusrikospoliisin tiedusteluosaston keväällä 2022 julkaiseman raportin *Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tuleen rikollisuuden valossa* kanssa. Raportin mukaan vuodesta 2015 alkaen alaikäisten ja täysi-ikäisten nuorten rikostasot ovat kehittyneet pääasiassa eri suuntiin. 18–29-vuotiaiden nuorten väkivaltarikollisuuden määrä on vähentynyt ja alaikäisten puolestaan kasvanut merkittävästi.⁸⁸ Vastaavan suuntaisia tutkimustuloksia ilmeni Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin (Krimon) vuoden 2021 katsauksessa *Rikollisuustilanne 2020 – Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa*. Katsauksen mukaan 15–20-vuotiaiden ikäryhmässä pahoinpitelyrikollisuuden kehitys on ollut laskevaa ja alle 15-vuotiaiden ikäryhmässä kehitys on puolestaan ollut hieman nousevaa.⁸⁹ Näin ollen eduskunnassa esitetyn huolen nuorten väkivaltarikollisuuden kasvusta voisi nähdä olevan vailla pohjaa, mutta alaikäisten kohdalla huoli sen sijaan vaikuttaa perustellulta ja vallitsevaan tilanteeseen pohjautuvalta. Jälleen kerran on kuitenkin huomioitava henkilökohtaiset erot termien määrittelyssä. Kansanedustajat ovat saattaneet käyttää termiä nuori myös viitatessaan alaikäisiin.

⁸⁸ Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa 2022, s.4.

⁸⁹ Rikollisuustilanne 2020 : rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa, s.179.

Alaikäiseen ja/tai nuoriin uhreina viitattiin 12 %:ssa puheenvuoroista. Puheenvuoroissa kannettiin huolta muun muassa Ruotsin tilanteesta, lasten kokemasta perheväkivallasta sekä erityisesti lasten ja nuorten toisiinsa kohdistamasta väkivallasta. Puheenvuoroissa kerrottiin, kuinka Helsingissä *”suurelta osin maahanmuuttajataustaisista nuorista koostuvat jengit pelottelevat ja ryöstelevät ikätovereitaan ja muita”* (P40, Kok.) ja kuinka Ruotsissa *”lapsia on ammuttu hiekkalaatikkoinkin”* (P49, Kok.). Penätettiin eräässä puheenvuorossa jopa muita eduskuntasalissa olijoita lupaamaan *”nuorille ja lapsille, että te tunnustatte ongelman ja teette kaikkenne, että kadut ja kaupungit ovat turvallisia kaikille asukkaille”* (P10, PS).

Viittaukset lapsiin ja/tai nuoriin uhreina olivat kuitenkin sekalaisia yksittäisiä mainintoja ja vailla selkeää punaista lankaa. Myös viittausten kokonaismäärä aineistossa oli vähäinen. Näiden havaintojen myötä on tulkittavissa, että eduskuntakeskusteluissa Ruotsin tien pääasiallinen huolenaihe eivät ole lasten ja/tai nuorten joutuminen Ruotsin tien ”uhreiksi”.

Huomionarvoista on myös se, että lasten ja nuorten yläteeman kohdalla oli eniten hajontaa verrattuna koko aineiston puheenvuorojen puoluekohtaiseen prosentuaaliseen jaotteluun. Perussuomalaiset esittivät vain 41 % lapsia ja nuoria käsittelevistä puheenvuoroista. Tämä perussuomalaisten pienin prosenttiosuus tarkastelluista seitsemästä yläteemasta esitetyistä puheenvuoroista. Kokoomus puolestaan esitti peräti 32 % lapsia ja nuoria käsittelevistä puheenvuoroista. Tämä on kokoomuksen suurin prosenttiosuus tarkastelluista seitsemästä yläteemasta esitetyistä puheenvuoroista. Näiden lukemien valossa voisi tulkita, että kokoomuksen puheenvuoroissa Ruotsin tie liitetään perussuomalaisia vahvemmin lapsiin ja nuoriin. Huomionarvoista puoluekohtaisia puheenvuoroja tarkastellessa on lisäksi se, että lapsia ja nuoria käsittelevistä puheenvuoroista ministerit esittivät jopa 14 %. Ministerien puheenvuoroissa Ruotsin tien merkityssisällön voisi siis luonnehtia myös liittyvän kokoomuksen tavoin vahvasti lapsiin ja nuoriin.

4.2.8 Pääkaupunkiseutu

Kuudenneksi eniten puheenvuoroissa viitattiin yläteemaan pääkaupunkiseutu. Pääkaupunkiseutuun viitattiin yhteensä 24 %:ssa puheenvuoroista eli 20 puheenvuorossa. Pääkaupunkiseudun yläteema oli jaettavissa Suomen pääkaupunkiseutua ja Ruotsin pääkaupunkiseutua käsitteleviin puheenvuoroihin. Selvä enemmistö pääkaupunkiseutua käsittelevistä puheenvuoroista käsitteli Suomen pääkaupunkiseutua ja nimenomaan rikollisuutta ja jengiytymistä Suomen pääkaupunkiseudulla. Puheenvuoroissa todettiin

esimerkiksi että ”[e]tenkin täällä pääkaupunkiseudulla, on merkkejä tästä katujengi-ilmiön syntymisestä” (P60, Kesk.), ”Helsingissä liikkuu viranomaislähteiden mukaan jopa 100—150 vaarallisen nuoren joukko” (P5, PS) sekä ”Helsingissä nuorisojengit syyllistyvät rikoksiin ja pyörittävät huumekauppaa” (P36, Liik.).

Alle 2 %:ssa puheenvuoroista viitattiin Ruotsin pääkaupunkiseutuun. Näissä puheenvuoroissa Tukholmaa käytettiin negatiivisena esimerkkinä. Tukholmaan sanottiin rakentuneen ongelmalähiöitä sekä hallituksen toivottiin muun muassa ottavan oppia Tukholman ampumatapausmäärien kasvusta.

Runsaat viittaukset pääkaupunkiseutuihin eivät ole yllättäviä, kun niitä vertaa muihin Ruotsin tiehen liitettyihin yläteemoihin, kuten eniten viitattuihin yläteemoihin maahanmuutto, laiton toiminta ja eriytyminen. Nämä yläteemat kohdistuvat korostuneesti juuri pääkaupunkiseutuihin. Esimerkiksi vuonna 2018 ulkomaalaistaustaisia, joiksi lasketaan sekä Suomessa, että ulkomailla syntyneet, oli Suomen pääkaupunkiseudun asukkaista 17 % eli lähes 200 000.⁹⁰ Pääkaupunkiseudulla tarkoitetaan Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan muodostamaa kokonaisuutta. Vertailun vuoksi mainittakoon, että kyseisenä vuonna koko Suomessa oli yhteensä 402 619 ulkomaalaistaustaista henkilöä.⁹¹ Maahanmuutto siis kohdistuu Suomessa vahvasti pääkaupunkiseudulle, ja maahanmuuttajat jäävät myös perheineen pääkaupunkiseudulle. Sama on havaittavissa myös Ruotsia koskevissa tilastoissa, joista ilmenee, että esimerkiksi vuonna 2021 Tukholman läänin asukkaista 26,5 % oli syntynyt muualla kuin Ruotsissa.⁹² Lukema ei sisällä edes edellä esitetyn Suomen tilaston tavoin Ruotsissa syntyneitä ulkomailla syntyneiden lapsia. Havaitun valossa ei olekaan yllättävää, että aineistossa, jonka puheenvuoroista suuri osa käsittelee maahanmuuttoa, nousevat esille myös pääkaupunkiseudut.

Pääkaupunkiseutujen esille nousu aineistosta, jossa viitataan runsaasti laittomaan toimintaan, ei myöskään ole aiemman tutkimustiedon valossa erikoista. Vuonna 2021 Suomessa viranomaisten tietoon tulleista noin 500 000 rikoksesta hieman yli 125 000 eli 25 % tapahtui

⁹⁰ Ulkomaalaistaustaiset pääkaupunkiseudulla: asuminen, työllisyys ja tulot 2021, kuvailulehti sekä Tilastokeskus, tilasto: Maahanmuuttajat 2020 kuntakartta.

⁹¹ Tilastokeskus, tilasto: maahanmuuttajataustausten määrät ja osuudet alueittain, 1990–2021.

⁹² Statistikmyndigheten, tilasto: Foreign born population by county, municipality, sex and country of birth December 31 2021.

pääkaupunkiseudulla.⁹³ Kun ottaa huomioon, että pääkaupunkiseudulla asui kyseisenä vuonna 21 % Suomen väestöstä, voidaan havaita, että laiton toiminta on pääkaupunkiseudulla muuta maata yleisempää. Sama pätee Ruotsiin, jossa esimerkiksi 14,4 % prosenttia rikosilmoituksista oli Tukholmasta, vaikka tukholmalaiset edustavat vain 9,43 %:ia Ruotsin väestöstä.⁹⁴

Pääkaupunkiseutujen korostuminen rikostilastoissa on ylikansallinen ilmiö, jota on kriminologiassa perinteisesti selitetty sillä, että rikollisuuden määrä kasvaa asukastiheyden kasvaessa.⁹⁵ Viime vuosikymmeninä on kuitenkin enenevässä määrin argumentoitu, ettei rikollisuuden ja asukasmäärän yhteys ole täysin lineaarinen.⁹⁶ Esimerkiksi Marcos Oliveiran mukaan varkaudet eivät kasva lineaarisesti asukasmäärän kasvaessa.⁹⁷ Vaikka viime vuosina onkin havaittu, ettei lineaarinen malli aina päde, on Suomen ja Ruotsin kohdalla silti havaittavissa, että tilastoitu rikollisuus on väkilukuun suhteutettuna yleisempää pääkaupunkiseuduilla kuin niiden ulkopuolella.

Myös eriytymisen yläteema kiinnittyy pääkaupunkiseutuihin. Tukholmaa on kuvailtu yhdeksi Euroopan segregoituneimmista pääkaupungeista ja sosioekonominen eriarvoisuus kasvaa tutkitusti Euroopan muissakin suurissa kaupungeissa.⁹⁸ Vaikka eriytyminen nousi pääkaupunkiseutuja käsittelevissä puheenvuoroissa usein esille, on Suomessa tilanne edelleen kansainvälisesti vertaillen hyvä. Tutkimuksissa on kuitenkin havaittu, että eriytyminen kiihtyy myös Suomen pääkaupunkiseudulla.⁹⁹ Esimerkiksi Anna-Leena Riita-oja on jo vuonna 2010 Helsingin asuinalueiden ja koulujen eriytymistä käsitelleessä artikkelissaan havainnut, etteivät Helsingin asuinalueiden ja koulujen etniset ja sosioekonomiset erot vielä ole esimerkiksi ruotsalaisten suurkaupunkien tasoa, mutta kasvavat koko ajan.¹⁰⁰ Eriytymiskehitys kääntyi

⁹³ Tilastokeskus, tilasto: Tietoon tulleet rikokset ilmoitusvuoden mukaan muuttujina Vuosi, Rikosryhmä ja teonkuvauksen tarkenne, Alue ja Tiedot.

⁹⁴ Brottsförebyggande rådet, tilasto: Regionala variationer.

⁹⁵ mm. Watts 1931, s. 11–20, Webb 1972, s.643–656 ja Vold 1941, s.38–45.

⁹⁶ mm. Oliveira 2021, s.1–2.

⁹⁷ mm. Oliveira 2021, s.9.

⁹⁸ Musterd - Marcińczak – Van Ham – Tammaru 2017, s.1 ja 12.

⁹⁹mm. Asumisen etninen eriytyminen Helsingissä ja muualla, Kvartti – kaupunkitiedon verkkolehti 4/2019 sekä Asuinalueiden eriytyminen, ARA 27.2.2018.

¹⁰⁰ Riita-oja 2010, s.149.

kasvuun 1990-luvulla¹⁰¹, eikä kasvu näytä pääkaupunkiseudun kaupunkien yrityksistä¹⁰² huolimatta tyrehtyvän.

Sosioekonomisia eroja ei kuitenkaan käsitelty eriytymistä ja pääkaupunkiseutuja koskevissa puheenvuoroissa, vaan nämä puheenvuorot keskittyivät koulujen etniseen eriytymiseen. Puheenvuoroissa todettiin muun muassa, että ”[a]suinalueiden eriytyminen ja maahanmuuttajien keskittyminen samoille alueille on ongelmallista. Helsingissä on alueita, joissa jo 40 prosenttia ihmisistä puhuu äidinkielenään muuta kieltä kuin suomea” (P56, KD) ja ”[e]rään alakoulun oppilaista lähes 70 prosentilla on suomi toisena kielenä — yhteinen kieli on YouTube-englanti. – Kuvaus ei ole Ruotsin lähiöistä vaan Suomen pääkaupunkiseudulta” (P68, Kok.). Ruotsin tiestä puhuttaessa pääkaupunkiseudut ja eriytyminen linkittyivät siis toisiinsa ensisijaisesti etniseen eriytymiseen liittyvän huolen myötä.

Vaikka pääkaupunkiseutu on yläteemoista vasta kuudenneksi viitatuin, sen asema osana Ruotsin tietä on viittausmääriään merkityksellisempi, koska pääkaupunkiseudut kietoutuvat niin vahvasti Ruotsi tie -keskustelun viitatuimpiin yläteemoihin maahanmuutto, laitton toiminta ja eriytyminen. Toisaalta se, että pääkaupunkiseutuihin tehtiin aineistossa erillisiä viittauksia, kertoo myös siitä, että puhujat ovat mieltäneet Ruotsin tien kiinnittyvän itsenäisestikin juuri pääkaupunkiseutuihin.

Pääkaupunkiseutuun viittasivat erityisesti perussuomalaiset ja ministerit. Kokoomus puolestaan viittasi pääkaupunkiseutuihin prosentuaalisesti selvästi vähemmän kuin mikä heidän prosenttiosuutensa oli koko aineiston puheenvuoroista. Keskusta ei tehnyt yhtäkään viittausta pääkaupunkiseutuihin. Näiden lukemien valossa voisi tulkita, että perussuomalaisten ja ministerien puheenvuoroissa Ruotsin tie liitetään kokoomusta ja keskustaa vahvemmin pääkaupunkiseutuihin.

4.2.9 Talous

Seitsemäs aineistosta tunnistettavissa oleva yläteema oli talous, johon viitattiin 24 %:ssa aineiston puheenvuoroista eli 20 puheenvuorossa. Viittaukset yläteemaan talous olivat

¹⁰¹ Riitaoja 2010. s.140

¹⁰² esimerkiksi Helsinki on kirjannut Asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelmaansa (3.2.2021) pyrkivänsä segregaaion ehkäisyyn ja Vantaan kaupunkistrategian 2022–2025, Innovaatioiden Vantaan, yhtenä painopisteenä on eriarvoistumisen estäminen.

keskenään niin erilaisia, ettei niitä ollut mielekästä lajitella alateemoittain. Eräässä puheenvuorossa koko Ruotsin tiellä tarkoitettiin Ruotsin talouspoliittisten linjausten seuraamista. Toisessa puheenvuorossa nähtiin taloudellisesti vahvan Pohjolan edellytyksenä muiden maiden virheistä oppimisen ja kolmannessa todettiin, että Ruotsi on ”*valitettava esimerkki siitä, mitä käy, jos vahvan valtion annetaan murentua. Viime kädessä se paitsi johtaa merkittäviin turvallisuushkiin myös haittaa taloutta*” (P53, Kok.).

Ruotsin tietä käsittelevissä puheenvuoroissa esitetystä talouspuheesta oli kuitenkin löydettävissä yksi johdonmukaisuus: kun puhuttiin talouden yläteemasta, viitattiin yli puolessa puheenvuoroista myös maahanmuuton yläteemaan. Sinänsä maahanmuuton yläteeman korostuminen ei kuitenkaan ole yllättävää, kun ottaa huomioon kuinka paljon kyseiseen yläteemaan aineistossa kokonaisuudessaan viitattiin. Talousviittauksissa, joissa viitattiin myös maahanmuuttoon, keskityttiin erityisesti maahanmuuton taloudellisiin vaikutuksiin. Muutamaa työperäisen maahanmuuton positiivisia vaikutuksia käsittelevää puheenvuoroa lukuun ottamatta maahanmuutto nähtiin pääsääntöisesti taloudellisesti haitallisena. Maahanmuuton tai ”*haittamaahanmuuton*” (mm. P20, PS) nähtiin muun muassa ”*heikentävän taloudellista huoltosuhdetta*”(P27, PS), olevan ”*Suomelle valtava taloudellinen rasite*” (P45, PS) ja aiheuttavan ”*laajoja negatiivisia vaikutuksia julkiseen talouteen*” (P67, PS).

Talouden yläteeman näinkin vahva esille nousu aineistosta oli tutkimustuloksista yllättävimpiä. Ruotsin tien ympärillä käyty mediakeskustelu on painottunut Ruotsin tien aiheuttamaan mahdolliseen fyysiseen turvallisuushkaan¹⁰³ — ei taloudelliseen uhkaan. Ruotsin tien tarkastelu talousnäkökulmasta saattaa Ruotsin tien sosiaalisten ongelmien kuten kotoutumisen, rikollisuuden ja syrjäytymisen maailmasta globaalin kansallisen kilpailukyvyn maailmaan. Puheenvuoroissa todettiin muun muassa, että ”*[t]aloudellisesti vahva Pohjola on varmasti meille kaikille tärkeä tavoite*” (P15, PS) sekä pohdittiin julkisen talouden tasapainoa. Ruotsin tie saa huomattavasti aiempia yläteemoja suuremmat raamit ympärilleen, kun sitä aletaan käsitellä haittana Suomen taloudelle ja siten uhkana Suomen globaalille menestymiselle.

Aineiston talousviittaukset olivat pitkälti perussuomalaisten tekemiä, sillä 70 % aineiston talousviittauksista olivat perussuomalaisten tekemiä. Verrattuna kaikkiin teemoihin, tekivät perussuomalaiset suhteessa eniten teeman sisäisiä viittauksia talouteen. Kokoomus teki

¹⁰³ esim. Rigatelli, Yle uutiset 20.11.2021, Alentola, Iltalehti 16.4.2022 ja Jompero-Lahokoski, Helsingin Uutiset 18.9.2021.

puolestaan suhteessa vähiten teeman sisäisiä viittauksia talouteen. Talouden yläteema oli siis nimenomaan perussuomalaisten esille tuoma ja puolestaan kokoomuksen Ruotsin tiepuheenvuoroissa talouden yläteema jäi vähälle huomiolle.

5 Merkitys kokonaisuutena

5.1 Ruotsin tie ja Suomen nykytilanne tilastoissa

Kun on havaittu, mihin teemoihin Ruotsin tiestä puhuttaessa tarkastelujaksolla eduskunnassa viitataan, on havaittuja teemoja mielekästä peilata vallitsevaan tilanteeseen. Ruotsin tiellä tarkoitettiin ensisijaisesti maahanmuuttoa. Edellä alaluvussa 2.1 käsittelin Ruotsin väestömäärän kasvua ja erityisesti maahanmuuttajien määrän kasvua Ruotsissa. Ulkomailla syntyneiden osuus Ruotsin väestöstä on kasvanut 5 %:lla vuosien 2010 ja 2020 välissä. Suomessa vastaava luku on 3 %.¹⁰⁴ Maahanmuuton ei siis voida sanoa kasvaneen Suomessa samaa tahtia kuin Ruotsissa.

Toissijaisesti viitattiin laittomaan toimintaan. Alaluvussa 2.1.3 selostetuoin tavoin viimeisen kymmenen vuoden aikana Ruotsissa rikosilmoitusten kokonaismäärä, nuorisoriikollisuus ja muu kuin kuolemaan johtava väkivalta eivät ole kasvaneet. Ryöstöjen määrä sen sijaan pääsääntöisesti kasvaa samoin kuin vakavammaksi mielletävät rikollisuuden muodot eli kuolemaan johtava väkivalta ja ampuma-aserikokset. Ryöstöistä epäiltyjen määrä on kasvanut myös Suomessa selvästi.¹⁰⁵ Suomen rikos- ja pakkokeinotilasto ei erottele Ruotsin tilastoja vastaavin sanankääntein väkivaltaa kuolemaan johtavaan ja ei-kuolemaan johtavaan. Tilastokeskuksen rikos- ja pakkokeinotilaston mukaan kuolemantuottamuksesta pahoinpitelyn yhteydessä epäiltyjen määrä on vähentynyt kymmenessä vuodessa. Henkirikoksista epäiltyjen määrä puolestaan ensin laski vuosina 2017 ja 2018, jonka jälkeen määrä nousi takaisin 2010-luvun alkuvuosien tasolle. Vuoden 2021 henkirikoksista epäiltyjen lukumäärässä on kuitenkin raju piikki ja henkirikoksista epäiltyjen määrä lähes kaksinkertaistui. Kotimainen rikos- ja pakkokeinotilasto ei erittele ampuma-aserikoksia, vaan yhdistää aserikoksia koskevan rikoslain 41 luvun alaiset rikokset, 44 luvun terveyttä ja turvallisuutta vaarantavat rikokset sekä terrorismirikokset yhden kokonaisluvun alle. Edellä mainituista epäiltyjen määrä on kasvanut lineaarisesti vuosina 2016–2020, joskin vuonna 2021 nähtiin viimein notkahdus alaspäin epäiltyjen määrässä. Suomen voisi siis sanoa seuraavan laittoman toiminnan osalta ainakin osittain Ruotsin viimeaikaista kehityskulkua.

¹⁰⁴ Tilastokeskuksen mukaan Suomen väkiluku vuonna 2010 oli 5 375 276 ja ulkomailla syntyneitä suomalaisista oli 248 135. Vuonna 2020 väkiluku oli kasvanut 5 533 793 henkilöön ja ulkomailla syntyneen väestön määrä puolestaan 420 766 henkilöön.

¹⁰⁵ Tilastokeskus, rikos- ja pakkokeinotilasto, taulukko: Selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäillyt syntyperän mukaan muuttujina Epäillyn sukupuoli, Syntyperä, Tiedot, Rikosryhmä ja teonkuvauksen tarkenne ja Vuosi.

Eriytymiskehitysten todentaminen pro gradu -työn laajuudessa ei ole mahdollista, vaan vaatisi oman, aiheeseen erikseen perehtyvän tutkielmansa. Pintapuolisesti voidaan kuitenkin todeta, että alaluvussa 2.1 esitellyin tavoin Ruotsissa on viime vuosikymmeninä ollut havaittavissa eriytymistä ainakin koulutuksen saralla. Myös tuloerot Ruotsissa ovat kasvaneet siten, että kun vuonna 2010 viisi prosenttia ruotsalaisista sai 16,3 % kaikista tuloista, oli vastaava lukema vuonna 2020 17,7 %. Suomessa ainakin Helsingissä koulujen etniset ja sosioekonomiset erot ovat kasvussa, mutta erot eivät kuitenkaan ole vielä Ruotsin suurkaupunkien tasoa.¹⁰⁶ Suomessa vuonna 2010 viisi prosenttia sai 14,8 % kaikista tuloista. Vuonna 2020 vastaava lukema oli 15,2 %.¹⁰⁷ Eriytymiskehityksen voisi siis luonnehtia kasvavan Suomessa, mutta olemme vielä kaukana Ruotsin tilanteesta.

Jengiytymiskehitystä on myös haastava todentaa. Tiedossa kuitenkin on, että Ruotsissa jengiytyminen on kasvanut.¹⁰⁸ Suomessa jengiytymisen kasvusta on merkkejä ja esimerkiksi Helsingin poliisin arvion mukaan Suomeen on viimeisen vuoden aikana syntynyt uudenlainen katujengikulttuuri.¹⁰⁹ Selkeää jengiytymisen kasvun osoittavaa tilastoa tai vastaavaa lähdeä ei Suomen tilanteen osalta ollut kuitenkaan löydettävissä tämän tutkielman tekoaikana.

Ruotsin tietä käsittelevissä puheenvuoroissa lapset ja nuoret mainittiin pääsääntöisesti laittoman toiminnan yhteydessä. Lapset ja nuoret nähtiin joko laittoman toiminnan toteuttajina tai uhreina. Ruotsissa vuosittain rikoksesta syytettyjen nuorten, eli 15–20-vuotiaiden, lukumäärä on laskenut viimeisen kymmenen vuoden aikana.¹¹⁰ Suomessa rikoksesta epäiltyjen 15–20-vuotiaiden lukumäärä laski vuosien 2011 ja 2019 välillä yli 10 000 henkilöllä.¹¹¹ Nuorten rikollisuuden osalta kokonaissuunta on siis positiivisen laskusuuntainen sekä Ruotsissa että Suomessa. Lapsista ja nuorista uhreina ei ollut löydettävissä vertailukelpoisia tilastoja.

¹⁰⁶ ks. alaluku 4.2.8

¹⁰⁷ Tilastokeskus, taulukko: Tulokymmenysten ja sadannesosien tulo-osuudet (%), keskiarvot, mediaanit ja maksimit muuttujina Tiedot, Tulokymmenys tai fraktiiliryhmä ja Vuosi.

¹⁰⁸ ks. luku 2.1.2

¹⁰⁹ Karhu – Helpinen, Yle uutiset 28.11.2022.

¹¹⁰ ks. luku 2.1.3

¹¹¹ Haapakangas, Tilastokeskus, tieto ja trendit 19.11.2020.

Pääkaupunkiseutuja käsittelevät puheenvuorot käsittelevät nimenomaan rikollisuutta ja jengiytymistä pääkaupunkiseudulla. Alaluvussa 4.2.8 selostetuvin tavoin Ruotsissa 14,4 % rikosilmoituksista tuli Tukholmasta, vaikka tukholmalaiset edustavat vain 9,43 %:ia Ruotsin väestöstä. Suomessa puolestaan viranomaisten tietoon tulleesta rikollisuudesta 25 % tuli pääkaupunkiseudulta, vaikka väestöllisesti pääkaupunkiseutu edustaa vain 21 % väestöstä. Pääkaupunkiseuduilla korostuvan rikollisuuden suhteen Suomen tilanne on siis hyvin samanlainen kuin Ruotsin. Edellä selostetun mukaisesti Suomen eikä siten Suomen pääkaupunkiseudun jengiytymistilanteesta ole löydettävissä tilastoa.

Talousargumentaation nojasi vahvasti maahanmuuttoon ja sen vaikutuksiin valtion talouteen. Tällaisia vaikutuksia ei ole mielekäästä avata vain pintaraapaisunomaisesti, vaan talousvaikutusten vertailu vaatisi oman tutkielmansa selkeine tutkimuskriteeristöineen.

Kokonaisuudessaan Ruotsin tien osatekijöitä yksittäin tarkastellen vaikuttaisi, että kehityskulut Suomessa ovat monilta osin samansuuntaisia kuin Ruotsissa. Kehityskulut kasvavat kuitenkin prosentuaalisesti hitaammin. Jos tie vertausta soveltaisi laajemmin, voisi Suomen kielikuvallisesti ajatella ajavan samaa tietä, mutta huomattavasti jäljessä ja hitaammalla nopeudella. Sen selvittäminen, ovatko muutkin pohjoismaat, muu Eurooppa tai peräti koko läntinen maailma samalla tiellä ja millä nopeuksin, kaipaisi pro gradu -tutkielmaa merkittävästi laajempaa kansainvälistä tutkimusta.

5.2 Ruotsin tie ja toiseuttaminen

Yhteiskunnallinen ilmiö ei ole vain osatekijöidensä summa, vaan se muotoutuu osatekijöidensä ja niiden keskinäisen vuorovaikutuksen kautta. Yhteiskunnallista ilmiötä ei siten tule käsitellä vain arvioimalla sen yksittäisiä osatekijöitä, vaan ilmiötä tulee lähestyä kokonaisuutena. Ruotsin tielle annetun merkityksen ymmärtämiseksi on syytä tarkastella eduskuntakeskusteluissa luotua Ruotsin tietä vielä laajemmin pelkkien teemojen tai teemoja koskevien tilastojen tarkastelun sijaan kokonaisuutena. Kun Ruotsin tiehen liitetyt teemat ja kansallisesti teemojen valossa vallitseva tilanne ovat tiedossa voidaan Ruotsin tietä tarkastella yhteiskunnallisia teorioita ja tutkimuksia vasten.

Aiemmin tämän tutkielman luvussa 2.2.1 avattiin lyhyesti yhteiskuntatieteistä tuttua toiseuttamisen (*othering*) käsitettä. Toiseuttaminen on jonkun tekemistä toiseksi eli erilliseksi

muista. Toiseus on puolestaan johdettu sanasta toinen ja tarkoittaa toisena olemista.¹¹² Toiseuttamisessa valtaa pitävä ryhmä tai enemmistö eristää leimaavin erilaisuuteen perustuvien puheiden itsestään jonkin yksilön tai ryhmän. Käytännössä leimaava, todellisiin tai kuviteltuihin eroavaisuuksiin pohjaava puhe luo mahdollisuuden syrjintään. Tämän tutkielman yksittäisistä yläteemoista havaitsin toiseuttamista maahanmuuton sekä laittoman toiminnan yläteemojen yhteydessä.

Toiseuttamista ovat käsitelleet myös muun muassa Patrick Williams ja Becky Clarke artikkelissaan *The Black Criminal Other as an Object of Social Control*.¹¹³ Artikkelissa keskitytään erityisesti etniseen toiseuttamiseen. Toiseuttaminen nähdään artikkelissa moraalisesti ylväämpien arvojen liittämisenä tiettyihin ryhmiin, kuten kaukasialaisiin. Artikkelin lähtöolettamana on, että valtio on omaksunut jengin käsitteen ideologisena välineenä, jonka avulla etnisesti muut kuin kaukasialaiset voidaan kriminalisoida.

Williams ja Clarke esittelevät artikkelissaan muun muassa vuonna 2011 Englannissa alkanutta huolta levottomuuksista, jota vastoin tutkittua tietoa alettiin käsitellä niin mediassa, politiikassa, ajatushautomoissa kuin akateemisissa piireissäkin ”jengiongelmanana”.¹¹⁴ Poliitikassa ja mediassa levottomuuksien juurisyynä nähtiin tummaihoisten alakulttuurit, jotka miellettiin rikollisiksi sekä auktoriteettivastaisiksi. Vaikka myöhemmin myönnettiinkin hallitustasolta alkaen, ettei levottomuuksien taustalla sinänsä ollut ”jengiongelman”, päädyttiin silti luomaan jengien ja nuorisoväkivallan vastainen ohjelma, joka nojasi näkemykseen, että jengit ovat nuorisoväkivallan syy. Myöhemmissä tutkimuksissa havaittiin vielä lisäksi, että siinä missä kaukasialaisten tekemät rikokset kirjataan väkivallanteoiksi, etnisiin vähemmistöihin kuuluvien tekemät rikokset kirjattiin jengirikollisuuteen liittyviksi. Williamsin ja Clarcken artikkelia vasten peilaten on siis tulkittavissa, että julkisessa keskustelussa nuorisorikollisuus saatetaan alkaa mieltää jengirikollisuudeksi, kun etnisiin vähemmistöihin kuuluvien määrä nuorisoporukassa kasvaa. Artikkelin peräänkuuluttaakin median, poliitikkojen ja akateemisten piirien vastuuta puhetoivoistaan ja sanavalinnoistaan.

¹¹² Eronen, 1999.

¹¹³ Williams & Clarke 2018

¹¹⁴ Williams & Clarke 2018, s.7

Samanlaista kehitystä voisi tulkita tapahtuneen myös kansallisessa Ruotsin tie -keskustelussa. Kun kansallisesti ryöstöistä ja henkirikoksista epäiltyjen määrä on edellisissä luvuissa selostetun mukaisesti kasvanut, on julkisessa keskustelussa herännyt huoli Ruotsin tiestä. Aiheesta käydyissä keskusteluissa puolestaan lähes 45 %:ssa Ruotsin tie liitettiin jengiytymiseen ja esimerkiksi kokoomus päätyi vastaamaan huoleen luomalla oman 10 kohtaisen toimenpidelistansa *Ruotsin tie ei ole meidän: Kokoomuksen 10 toimenpidettä jengirikollisuuden torjumiseksi*, jossa Ruotsin tie ja jengirikollisuus niputetaan saman otsikon alle. Innokkaimmin Ruotsin tiestä puhuttaessa viitattiin kuitenkin maahanmuuttoon, johon viitattiin peräti 74 %:ssa puheenvuoroista. Yhtymäkohdat herättävätkin pohtimaan, onko rikollisuuden kasvusta huolestuttaessa päädytty jälleen kohdistamaan huoli vain johonkin tiettyyn ryhmittymään ja ollaanko puheiden tasolla luomassa mielikuvaa siitä, että tämä *toinen* ryhmittymä on yksin rikollisuuden kasvun taustalla sekä että tällä *toisella* ryhmittymällä on tapana järjestäytyä jengeiksi ja siksi rikollisuus kasvaa.

Toiseuttamista on käsitellyt myös Hille Koskela, joka liittää toiseuttamisen osaksi ensimmäistä turvallisuuden paradoksiaan. Turvallisuuden paradokseilla Koskela pyrkii havainnollistamaan millaisia muutoksia turvallisuuden lisäämisen tavoittelu voi aiheuttaa. Ensimmäisen paradoksin keskiössä on Koskelan havainto siitä, että pelko kääntyy helposti vihaksi, jonka kohde mielletään vaaralliseksi *toiseksi*. Näin turvallisuuden tavoittelu voi keskustelussa saada muodon, jossa turvallisuutta uhkaavasta tahosta päädytään puhumaan toiseuttaen.¹¹⁵

Ruotsin tielle annettu merkitys kokonaisuutena näyttäytyy mielenkiintoisessa valossa, kun sitä peilaa Koskelan paradoksiin. Ensinnäkin aineiston Ruotsin tie -puheenvuoroja esitettiin luvussa 4.1.2 kuvailluin tavoin toiseksi eniten asiakohdan 4. *Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta* alla.¹¹⁶ Tämä viittaa siihen, että puheenvuoroissa Ruotsin tien koettiin kytkeytyvän sisäiseen turvallisuuteen.

Toisekseen havaittujen teemojen voi huomata heijastelevan huolta turvallisuustilanteesta. Laittoman toiminnan yläteema oli teemoista toiseksi viitatuin. Vaikka laittomasta toiminnasta voidaan keskustella myös positiivisessa sävyssä, esimerkiksi kertoen, kuinka laitton toiminta on vähentynyt ja turvallisuustilanne parantunut, ei tästä ollut kyse aineiston puheenvuoroissa.

¹¹⁵ Koskela 2009, s.17–18 ja s. 68–69.

¹¹⁶ eniten puheenvuoroja esitettiin asiakohdan 5. *Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista* alla.

Laitonta toimintaa käsittelevissä puheenvuoroissa käsiteltiin laitonta toimintaa nimenomaan turvallisuusuhkana. Huomionarvoista on myös se, että sekä jengiytymisestä että pääkaupunkiseutua käsittelevistä puheenvuoroista selkeä enemmistö käsitteli myös laitonta toimintaa. Näin siis myös nämä puheenvuorot kietoutuivat loppupeleissä osaksi turvallisuustilannekeskustelua.

Samanlaisia juurisyiltään turvallisuuteen nojaavia puheenvuoroja esitettiin eriytymisen ja lasten ja nuorten yläteeman alla. Eriytymisen alateemassa *varjoyhteiskunnat* nähtiin varjoyhteiskunnat aineiston puheenvuoroissa turvallisuusuhkana ja niitä kuvailtiin muun muassa poliisin ”*no-go-alueiksi*” (P10, PS). Lasten ja nuorten yläteemasta oli puolestaan erotettavissa oma alateemansa *lapset ja nuoret uhreina*, johon viitattiin peräti 12 % aineiston puheenvuoroista. Näissä puheenvuoroissa kannettiin huolta lapsista ja nuorista ja heidän turvallisuutensa koettiin olevan vaarassa.

Vaikka Koskelan mukaan turvallisuuden tavoittelu vain *voi* johtaa turvallisuusparadoksiin, on havainto turvallisuuden tavoittelun keskeisyydestä aineiston Ruotsin tie -keskustelussa painava. Koskelan paradoksin avulla voidaan havaita, kuinka syvälle turvallisuuden tavoittelun juurakkoon kietoutuva Ruotsin tie -keskustelu, sen selkeimpien maahanmuuttokeskusteluun liittyvien toiseuttamislähtökohtiensa ohella, voi luoda mahdollisuuden toiseuttamiselle laajemmassa mittakaavassa. Toisin sanoen Ruotsin tie -keskustelu nyt havaitussa eduskunnassa esitetystä merkityssisällössään voi samanlaisena jatkuessaan johtaa laajamittaisempaan toiseuttamispuheeseen. Ottaen huomioon havaitut teemat ja niiden myötä piirtyvän kuvan siitä, miten laaja-alaisesta ilmiöstä Ruotsin tie -puheessa onkaan kysymys, on havainto toiseuttamispuheen mahdollisuudesta syytä ottaa vakavasti.

5.3 Ruotsin tie ja moraalipaniikki

Ruotsin tie ja edellä havaittu sille annettu merkitys viittausyhteyksineen eduskuntakeskusteluissa näyttäytyvät tilastoja ja toiseuttamispohdintaakin kiehtovammassa valossa, kun niitä peilaa Stanley Cohenin vuoden 1971 teoksessaan *Folk Devils and Moral Panics* esittelemään moraalipaniikkiteoriaan. Moraalipaniikilla tarkoitetaan luvussa 2.2.1 selostetuvin tavoin jossakin yhteisössä tai yhteiskunnassa syntynyttä ylimitoitettua huolta siitä, että jokin tietty teko tai ilmiö uhkaa yhteiskunnallista järjestystä. Moraalipaniikin synnyssä ovat usein mukana media, poliitikot, yhteiskunnan oikeamieliseksi mielletyt ja muut asiantuntijat. Paniikin kohde voi olla aidosti vähäpätöinen tai vaihtoehtoisesti jokin pitkään yhteiskuntaa

vaivannut ongelma, joka saa yhtäkkiä ylimitoitettun määrän huomiota. Toisinaan moraalipaniikit laantuvat itsestään, mutta ne voivat johtaa jopa sosiaalipoliittisiin tai lainsäädännöllisiin muutoksiin.¹¹⁷

Teoksessa Cohen listaa moraalipaniikin viisi vaihetta: 1) teko tai ilmiö, joka uhkaa yhteiskunnallista järjestystä; 2) media vahvistaa uhkaa esittämällä ilmiön tai teon yksinkertaistetussa valossa vahvistaen ennakkoluuloja ja lietsoen vastakkainasettelua; 3) kollektiivinen huoli kasvaa median uutisoinnin takia; 4) yhteiskunnallisesti korkea-arvoiset tahot, kuten poliitikot ja asiantuntijat esittävät näkemyksensä uhasta ja sen ratkaisusta. Ratkaisuja voivat olla esimerkiksi sosiaalipoliittiset ja lainsäädännölliset muutokset; 5) moraalipaniikki katoaa, heikentyy tai tulee näkyvämmäksi.

Moraalipaniikkiteoriaa vasten verratessa eduskuntakeskusteluiden Ruotsin tie vaikuttaa perinteiseltä moraalipaniikilta. Cohenin ensimmäisen vaiheen mukaisesti on ensin ilmennyt ilmiö, Ruotsin tie, jonka on koettu uhkaavan yhteiskunnallista järjestystä. Ilmiön tarkkaa alkamisajankohtaa on vaikea määritellä, mutta luvussa 2 selostetuvin tavoin vuoden 2020 loppupuolelta alkaen termillä alettiin viitata kuitenkin yhä enenevässä määrin termin perinteisen kulkuväylään viittaavan merkityksen sijaan, tietäytyypiseen Ruotsissa tapahtuneeseen negatiiviseksi miellettyyn kehityskulkuun, jonka ei haluttu tapahtuvan Suomessa. Tämä on havaittavissa muun muassa Google-hakukoneen avulla. Kun hakukoneeseen syöttää ”Ruotsin tie” -hakusanan alkaa se tuottaa vuoden 2020 loppupuolelta alkaen yhä yhteneväisempiä hakuosumia.

Tämän jälkeen keskustelu ilmiöstä, Ruotsin tiestä, on ottanut toden teolla tulta alleen median tarttuessa Ruotsin tiehen ahnaasti vuoden 2020 syksystä alkaen. Mediassa on nähty otsikoita kuten ”*Ruotsalaiset Suomen katujengeistä: Älkää tehkö näitä virheitä*”,¹¹⁸ ”*Maahanmuuttajien kanssa vältettävä Ruotsin virheet*”¹¹⁹ sekä ”*Onko Ruotsin katujengiväkivalta nyt todellisuutta Suomessakin? Rikospoliisin johtaja: "On tässä ihan samoja piirteitä"*”¹²⁰. Mediauutisointi on yksinkertaistanut Ruotsin tietä ja vahvistanut ennakkoluuloja Ruotsin tien ympärillä. Tämän

¹¹⁷ Cohen 2011, s.1–2.

¹¹⁸ Alentola, Iltalehti 31.10.2022.

¹¹⁹ Maahanmuuttajien kanssa vältettävä Ruotsin virheet, Kauppalehti 14.10.2022.

¹²⁰ Onko Ruotsin katujengiväkivalta nyt todellisuutta Suomessakin? Rikospoliisin johtaja: "On tässä ihan samoja piirteitä", MTV uutiset 8.2.2022.

myötä myös moraalipaniikkiteorian kolmas vaihe toteutui ja kollektiivinen huoli Ruotsin tiestä alkoi kasvaa.

Huolen myötä poliitikkojen ja asiantuntijoiden kannanottoja alkoi esiintyä. Vihreiden sisäministeri Maria Ohisalo teki vuoden 2020 syksyllä Twitter-palvelussa viidentoista julkaisun sarjan, jossa kritisoi perussuomalaisten puheenjohtaja Jussi Halla-ahon väitettä siitä, että Suomi olisi Ruotsin tiellä. Ne, joilta julkaisut Twitterissä menivät ohitse, saivat tiedon julkaisuista viimeistään median välityksellä.¹²¹ Yksittäisten poliitikkojen sosiaalisen median julkaisujen ohella myös poliisi, asiantuntijat ja akateemikot osallistuivat julkiseen keskusteluun Ruotsin tiestä.¹²²

Kolmannen vaiheen selkein tutkittu ilmentymä on kuitenkin tämän tutkielma aineisto. Syksyjen 2020 ja 2022 välillä esitettiin eduskunnassa ainakin¹²³ 82 Ruotsin tiehen viittaavaa puheenvuoroa. Jo pelkästään puheenvuorojen lukumäärän itsessään voisi tulkita ilmentävän sitä, kuinka selvästi huoli ilmiöstä aikavälillä kasvoi.

Aineisto heijastelee myös sitä, kuinka kyseessä on nimenomaan huoli. Aineistosta yläteemojen kautta havaitusta Ruotsin tielle annetusta kokonaismerkityksestä voidaan havaita, että Ruotsin tiessä on kyse huolesta. Yläteemoja, maahanmuuttoa, laitonta toimintaa, eriytymistä, jengiytymistä, lapsia ja nuoria, pääkaupunkiseutua ja taloutta, käsitellään aineiston puheenvuoroissa huolen kautta. Tämä on havaittavissa jo yläteemojen nimistä; maahanmuutossa ollaan huolissaan maahanmuuton vaikutuksista yhteiskuntaan, laittomassa toiminnassa rikollisuuden kasvusta, eriytymisessä eriytymisestä, jengiytymisessä jengeistä, lapsissa ja nuorissa lasten ja nuorten liittymisestä edellä mainittuihin sekä heidän asemastaan uhreina, pääkaupunkiseuduissa pääkaupunkiseutujen asemasta edellä mainittujen keskittyminä

¹²¹ Iltasanomat uutisoi aiheesta 12.11.2020 otsikolla Sisäministeri tykitti 15 twiittiä – Ohisalon mukaan Halla-ahon väite Suomen ajautumisesta Ruotsin tielle ”ei yksinkertaisesti pidä paikkaansa”. Waris, Iltasanomat 12.11.2020.

¹²² mm. MTV Ruotsissa: Jengitaistelut, huumekauppa ja katuväkivalta riivaavat Ruotsia – tällaiset ovat Ruotsin poliisin neuvot, ettei sama tapahtuisi Suomessa, MTV Uutiset 12.3.2020, Onko Suomi ”Ruotsin tiellä” nuorisoväkivallassa? Ei tutkimustiedon mukaan – Tutkija: ”Järkevällä yhteiskunta- ja nuorisopolitiikalla on aina pystytty reagoimaan”, Talouselämä 14.11.2020 ja Taleva, Iltalehti 21.4.2022.

¹²³ Tämän tutkielman aineisto on rajattu 82 puheenvuoroon. Toinen tutkija olisi saattanut eri kriteerien avulla rajatessa päätyä eriävään näkemykseen siitä, mitkä kaikki kyseisellä aikavälillä esitetyistä puheenvuoroista käsitelivät Ruotsin tietä.

ja taloudessa edellä mainittujen, erityisesti maahanmuuton, vaikutuksista talouteen. Tämä huolien vyyhti asettui kattotermin Ruotsin tie alle ja muodosti merkityssisällön aineistossa käsitellylle Ruotsin tielle.

Toisaalta vaikka aineistossa oli runsaasti puheenvuoroja ja vaikka puheenvuoroista havaitut yläteemat olivat selvästi huolella värittyneitä, ei huolen lopulta ehkä kuitenkaan voida tulkita olevan ainakaan aineiston puheenvuorojen kontekstissa kollektiivista. Luvussa 4.1.1 havaitsin kuinka 87 % puheenvuoroista esitettiin oppositiopuolueista sekä kuinka 79 % puheenvuoroista esitettiin kahden puolueen, perussuomalaisten ja kokoomuksen toimesta sekä kuinka 55 % aineiston puheenvuoroista olivat yksinään perussuomalaisten kansanedustajien esittämiä. Näiden prosenttiosuuksien valossa on haastavaa puhua ainakaan koko eduskuntaa koskevasta *kollektiivisesta* huolesta. Huolen voisi luonnehtia olevan kollektiivinen vain perussuomalaisten tai mahdollisesti perussuomalaisten ja kokoomuksen sisällä.

Moraalipaniikkiteorian neljännessä vaiheessa yhteiskunnallisesti korkea-arvoset tahot, kuten poliitikot ja asiantuntijat esittävät näkemyksensä uhasta ja sen ratkaisusta. Ratkaisuja voivat olla esimerkiksi sosiaalipoliittiset ja lainsäädännölliset muutokset. Aineiston Ruotsin tie -puheenvuoroissa oli nähtävissä, kuinka poliitikot esittivät näkemyksiään uhasta eli Ruotsin tiestä. Luvussa 4.2.2 esitetyin tavoin oli havaittavissa, että perussuomalaiset esittivät yläteemoittain jaoteltuna merkittävän osuuden taloutta, maahanmuuttoa ja pääkaupunkiseutua käsittelevistä puheenvuoroista, ja kokoomus puolestaan esitti erityisen paljon lapsia ja nuoria ja jengiytymistä käsittelevistä puheenvuoroista. Kristillisdemokraatit sen sijaan esittivät erityisen paljon jengiytymistä käsittelevistä puheenvuoroista ja ministerit taas painottivat puheenvuoroissaan lapsia ja nuoria sekä pääkaupunkiseutua. Vaikka aineistosta oli siis havaittavissa seitsemän yläteemaa, eri esittäjäryhmittymät viittasivat kuitenkin eri teemoihin eri painotuksin. Nimenomaan näkemysten esittelyksi, yhteisesti ymmärretyn yksiselitteisen ilmiön ratkaisuehdotusten etsimisen sijaan, aineisto on tulkittavissa, koska näkemykset Ruotsin tien merkityksestä erosivat osin niin vahvasti.

Eduskuntakeskustelujen eli poliitikkojen osalta on vaikea mieltää, että Ruotsin tie -keskustelu sopisi, ainakaan täysimittaisesti, moraalipaniikkiteorian neljänteen vaiheeseen. Aineiston puheenvuoroissa Ruotsin tietä käsiteltiin pääsääntöisesti huolena ja esille nostamisen arvoisena asiana, mutta ei niinkään selkeiden konkreettisten ratkaisuehdotusten kautta. Tätä selittänee pitkälti se, että aineistosta, jossa eri puhujien painotukset erosivat osin niin vahvasti, on haastava löytää selkeitä aineiston tarkastelussa yläteematasolle nousevia ratkaisuehdotuksia.

Joitain ratkaisuehdotuksia yhteiskunnallisesti on kuitenkin jo esitetty, sillä esimerkiksi Kokoomus julkaisi helmikuussa 2022 aineistossakin viitatus oman toimenpidelistansa Ruotsin tiehen puuttumiseksi *Ruotsin tie ei ole meidän: Kokoomuksen 10 toimenpidettä jengirikollisuuden torjumiseksi*. Toimenpidelista sisältää ehdotuksia niin sosiaalipoliittisiksi kuin lainsäädännöllisiksi muutoksiksi. Aineistossa tehtiin viittauksia asiantuntijoihin¹²⁴, mutta laajamittainen asiantuntijataso näkemys Ruotsin tiestä ja sen ratkaisusta puuttuu edelleen. Asiantuntijalausuntoja aiheesta on jo toki saatu, mutta vakavasti Ruotsin tiehen ei ole vielä tartuttu. Lainsäädäntöä tai sosiaalipoliittisia muutoksia Ruotsin tien vuoksi ei ole esimerkiksi vielä toteutettu. Neljännen vaiheen ei siis voida luonnehtia täyttyneen vielä ainakaan täysimääräisesti. Se, tuleeko Ruotsin tie muodostumaan perinteiseksi moraalipaniikin ilmentymäksi, on siis vielä varmistumatta.

Viides Cohenin moraalipaniikin vaiheista olisi huolen laantumisen tai näkyvämmäksi tuleminen. Tähän vaiheeseen ei olla ainakaan vielä päästy. Tarkastelujakson aineisto osoittaa, ettei huoli ole ainakaan tarkastelujakson aikana selvästi laantunut, vaan Ruotsin tietä käsitteleviä puheenvuoroja esitettiin koko kahden vuoden mittaisen tarkastelujakson ajan. Aineisto antaa enemmänkin viitteitä päinvastaisesta, luvussa 4.1.2 selostetuun tavoin lähes kaksi kolmasosaa aineiston puheenvuoroista esitettiin tarkastelujakson jälkimmäisellä puoliskolla. Keskustelu Ruotsin tiestä on siis ainakin eduskunnassa lisääntynyt 9.9.202-9.9.2022 välisenä aikana selvästi.

Cohenin moraalipaniikin vaiheita vasten peilaten Ruotsin tie- keskustelu eduskuntakontekstissa vaikuttaa monilta osin etenevän juuri moraalipaniikin vaiheiden mukaisesti. Vielä vahvempia yhteneväisyyksiä moraalipaniikkiin Ruotsin tie -keskustelussa on havaittavissa, kun sitä verrataan moraalipaniikkiin tutkimuksissaan keskittyneiden Erich Gooden ja Nachman Ben-Yehudan vuoden 1996 teoksessaan *Moral Panics: The Social Construction of Deviance* tiivistämiin moraalipaniikin kriteereihin. Gooden ja Ben-Yehudan mukaan moraalipaniikki on tunnistettavissa seuraavien viiden kriteerin avulla: 1) on noussut suuri huoli jostakin todellisesta tai oletetusta uhasta; 2) tämän uhan oletettua aiheuttajaa kohtaan esiintyy vihamielisyyttä; 3) yhteiskunnassa tai sen osa-alueella vallitsee tietyn tasoinen yhteisymmärrys uhan todenperäisyydestä ja uhan aiheuttajasta; 4) huoli uhasta on suhteettoman suuri verrattessa sitä

¹²⁴ esim. ja ”meidän asiantuntijamme kertovat, kuinka vaikkapa sekoittavalla asuntopolitiikalla on onnistuttu ehkäisemään alueiden välistä eriarvoistumista” (P11, Ministeri).

todennettavissa olevaan uhkaan; 5) huoli on epävakaa/ailahteleva, se nousee yllättäen ja haihtuu usein itsestään kuukausien tai muutaman vuoden saatossa.

Gooden ja Ben-Yehudan kriteeristöä vasten tarkastellen keskustelu Ruotsin tiestä on täyttänyt kriteerin yksi. Eduskunnassa on herännyt huoli todellisesta tai oletetusta uhasta, jota kuvastaa esitettyjen puheenvuorojen lukumäärä. Toisaalta Gooden ja Ben-Yehudan kriteeristössä viitataan suureen huoleen. Edellä selostetuin tavoin aineiston Ruotsin tie -puheenvuoroista selkeän enemmistön esittivät kaksi puoluetta, perusuomalaiset ja kokoomus. Näin ollen voitaisiin tulkita, että huoli itsessään ei ole eduskunnan kokonaiskontekstissa suuri, mutta huoli on näiden kahden puolueen sisällä suuri¹²⁵.

Kriteerin kaksi mukaan uhan oletettua aiheuttajaa kohtaan tulisi esiintyä vihamielisyyttä. Aineiston ja siitä tehdyn teemoittelun sekä puheenvuorojen esittäjien tarkastelun valossa ei ole mahdollista ottaa kantaa siihen, esiintyykö uhan aiheuttajaa kohtaan vihamielisyyttä. Tätä pohdintaa haankaloittaa lähtökohtaisesti se, että Ruotsin tien merkityssisältö painottui hieman eri tavoin puheenvuorojen esittäjäryhmittymien kesken. Kun käsitys Ruotsin tien merkityssisällön painotuksista vaihtelee aineistossa, ei aineisto myöskään voida havaita selkää uhan aiheuttajaa ja siten sitä, osoitetaanko uhan aiheuttajaa kohtaan vihamielisyyttä. Joitain johtopäätöksiä voidaan kuitenkin tehdä siitä, että kokonaisuudessaan eduskuntakeskusteluiden Ruotsin tien merkitys oli ensisijaisesti maahanmuutossa ja toissijaisesti laittomassa toiminnassa. Jos nämä kaksi, maahanmuutto ja laitton toiminta, mielletäisiin uhan aiheuttajiksi, voitaisiin tulkita kriteerin kaksi täytyneen. Maahanmuuttovastaista argumentaatiota, joka oli tulkittavissa jopa vihamieliseksi, oli aineistossa runsaasti. Yleisesti myös laitonta toimintaa paheksutaan ja tämä kävi ilmi myös eduskuntakeskusteluissa.

Kolmannen kriteeri mukaan yhteiskunnassa tulisi vallita tietyn tasoinen yhteisymmärrys uhan todenperäisyydestä ja uhan aiheuttajasta. Eduskunnassa tarkastelujaksolla esitettyjen Ruotsin tie -puheenvuorojen näkökulmasta kriteerin ei voida tulkita täysin täytyneen, koska Ruotsin tien merkityssisältö painottui hieman eri tavoin puheenvuorojen esittäjäryhmittymästä riippuen, jonka vuoksi uhan aiheuttajasta ei voitane tulkita vallitsevan yhteisymmärrystä. Toisaalta Gooden ja Ben-Yehuda listaavat kriteeristöksi nimenomaan *tietyn tason* yhteisymmärryksen. Koska aineistosta oli kuitenkin löydettävissä selkeät seitsemän yläteemaan, on tulkittavissa, että

¹²⁵ks. tarkemmin tästä huolesta luku 4.1.1

Ruotsin tiestä esitetyissä puheenvuoroissa oli tietyn tasoinen yhteisymmärrys Ruotsin tien merkityksestä sekä siten myös uhan aiheuttajasta.

Neljännän kriteerin mukaan huolen uhasta on oltava suhteettoman suuri verrattaessa sitä todennettavissa olevaan uhkaan. Verratessa eduskunnassa aiheesta käytyä keskustelua ja siinä havaittuja keskustelun painopisteitä, eli yläteemoja, tässä yläluvussa aiemmin selostamiini reaaliin tilastollisiin muutoksiin Suomessa ja Ruotsissa, voidaan havaita, että huoli Suomen olemisesta Ruotsin tiellä on suhteettoman suuri. Todennettavissa oleva uhka ei vastaa täysimääräisesti niitä huolia, joita aineiston keskusteluissa esitettiin.

Viidennen kriteerin mukaan huolen tulisi olla epävakaa tai ailahtelevaa ja sen tulisi nousta yllättäen ja haihtua itsestään kuukausien tai muutaman vuoden saatossa. Suomessa huolen Ruotsin tiestä voisi tulkita nousseen keskusteluun yllättäen aiemmin selostetun mukaisesti Ruotsin pääministerin 9.9.2020 haastattelussa esittämän kannanoton siivittämänä. Näkemystä siitä, että huoli nousi yllättäen, tukee myös esimerkiksi se, että Googlen hakukoneeseen syöttäessä ”Ruotsin tie” -hakusanan alkaa se tuottaa vuoden 2020 loppupuolelta alkaen yhä yhteneväisempiä hakuosumia. Ruotsin tie keskustelun voisi siis tulkita nousseen yllättäen. Tätä tukee myös tarkastelujakson aineisto, josta oli havaittavissa, että Ruotsin tie -puheenvuorojen lukumäärä lisääntyi tarkastelujakson loppupuoliskolla.

Toisaalta Ruotsin tie -keskustelu on jatkunut nyt jo suhteellisen kauan: huoli Ruotsin tiestä on ollut läsnä eduskuntakeskustelussa jo ainakin koko tarkastelujakson eli kahden vuoden ajan. Huoli ei siis Gooden ja Ben-Yehudan viidennen kriteerin mukaisesti vaikuta olevan haihtumassa. Viidennen kriteerin täytyminen Ruotsin tien kohdalla riippuu siis pitkälti siitä, jatkuuko keskustelu aiheesta vielä kauan.

Vaiheiden ja kriteeristön ohella Ruotsin tien saa vaikuttamaan moraalipaniikilta se, että Ruotsin tiessä niin paljon huolta kannetaan nimenomaan nuorista. Lapsiin ja nuoriin viitattiin 45 % tarkastelujaksolla esitetyistä Ruotsin tietä koskevista puheenvuoroista. Cohenin mukaan moraalipaniikkia on historian saatossa kohdistettu toistuvasti juuri nuorisoon. Moraalipaniikki on kohdistettu sellaisiin nuorisoryhmittymiin, joiden käytös mielletään poikkeavaksi, rikolliseksi tai väkivaltaiseksi. Tällaisia moraalipaniikin kohteina olleita ryhmittymiä ovat olleet historiassa esimerkiksi *tedit*, *rokkarit*, *skin headit* ja *hipit*. Moraalipaniikin kohteina olleiden ryhmittymien syntymä on kulkenut pääsääntöisesti rinta rinnan jonkin suuremman yhteiskunnallisen muutoksen kanssa. Tällaisia ryhmittymiä on tavattu käsitellä mediassa ja

julkisessa keskustelussa ikään kuin julkisena omaisuutena sekä jonakin sellaisena kansallisena vihollisena, jonka kautta voidaan peilata sitä, millaisia muiden ei ainakaan tulisi olla.¹²⁶

Edellä mainittua vasten ei voida olla pohtimatta, voiko Ruotsin tie -ilmiön taustalla olla ainakin osittain huoli uudenlaisen nuorisokulttuurin syntymisestä. Elämmekö mahdollisesti parasta aikaa suurempaa yhteiskunnallista muutokautta, joka on synnyttämässä uudenlaisen, poikkeavan ja mahdollisesti rikollisen nuorisokulttuurin? Cohenin tulkintaa mukaillen julkinen keskustelu Ruotsin tiestä on painottunut nimenomaan siihen, millainen yhteiskuntamme ei ainakaan tulisi olla. Toisaalta lapset ja nuoret olivat vasta aineiston viidenneksi viitatuin havaituista yläteemoista. Näin ollen lasten ja nuorten yläteeman osuuteen osana mahdollista moraalipaniikkia ei tule nojata kyseenalaistamatta, mutta yläteemaan merkitys osana mahdollista moraalipaniikkiteoriapohdintaa tulee huomioida.

Kokonaisuudessaan aineistossa havaittu Ruotsin tie -ilmiö täyttää pääsääntöisesti moraalipaniikkiteorian vaiheet ja kriteeristön. Näkemystä Ruotsin tiestä moraalipaniikkina tukee myös se, että lasten ja nuorten yläteema nousi aineistosta esille omana yläteemanaan. Kun huomion Ruotsin tie -keskustelun moraalipaniikinomaisuudesta yhdistää alaluvussa 4.1.1 tehtyyn havaintoon siitä, että yli puolet eduskunnassa esitetyistä Ruotsin tietä käsittelevistä puheenvuoroista oli yhden puolueen esittämiä, sekä siihen, etteivät kehityskulut Suomessa tilastojen valossa prosentuaalisesti tarkastellen vaikuta kasvutahdiltaan noudattavan Ruotsin kehityskulkuja, ei Ruotsin tie, sille eduskuntapuheenvuoroissa annettussa merkityksessään, vaikuta todelliselta yhteiskunnallista puuttumista vaativalta kehityssuunnalta.

¹²⁶ Cohen 2011, s.2.

6 Johtopäätökset

Tämä tutkimus pyrki selvittämään minkälainen merkityssisältö eduskunnassa esitetyissä puheenvuoroissa syksyn 2020 ja 2022 välillä annettiin Ruotsin tielle ja taustoittavasti tutkimuksessa tarkasteltiin sitä, ketkä Ruotsin tiehen viittasivat ja missä yhteyksissä sekä vertailtiin sitä, miten Ruotsin tielle annettu merkitys suhteutuu tilastoihin, tutkimuksiin sekä moraalipaniikkiin. Eduskunnan puheenvuoroissa Ruotsin tielle annettua merkityssisältöä pyrittiin selvittämään eduskunnan pöytäkirjoista koostuvan 82 puheenvuoroa sisältävän aineiston avulla. Aineistoa lähestyttiin muun muassa teemoittelun avulla, jolloin aineistosta havaittiin seitsemän yläteemaa, joista suurin osa oli jaettavissa vielä alateemoihin.

Havaitut yläteemat olivat yleisyysjärjestyksessä maahanmuutto, laitton toiminta, eriytymien, jengiytyminen, lapset ja nuoret, pääkaupunkiseutu sekä talous. Teemoista ensimmäiseen kolmeen viitattiin yli puolissa kaikista aineiston puheenvuoroista. Jälkimmäiset teemat kietoutuivat vahvasti kolmeen ensimmäiseen teemaan: jengiytymistä käsittelevissä puheenvuoroissa viitattiin pääsääntöisesti myös laittomaan toimintaan, lapsia ja nuoria käsittelevistä puheenvuoroista nuoria käsittelevät puheenvuorot tekivät yhtä poikkeusta lukuun ottamatta viittauksen laittomaan toimintaan, pääkaupunkiseutua käsittelevissä puheenvuoroissa käsiteltiin muun muassa koulujen etnistä eriytymistä ja laitonta toimintaa sekä taloudesta puhuttaessa viitattiin yli puolessa puheenvuoroista maahanmuuton yläteemaan.

Teemoittelussa havaitun merkityssisällön voisi siis luonnehtia painottuvan kolmeen ensimmäiseen teemaan, koska myös jälkimmäiset teemat kietoutuivat kolmeen ensimmäiseen niin vahvasti. Toisaalta kietoutuminen viittaa myös siihen, että kaikki seitsemän teemaa ovat olennainen osa Ruotsin tielle eduskuntapuheenvuoroissa annettua merkityssisältöä, sillä kaikkiin teemoihin on myös itsenäisesti viitattu niin aktiivisesti. Kaikkiin havaittuihin teemoihin viitattiin vähintään 24 % aineiston puheenvuoroista.

Taustoittavasti tutkimus tarkasteli sitä, ketkä Ruotsin tiehen viittasivat ja missä yhteyksissä. Puheenvuorot jakoutuivat siten, että niistä suurin osa esitettiin tarkastelujakson jälkimmäisellä puolikkaalla. Keskustelu Ruotsin tiestä siis lisääntyi tarkastelujaksolla. Puheenvuoroja esittivät yhteensä 45 eri kansanedustajaa tai ministeriä eli pelkästään muutaman henkilön toistuvasti esille tuomasta ilmiöstä ei voida puhua. Asiakohtien tarkastelu kuitenkin osoitti, että selkeä enemmistö Ruotsin tie -viittauksista tehtiin siten, että Ruotsin tiehen viitattiin vain yhden asiakohdan alla. Tämän voi tulkita viittaavan siihen, että Ruotsin tie ei pääsääntöisesti

kirvoittanut laajempaa keskustelua siitä huolimatta, että yksi puhuja nostikin Ruotsin tien yksittäisessä puheenvuorossaan esille. Ruotsin tie nostettiin siis pääsääntöisesti esille pistemäisesti, mutta eri puhujien toimesta.

Puheenvuorot jakautuivat esittäjäryhmittymien kesken epätasaisesti. Perussuomalaiset yksinään esittivät yli puolet aineiston puheenvuoroista ja kokoomuksen ja perussuomalaisten puheenvuorot yhteensä muodostivat 79 % aineiston puheenvuoroista. Minkään muun puolueen puheenvuorot eivät muodostaneet yli 5 % aineiston puheenvuoroista. Ruotsin tie -puheenvuoroja esittivät siis pääsääntöisesti kokoomuksen ja perussuomalaisten kansanedustajat. Näitä kansanedustajia oli kuitenkin useita ja esittivät pääsääntöisesti kukin yksittäisiä Ruotsin tiehen viittaavia puheenvuoroja.

Ensisilmäyksellä tilanne, jossa useat tiettyjen puolueiden edustajat nostavat toistuvasti samaa aihepiiriä esille, voi vaikuttaa puolueiden keskenään sopimalta strategialta. Ajatus strategiasta ei kuitenkaan vaikuta uskottavalta, kun viittauksia yläteemoihin vertaa esittäjäryhmittymien prosenttiosuuteen koko aineistossa esitetyistä puheenvuoroista. Tässä tarkastelussa oli havaittavissa, että esittäjäryhmittymät viittasivat eri yläteemoihin erilaisin painotuksin. Erityisesti tämä korostui nimenomaan perussuomalaisten ja kokoomuksen kesken. Perussuomalaisten puheenvuoroissa korostuivat talous, maahanmuutto ja pääkaupunkiseutu ja vähemmälle huomiolle jäivät puolestaan lapset ja nuoret sekä jengiytyminen. Täysin käänteisesti edellä mainittuun, esitti kokoomus puolestaan erityisen vähän maahanmuuttoa, pääkaupunkiseutua ja taloutta koskevia puheenvuoroja ja erityisen paljon lapsia ja nuoria ja jengiytymistä koskevista puheenvuoroista. Vaikka aineistossa Ruotsin tie -puheenvuoroja esitettiin siis yksittäin useiden eri perussuomalaisten ja kokoomuslaisten kansanedustajien toimesta, on tulkittavissa, että edellä mainitut puolueet viittasivat keskenään erilaisen merkityssisällön saavaan Ruotsin tiehen. Molemmat puolueet olivat siis innokkaita Ruotsin tien esille nostajia, mutta heidän Ruotsin teillään oli eri merkityssisältö.

Taustoittavasti tutkimuksessa tarkasteltiin myös sitä, miten Ruotsin tie suhteutui tilastoihin, tutkimuksiin ja moraalipaniikkiin. Ruotsin tielle annettua merkityssisältöä koskevia tilastoja ei ollut saatavilla täysin kattavasti ja esimerkiksi jengiytymistä ja talousvaikutuksia koskevien tilastojen arviointi jouduttiin rajaamaan tämän tutkielman ulkopuolelle. Nämä aiheet ja niiden suhde Ruotsin tiehen vaatisivat oman jatkotutkielmansa. Sen tilastokatkausten valossa, joka tämän tutkielman laajuudessa oli mahdollista toteuttaa, havaittiin, että Ruotsin tielle annettua merkityssisältöä koskevat tilastot tukivat näkemystä siitä, että Suomessa tapahtuu tällä hetkellä

samansuuntaisia kehityskulkuja kuin Ruotsissa on tapahtunut. Prosentuaalisesti nämä kehityskulut etenevät kuitenkin Suomessa Ruotsia hitaammin. Kansainvälistä jatkotutkimusta tarvittaisiin siitä, ovatko kehityskulut samansuuntaisia muissa pohjoismaissa, muualla Euroopassa tai peräti koko läntisessä maailmassa.

Ruotsin tielle annettua merkityssisältöä tarkasteltiin myös suhteessa toiseuttamiseen. Toiseuttamista havaittiin myös yksittäisten teemojen kohdalla, mutta erityisen mielenkiintoisessa valossa toiseuttaminen näyttäytyi suhteessa Ruotsin tielle annettuun merkitykseen kokonaisuutena. Ruotsin tielle -annetussa merkityssisällössä on silmiin pistäviä yhtäläisyyksiä aiemmassa tutkimusperinteessä havaittuihin yhteiskunnallisiin diskursseihin, joissa toiseuttamisen kautta julkinen keskustelu on muuttunut avoimen syrjiväksi. Ruotsin tie -keskustelu nyt havaitussa merkityssisällössään voi samanlaisena jatkuessaan johtaa laajamittaisempaan toiseuttamispuheeseen. Ottaen huomioon havaitut teemat ja niiden myötä piirtyvän kuvan siitä, miten laaja-alaisesta ilmiöstä Ruotsin tie -puheessa onkaan kysymys, on havainto toiseuttamispuheen mahdollisuudesta syytä ottaa vakavasti.

Kokonaismerkityssisältöä tarkasteltiin myös suhteessa moraalipaniikkiin. Aineistosta havaitussa merkityssisällössään Ruotsin tie täyttää pääsääntöisesti moraalipaniikkiteorian vaiheet ja kriteeristön. Ruotsin tie vaikuttaa siis yhteiskunnassa syntyneeltä ylimitoitetulta huolelta siitä, että jokin tietty ilmiö, Ruotsin tie, uhkaa yhteiskunnallista järjestystä. Huomioitava on toisaalta, että tutkimuksen tarkastelujakso oli vain kahden vuoden mittainen ja erityisesti moraalipaniikin neljännen ja viidennen vaiheen varmempi todentaminen olisi vaatinut pidempää tarkastelujaksoa. Ruotsin tien ja moraalipaniikin suhdetta tulisikin siis tarkastella uudestaan muutaman vuoden kuluttua. Tämän tarkastelun tueksi tulisi liittää myös tässä tutkielmassa havaittuja teemoja koskevat päivittyneet tilastotiedot, jotta tulokset olisivat mahdollisimman vertailukelpoisia.

Kun huomioi kaikki tässä tutkielmassa selvitetyt Ruotsin tielle annettua merkityssisältöä avaavat seikat, alkaa Ruotsin tielle annettu todellinen merkitys piirtyä. Suomalaisen eduskuntakeskustelun Ruotsin tie muodostuu pääasiassa kahden perinteisessä oikeisto-vasemmisto-jaottelussa oikealle sijoitettavan puolueen näkemyksestä siitä, että jotain sellaista huolestuttavaa on tapahtumassa, joka on jo tapahtunut Ruotsissa. Täysin tarkkarajaista jaettua näkemystä siitä, mikä tämä huolestuttava kehityskulku on, ei ole, mutta kehityskulku nivoutuu kuitenkin havaittujen yläteemojen ympärille.

Huoli siitä, että Suomessa on tapahtumassa jotain sellaista mitä on jo tapahtunut Ruotsissa, on tilastojen valossa kohtuuttoman suuri. Huoli vaikuttaa moraalipaniikilta ja monilta osin tästä huolesta puheenvuoroja esittäessä otetaan askelia toiseuttamista kohden. Kokonaisuudessaan huolelle, Ruotsin tielle, annettu merkityssisältö ei vaikuta perustellulta ja tämän sisältöisenä keskustelu Ruotsin tiestä voi johtaa lopputuloksiin, jotka eivät vastaa mahdollisiin todennettavissa oleviin ongelmiin. Ruotsin tie sille annetussa merkityksessään vaikuttaa ilmiöltä, joka on syntynyt jonkin toisen päämäärän kuin Ruotsin tiehen itseensä puuttumisen vuoksi. Ruotsin tien todellinen merkitys ei siis typistyne havaittuihin seitsemään yläteemaan eikä edes teemojen tilastojen, tutkimusten ja moraalipaniikin avulla muodostettuun kokonaismerkitykseen, vaan johonkin suurempaan huoleen yhteiskunnan kehityssuunnista, kuten kahden oikeistopuolueen huoleen siitä, että *ymmärrämme kaikki kuoliaaksi*.